

TÜRK KÜTÜPHANELERİ İÇİN
BİBLİYOGRAFİK KÜNYELERİN TESPİTİNDE
VE
ALFABETİK KATALOĞUN HAZIRLANMASINDA
UYGULANACAK KAİDELER

BİRİNCİ BÖLÜM

K A T A L O G F İ Ş L E R İ

1) Katalog fişinin boyu ve rengi

Bütün katalog çeşitlerinde kullanılan fişlerin milletlerarası boyları $7,5 \times 12,5$ santimetredir. Tamamlanmış eserlerin fişleri beyaz, tamamlanmamış eserlerin fişleri ve seri eserlerin seri fişleri renkli (tercihan pembe veya mavi) kartondan yapılır.

2) Bibliyografik künyenin fiş üzerine tespit şekli

Fiş üzerine bibliyografik künye daktilo ile yazılır. Künye, fişe yukarıdan üç satır¹ ve kenardan 4 harflik bir boşluk bırakarak başlamak ve fiş mihver deliğinin üzerinde bitmek suretiyle tespit olunur (Tam ölçüler arka sayfada verilmiştir).

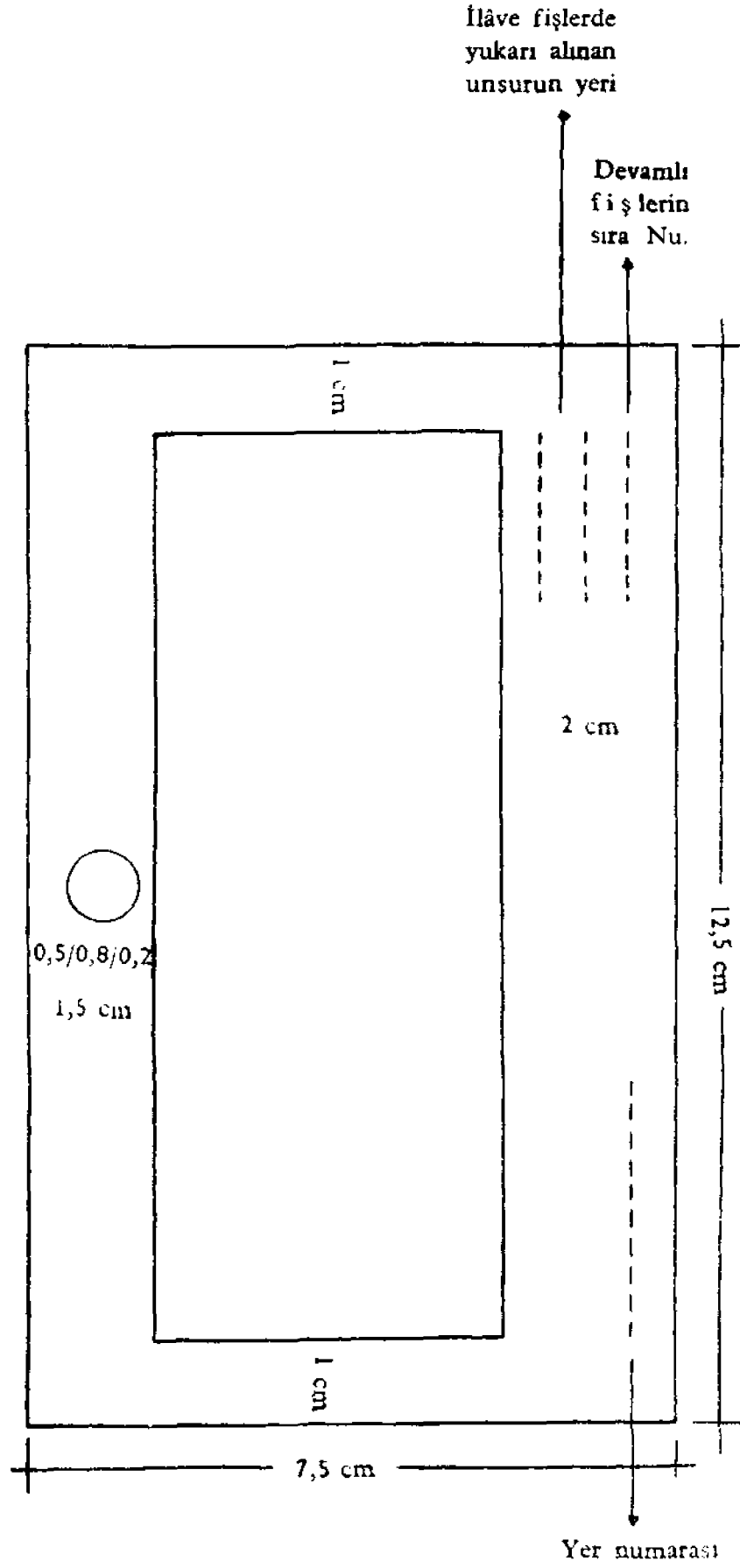
Müellif, kitap adı, cilt, basım kayıtları, eserin hazırlanmasında emeği geçen diğer şahıslar, baskı kaydı, sayfa, boy kaydı, plânş, levha, harita sayısı devamlı olarak yazılır. Bu unsurlardan bir veya bir kaçısı eserde mevcut değilse, aralık bırakılmaz, bunlardan sonra gelen unsurların yazılmasına devam edilir.

Plânş, levha, harita kaydından sonra birer satır aralık bırakılmak ve satır başından başlanmak üzere muhteva, seri ve notlar kısmına girecek unsurlar kaydedilir.

Muhteva bölümüne kaydedilecek bir bilgi bulunmadığı takdirde seri kaydı, plânş, levha ve harita kayıtlarından sonra iki satır; muhteva ve seri kaydı bulunmadığı zamanlar da not hanesi üç satır boşluk bırakılmak suretiyle tespit olunur. Bibliyografik künye, bir fişe sığmadığı takdirde müteakip fişe veya fişlere geçilir ve her fişin sol köşesine yuvarlak parantez () içinde sıra numarası yazılır. İkincisinden itibaren, fişlerin sol üst köşesine müellif ismi ile kısaltılmış şekilde kitap adı da kaydedilir. Kitap adının bir kısmının alınmadığını göstermek için, son kelimeyi müteakip üç nokta konur. Bundan sonra iki satır boşluk bırakılmak ve satır başından başlanmak suretiyle, evvelki fişten kalan bölümlerin tespitine devam edilir. Ayrıca her fişin sağ köşesine yer numarası yazılır.

İlave fişlere gelince; ilk fişte alfabetik sıraya sokulan unsurlar ikinciye, üçüncüye ve diğerlerine de aynen geçirilir.

¹ Bibliyografik künye fiş üzerine tespit olunurken daktilo makinesinin satır aralıkları ne kadar ayarlanmışsa, yukardan bırakılacak 3 satır aralık da aynı ölçüye göre tutulur.

Devamlı fiş örneği :

(1)

1948 A 56

Mehmed Süreyya [-] — **Ali Rıza [Eren]**: Marmara ve Adalardenizi ziraî muntakasında mahsulât-ı ziraiyyeye ziyan yapan böceklere dair risaledir. Marmara ve Adalardenizi ziraî muntakasında zeytin ağaçlarına ârız olan emraza dair risaledir. 2 ks. [İstanbul] 1339 Teşebbüs Matbaası. 8°

(2)

1948 A 56

Mehmed Süreyya : Marmara ve Adalardenizi...

1. ks.: 36 S.; 2. ks.: 16 S.

“Ziraat Cemiyeti ve Yeni Ziraat Gazetesi Kütüphanesi Külliyyatından. Adet: 2”

İkinci müellif için ilâve fişi örneği :

(1)

1948 A 56

Eren, Ali Rıza-.....

Mehmed Süreyya [-] — Ali Rıza [**Eren**] : Marmara ve Adalardenizi ziraî mıntakasında mahsulât-ı ziraiyyeye ziyan yapan böceklere dair risaledir. Marmara ve Adalardenizi ziraî mıntakasında zeytin ağaçlarına ârız olan emraza dair risaledir. 2 ks. [İstanbul] 1339 Teşebbüs Matbaası. 8°

(2)

1948 A 56

Eren, Ali Rıza

Mehmed Süreyya: Marmara ve Adalardenizi...

1. ks.: 36 S.; 2. ks.: 16 S.

“Ziraat Cemiyeti ve Yeni Ziraat Gazetesi Kütüphanesi Külliyyatından. Adet: 2”

Aynı eserin kitap fişi :

(1)

1948 A 56

Marmara

Mehmed Süreyya [-] — Ali Rıza [Eren]: **Marmara** ve Adalardenizi ziraî muntakasında mahsulât-ı ziraiyyeye ziyan yapan böceklere dair risaledir. Marmara ve Adalardenizi ziraî muntakasında zeytin ağaçlarına ârız olan emraza dair risaledir. 2 ks. [İstanbul] 1339 Teşebbüs Matbaası. 8°

(2)

1948 A 56

Marmara

Mehmed Süreyya: Marmara ve Adalardenizi...

1. ks.: 36 S.; 2. ks.: 16 S.

“Ziraat Cemiyeti ve Yeni Ziraat Gazetesi Kütüphanesi Külliyyatından. Adet: 2”

İKİNCİ BÖLÜM
BİBLİYOGRAFİK KÜNYEYE VE KİTABA
AİT TERİMLER

Kitabın dış unsurları

Çeşitli katalog kaidelerinde kullanılan, kitabın dış unsurlarına ait terimler ve bunların ifade ettikleri mânalar, lüzumlu bilgi ve örneklerle, aşağıda sıralanmıştır.

3) **Gömlek**

Ciltli veya karton kapaklı kitaplarda cildin (veya kapağın) iki yüzünü ve sırtı kaplıyan ve cilt için bir nevi mahfaza hizmetini gören gömlek, daha çok satış sırasında cildi korumak ve kitaba okuyucunun dikkatini çekmek için kullanılır. Umumiyetle cildin üzerine resim basılamıyacağı için, gömlekte bulunan tek veya çok renkli resim ve şekillerle, eserlere iyi reklâm yapılmış olur.

Gömlekler, ekseriya, iyi cins ve sağlam kâğıtlardan yapılır. Gömlekte müellifin ve eserin adı zikrolunur. Kütüphanede kitap gömlekleri kitapla beraber bir müddet (yıpranıncaya kadar) saklanır ve sonra atılır. Bununla beraber :

a) Kitap veya yazarı hakkında bilgi ihtiva eden,

b) Reprodüksiyon, gravür, minyatür vesaire gibi bir sanat değeri taşıyan,

gömleklerin bu kısımları (yıpranmadan) kitap içinde uygun bir yere yapıştırılır. Eğer bunlar eserin içinde aynen mevcut ise, bu takdirde gömlekler ayrıca saklanır.

Gömleğin, cildin sırtına gelen kısmı “gömlek sırtı” diye anılır. Burada da yazarın ve eserin adı bulunabilir.

4) **Cilt kapağı**

Eserlerin metin kısmını ihata eden dışkapaklar, eserin ciltli veya ciltsiz oluşlarına göre farklar gösterirler :

a) Ciltsiz eserlerde dışkapak, karton veya kaplık kâğıttandır.

b) Ciltli olarak yayımlanmış eserlerde cilt kapağı, dışkapak mahiyetindedir. Sonradan ciltlenmiş eserlerden ciltleme sırasında karton veya kaplık kâğıtları atılmış olanlar da aynı karakteri taşırlar.

c) Sonradan ciltlenen eserlerden ciltleme sırasında karton veya kaplık kâğıdı yırtılmamış (atılmamış) olanlar, hem dışkapak, hem de cilt kapağına malik olurlar.

Cilt veya dış karton kapaklarda bibliyografik künyeyi teşkil eden unsurların tamamı veya bir kısmı bulunur. Bazı hallerde de içkapakta bulunmayan bibliyografik künyeye ait unsurlardan bazıları cilt veya dışkapakta yer almış olabilir.

Kütüphanede yer alacak her türlü eserin ciltli olması şarttır. Bu bakımdan karton, kaplık veya metin kâğıdı ile yapılmış olan dışkapaklar, bu ciltlenme sırasında umumiyetle atılırlar. Ancak:

- a) Sanat değeri taşıyan,
- b) Bir hâtıra değeri bulunan,
- c) Bibliyografik künyeye ait bilgileri ihtiva eden,
- ç) Ve diğer mühim sebeplerle

kütüphanecinin saklanması lüzum veya fayda gördüğü dışkapaklar, eserle birlikte saklanır. Yıpranan ciltlerin tamirleri veya yenilenmesi sırasında, ilk şeklin muhafazasına dikkat olunur.

Ciltli eserlerin sırtına "cilt sırtı", karton veya kaplık kâğıtlarla yapılan ciltlerin sırtına sadece "sırt" denir. Sırtlarda da bibliyografik künyenin bir kısım unsurları bulunur ve gerektiği takdirde bunlardan da faydalanılır.

5) Cilt ara kapağı

Kitabın ara kapağı ile cilt kapağı (veya karton kapak) arasında bulunan yapraktır. Cilt kapağının **a** ve **b** yüzünde umumiyetle herhangi bir metin bulunmaz. Cilt ara kapağı, eserin metin bölümünü cilde bağlayan dayanıklı iki yapraktan birisidir. Diğer cildin iç tarafına yapıştırılmıştır. Ciltsiz eserlerde, bu cilt arakapağı, tabiatıyla, bulunmaz.

6) **Ara kapak**

Cilt kapağı veya dışkapak ile içkapak arasında ve yalnız a yüzünde bazan sadece eserin, bazan da hem müellifin ve hem de eserin adı bulunan yapraktır. İçkapak için bir koruyucu unsur olan ara kapakta, ekseriya, müellif ve eser adından, nadiren cilt ve seri kayıtlarından başka bir şey bulunmaz. Bu yaprağın b yüzü de, çok defa, boştur.

7) **İçkapak**

Kütüphaneci için kitabın en ehemmiyetli unsuru içkapaktır. İçkapak, umumiyetle, bibliyografik künyenin (müellif, eser, mütercim adı, cilt, basım, baskı, seri kaydı gibi) bütün unsurlarını ihtiva eder.

Birçok eserlerde iç ve dışkapakların münderecatı ve şekli tamamen birbirinin aynıdır. Fakat bu unsurlar bazan iç ve dışkapakta birbirinden farklı da olabilir. Bunun için, kitapların ciltlenmesi sırasında dışkapaklar (bazan) atılacağı cihetle, bibliyografik künye için içkapağın esas olarak alınması elzemdir.

Bazı eserlerde iki içkapak bulunur. Bunlar nâdiren birbirinin aynı olduğu halde çok defa ihtiva ettikleri bibliyografik unsurlar bakımından yekdiğerini tamamlarlar. Bu hallerde her ikisi de içkapak olarak kabul edilir.

Künyenin bazı unsurları içkapakta bulunmadığı takdirde bu bilgiler dışkapaktan veya eserin (içkapağın a yüzü dışında) herhangi bir yerinden alınır. Bu bilgilerden bir kısmı veya hepsi eserin hiçbir yerinde mevcut değilse, mevcut olmıyan bu unsurları (bibliyografyalar, ansiklopedik eserler, kütüphane katalogları v.b. gibi) dış kaynaklardan faydalanarak tamamlamak gerekir. Eserin metin kısmından ve dış kaynaklardan elde edilecek unsurlar fişlere muayyen işaretlerle geçirilir (bk.: Kütüphanecilikte Noktalama ve Çeşitli Parantezlerin Kullanılması).

İçkapağın b yüzü de ekseriyetle seri kayıtlarını, baskı kaydı unsurlarını ve telif hakkı (=copyright) kaydını ihtiva etmesi bakımından kütüphaneci için ehemmiyetlidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESERLERİN ÇEŞİTLERİ

Eserler, muhtelif bakımlardan muhtelif çeşitlere ayrılırlar. Bu sınıflamanın katalog kaideleri ve fişleme bakımından ehemmiyeti vardır.

Eserleri :

- a) Yazma eserler,
- b) Basma eserler

olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Basma eserler de taş basması, kalıp yahut sterotipi (=stéréotypic) basması (faksimile, klişe basması), müteharrik harflerle basma eserler olarak çeşitlere bölünürler.

Kütüphanecilik bakımından mühim bir guruplama da eserlerin mahiyetlerine göre yapılandır. Eserler, mahiyetlerine göre şu üç guruba ayrılırlar:

- a) Telif eser
- b) Tercüme eser
- c) Anonim eser

8) **Telif eserler**

İlim veya sanat çerçevesindeki bir fikir, mütalâa veya konunun serbest surette ve fikrî mesai harcanarak işlenmesiyle meydana gelen ve sahibinin hususiyetlerini taşıyan her nevi fikir ve sanat mahsullerine “telif eser” denir. Üçten çok müellifi olan eserler “itibarî anonim” sayılır ve bu eserlerin ilk üç müellifi fişe alınır. Üçten fazla müellif bulunduğunu belirtmek için de, üçüncü müelliften sonra üç nokta . . . konulur.

Muhtelif eserlerdeki bilgilerin birleştirilmesi, yani bir kompozisyon yapılması veya adapte suretiyle vücuda getirilen eserler de, telif eser sayılırlar. İzahsız antolojileri, mahiyet itibariyle anonim olan, fakat kapağında adeta telif bir eser vücuda geti-

rilmiş intibasını bırakan eserleri telif eser değil, anonim eser saymak ve bunları bu şekilde işleme tabi tutmak daha doğrudur.

9) **Tercüme eserler**

Bir eserin bir dilden diğer bir dile, veya bir dilin eski (tarihî) şeklinden yeni (modern) şekline yapılan nakline tercüme denir. Tercüme, metne sadık kalınarak yapılabileceği gibi, hulâsa suretiyle veya notlar, haşiyeler ilâvesiyle de olabilir.

Bir dilin eski (tarihî) şeklinden yeni (modern) şekline çevrilmesine “İlyada”nın eski Yunancadan bugünkü Elenceye veya Orhun kitabelerinin günümüzün Türkiye Türkçesine çevrilmesini misal olarak gösterebiliriz. Çevirmeleri yapanlara “çeviren”, “tercüme eden”, “mütercim” vesaire gibi ünvanlar verilir.

Tercümeler bir veya birkaç kişi tarafından yapılır. Üçten fazla mütercimi olan eserler, tercüme bakımından anonim sayılırlar ve bunlara “itibarî anonim tercüme” denilir.

Bu eserlerde yalnız ilk üç mütercim fişe alınır. Üçten çok mütercim bulunduğunu belirtmek için de üçüncü mütercimden sonra üç nokta konulur.

Tercümeler, müellifi ve çevrildiği dildeki eser adı ile fişe girerler; mütercim ve (bulduğu takdirde) eserin asıl adı için de ilâve fişi çıkarılır.

Misaller :

Bell, Eric Temple [1883 -]: Büyük matematikçiler. (Men of mathematics). 2^c. Tercüme edenler: Ömer İnönü-İsmail İşmen-Cüneyt Akova... İstanbul 1945, 1947 Millî Eğitim Basımevi. 8°
1. c.: 1945. XIV+282 S. 17 plânş
2. c.: 1947. [2]y.+282 S. 18 plânş

Birinci mütercim için ilâve fişi :

İnönü, Ömer (çev.)

Bell, Eric Temple [1883 -]: Büyük matematikçiler. (Men of mathematics). 2 c. Tercüme edenler: Ömer İnönü-İsmail İşmen-Cüneyt Akova... İstanbul 1945, 1947 Millî Eğitim Basımevi. 8°

1. c.: 1945. XIV+282 S. 17 plânş

2. c.: 1947. [2]y.+282 S. 18 plânş

İkinci ve üçüncü mütercimler için de aynı şekilde ilâve fişleri yapılır.

Kitabın esas adı için ilâve fişi :

Men

Bell, Eric Temple [1883 -]: Büyük matematikçiler. (**Men** of mathematics). 2 c. Tercüme edenler: Ömer İnönü-İsmail İşmen-Cüneyt Akova... İstanbul 1945, 1947 Millî Eğitim Basımevi. 8°

1. c.: 1945. XIV+282 S. 17 plânş

2. c.: 1947. [2]y.+282 S. 18 plânş

Adapteler ve serbest tercüme (metne sadık kalınmıyarak yapılan tercüme, hulâsalar v.b.), umumî kaide olarak, fişe, müellif ve eser adı ile alınırlar; adapte eden ve serbest tercüme yapan için de ilâve fiş çıkarılır.

Eğer tercüme veya adapte, aslında tamamen farklı bir mahiyet ve karakter taşıyorsa, yani nakledildiği dildeki şekliyle (telif eserler gibi) klâsik bir mahiyet almışsa, bu takdirde fiş, tercüme veya adapte eden üzerine çıkarılır.

10) **Anonim eserler**

Müellifi olmayan veya bilinmeyen eserlere “anonim eserler” denir. Üçten fazla müellifin müşterek çalışmasıyla meydana gelmiş eserler ise itibarî olarak anonim kabul edilir ve bu cins eserler “itibarî anonim eser” adını alırlar. Mukaddes kitaplar, üç kişiden fazla heyetler tarafından vücutte getirilen ansiklopediler, kütüphane katalogları, sözlükler, bibliyografyalar, kanunlar, nizamnameler, talimatnameler, meclis ve kongre zabıtları, muahedelere ait metinler, şirket mukavelenameleri, bilânçolar, istatistikler, halkın malı olan masallar, atasözleri, destanlar vesaireyi bir araya getiren folklor eserleri ve bunlara benzer diğer yayımlar hep anonim eserlerdir.

Anonim eserler, fişe, kitap adının ilk unsuru ile girerler. Kitap adı harfitarifle başlıyorsa, harfitariften sonra gelen kelime ile fişe alınırlar.

Misaller :

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Kursu talimatnamesi. Yayımlayan: Maarif Vekilliği. Ankara 1944 Maarif Matbaası. 8 S. 8°

Chambers's biographical dictionary the great of all times. Edited by Wm. Geddie—J. Liddell Geddie. Edinburgh, London (1951) W. & R. Chambers, Ltd. XII+1006 S. 8°

A **Gallery** of Americans. An anthology of American biography and autobiography. Published by Frank Luther Mott (New York 1951) The New American Library. 224 S. 8°

Üçten fazla kimsenin müşterek çalışmasıyla çevrilmiş eserler anonim tercüme sayılır. Bu eserler çevrildikleri dildeki kitap adı ile fişe girerler. Mütercim kaydı yerine de ilk üç mütercimin adı alınır. Bilindiği veya bulunabildiği takdirde kitabın asıl adı tercüme adını müteakip yazılır ve bu orijinal dildeki kitap adına ilâve fişi çıkarılır.

11) Seri eserler

Müşterek bir başlık altında, aynı veya ayrı kônularda yazılan, umumiyetle aynı nâşir tarafından ve aynı boyda yayımlanan, anonim ve tercüme kitapları da içine alabilen eserlerin teşkil ettiği birliğe “seri eserler” denir.

Bu eserlerin hepsi bir müellif tarafından yazılmış olabileceği gibi, serinin muhtelif ciltleri muhtelif müellifler veya her cildi ayrı bir müellif veya müellifler tarafından kaleme alınmış da olabilir.

Bir seri teşkil eden eserler katalogta umumi seri fişi tanzim edilerek toplu şekilde bulundurulur. Bu suretle bu eserleri seri adları ile arıyacak okuyucu, bunları alfabetik katalogta bir arada bulabilir.

Umumi seri fişlerinde sırasıyla seri adı, yayımlayan, yıl ve boy kaydedilir. Boy kaydından sonra satır başından başlanmak ve numaralı ise numara sırasıyla devam etmek üzere; numara taşımıyorsa kütüphaneye geliş sırasına göre, eserler, tam bibliyografik künyeleriyle kaydedilirler (Boy kaydı zikrolunmaz).

Bu iş sırasında şu hususlara dikkat edilir: Kitapların bibliyografik künyeleri, müstakil fişlerinde olduğu gibi, müellifin soyadı başa alınarak yazılır (Müellifin doğum-ölüm tarihleri yazılmaz). Alfabetik katalogta müellifin soyadının altının kırmızı ile çizilmesine mukabil, seri fişindeki soyadları ve anonim eserlerin kitap adının ilk kelimesi siyah ile çizilir. Her kitabın yer numarası bibliyografik künyenin başladığı satırın sağ üst köşesine yazılır. Umumi seri fişlerini bir fişte toplamak imkânsız olduğundan, birbirini takip eden fişlerin sol köşelerine yuvarlak parantez içinde (1), (2), (3) . . . şeklinde sıra numarası konur. Bu serideki kitaplar muhtelif boylarda ise boy kaydı seri isminde değil, serinin altındaki müstakil kitap künyelerinde yazılır.

Misaller :

(1)

Kitabhane-i İkdam. Yayımlıyan: Ahmet Cevdet. İstanbul 1313 db. 8°

1948 A 713

1 — **Ubeydî:** Evsâf ve m'ucizât-i nebiyye. 2.bs. İstanbul 1313 İkdam Matbaası. 48 S.

(2)

Kitabhane-i İkdam...

1949 A 819

2 — **Vahidî:** Cenân el-cinân. İstanbul 1313 İkdam Matbaası. 129 S.

1950 A 36

3 — **Seydi [Ali] Reis:** Mir'ât el- memâlik. İstanbul 1313 İkdam Matbaası. 99 S.

(1)

İyi Yaşama Serisi. Yayımlıyan: Maarif Vekilliği 1943 db. 8°

1944 A 620

1 — **Hirsch,** Ord. Prof. Dr. Julius: Sağlık düşmanı böceklerle savaş. Türkçeye çeviren: Prof. Dr. Muhiddin Erel. Ankara 1943 Maarif Matbaası. IX+87 S.

1945 A 948

2 — **Braun,** Ord. Prof. Dr. H[ugo] : Bulaşıcı hastalıklar. Türkçeye çeviren: Prof. Dr. Ziya Öktem. Ankara 1944 Maarif Matbaası. VIII+ 111 S.

(2)

İyi Yaşama Serisi... 1945 A 85

3 — **Alantar**, Ord. Prof. Dr. İhsan Hilmi: Sağlam okul gençliği. Ankara 1944 Maarif Matbaası. VIII+76 S.

1945 A 86

4 — **Sağlam**, Ord. Prof. Dr. Tevfik: Verem savaşı. Ankara 1944 Maarif Matbaası. 39 S.

1946 A 87

5 — **Yalın**, Prof. Dr. Zeki Ragıp: Vücut bakımı. Ankara 1944 Maarif Matbaası. VIII+III S.

Bir seri adı altında olduğu gibi iki veya daha çok seri adı altında yayımlanmış eserler de vardır. Bu takdirde seri fişi hazırlanırken her seri, satır başından başlanmak suretiyle kitap üzerindeki sıraya göre fişe alınır. Yayımlıyan, tarih ve boy kayıtları sonra yazılır.

Birden çok seri kaydı taşıyan eserlerin bazı serilerinde numara devam ettiği halde bazılarında numara yoktur. Numara olsun olmasın, yine kitaptaki sıraya göre alınırlar ve her iki halde de birinci serinin ilk kelimesiyle fişe nakledilirler.

Misal :

İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü Neşriyatı. Yayımlıyan : İstanbul Üniversitesi. 1933 db. 8°

Nu. 171 - ...: **Ateş**, Ahmet—Abdülvehhap Tarzi: Farsça grameri. 1. c. İstanbul 1942 Bozkurt Matbaası. VIII+198 S. 8°

Eğer ikinci, üçüncü... seriler birinci serinin bölümleri ise, ilk serinin ismi, yayımlıyanı, tarihi ve boyu kaydedildikten sonra, her bölüm yeni bir fişten başlamak üzere toplanır. Birinci serideki numaraların sırası dikkate alınmaz. Her bölüm kendi arasında yeniden numara almış ise kitaplar o sıraya göre tespit edilir.

Misal :

(1)

İstanbul Üniversitesi Yayınları. Yayımlayan: İstanbul Üniversitesi.
1923 db. 8°

Hukuk Fakültesi.

107—8: **Göknil**, Prof. Mazhar Nedim: Hava hukuku. İstanbul
1951 Fakülteler Matbaası. 374 S.

110— 9

112—10

(2)

İstanbul Üniversitesi

İktisat Fakültesi.

253—28: **Pirou**, Prof. Gaëtan: Umumi iktisada giriş. Türkçeye çeviren: Turhan Feyzioğlu. İstanbul 1945 Kenan Matbaası. VIII+294 S.

Serinin künyesi yazıldıktan sonra müstakil eserlerin künyelerinden evvel, önce birinci, sonra ikinci serinin numaraları kaydedilir. Bunlardan birinde numara yoksa o kısımlara yan yana iki nokta konularak yalnız diğer serinin numaraları kaydedilir.

Misal :

Devlet Konservatuvarı Yayınları.

Tiyatro Sanatı Üzerine Eserler Serisi. Yayımlayan: Devlet Konservatuvarı. 8°

1954 A 18

..-1: **Copeau**, Jacques: Müellifle aktör (Le poète et le comédien). Çeviren: Lûtfi Ay. Ankara 1945 Millî Eğitim Basımevi. VII+46 S.

Seri adı muayyen bir kitaptan sonra değişirse son şekliyle fişe alınır ve ilk şeklinden değişen şekline işaret fişi çıkarılır.

Bir seriye ait eserler müstakil kitap hüviyeti taşıdıklarından her biri müstakil kitap muamelesi görerek fişlenir. Bu suretle okuyucu, bu eserleri katalogta, müellif veya kitap ismi ile aradığı takdirde de kolayca bulabilir.

Serinin müstakil fişlerinde seri kaydı, bibliyografik künyedeki sayfa ve boy kaydı bittikten sonra bir satır bırakılarak ve satır başından başlanmak suretiyle yazılır ve tırnak içinde gösterilir.

Misaller :

Shakespeare, William [1564-1616]: Othello. Çeviren: Doç. Orhan Burian. Ankara 1943 Maarif Matbaası. 166 S. 8°

“Dünya Edebiyatından Tercümeleler”

“İngiliz Klâsikleri: 3”

New survey of journalism. (3 rd. ed) Edited by George Fox Mott. New York 1950 Barnes & Noble Inc. XXVI+444 S. 8°

“College Outline Series 15”

İki veya daha fazla seri adı altında yayımlanmış olan eserlerde bu serilerin her biri satır başından başlanmak suretiyle kitaptaki sıraya göre yazılır.

Misal :

Craig, Gordon [1872-] : Tiyatro sanatı hakkında. (On the art of the theatre). Çeviren: Nureddin Sevin. Ankara 1946 Millî Eğitim Basımevi. 128 S. 8°

“Devlet Konservatuvarı Yayınları”

“Tiyatro Sanatı Üzerine Eserler Serisi: 2”

Bir seri adı altında çıkan çok ciltli eserlerde ciltlerin aldığı seri numaraları muhtelif olabilir. Bu takdirde müstakil fiş, bu ciltler bir araya getirilerek çıkarılır. Seri kaydının yanına ciltlerin seri numaraları yazılır. Umumî seri fişinde ise her cilt ait olduğu numaraya kaydedilir.

Misal :

[Erdemgil], Osman Senai [1271-]: Tarih-i harb. 1-2. c. (birarada) İstanbul 1314-1315 Yuvanaki Panayotidis—A [rtin] Asadoryan Matbaası. 8°

“Kitabhane-i Askerî Nu. 4., 5.”

Aynı kitabın seri fişindeki yeri :

(1)

Kitabhane-i Askerî. 8°

Nu. 1:

1953 A(T) 5

Nu. 4: **Erdemgil, Osman Senai:** Tarih-i harb. 1. c. İstanbul 1314 Yuvanaki Panayotidis. 239 S.

(2)

1953 A(T)5

Nu. 5 : **Erdemgil**, Osman Senai: Tarih-i harb 2. c. İstanbul 1315
A[rtin] Asadoryan Matbaası. 191+12 S.

Bir seriye ait çok ciltli eserlerden elde tamamı bulunanlar tamamlanmış, tamamı olmıyanlar tamamlanmamış eserlerle birlikte yer numarası alırlar. Ancak aynı seriye ait bu kitaplar umumî seri fişinde bir arada toplanırlar.

12) **Tamamlanmamış eserler**

Formalar, fasiküller halinde çıkan, veya kısım kısım yayımlanan, yahut çok ciltli olup ciltleri fasılalarla neşredilen eserlerden baskı işleri tamamlanmamış, bütün ciltleri kütüphaneye temin edilememiş veya ciltlerinin içinde herhangi bir eksiklik olanlara “tamamlanmamış eserler” denir.

Tamamlanmamış eserler depoda ayrı bir yerde bulundurulur. Çünkü bunların tamamlanınca nekadar cilt tutacakları, yani depolarda nekadar yer kaplıyacakları belli değildir. Bilhassa aksesyon yerleştirmesiyle çalışan kütüphanelerde tamamlanmamış bir eserin münferit ciltlerini umumi depoya yerleştirmek, ciltlerin birbirinden ayrı yerlerde saklanması ve her cilde ayrı bir yer numarası verilmesi zaruretini meydana getirir ki, bu, kütüphaneciliğin, çok ciltli eserlerin muhtelif kısımlarının bir arada bulundurulması ve bunların tamamı için tek bir fiş çıkarılması, eserin tamamına bir yer numarası (aynı numara) verilmesi hakkındaki umumi kaidesine uygun düşmez.

Tamamlanmamış eserleri fişleme şekli, tamamlanmışlarınkı gibidir. Cilt kaydı tespit edilirken elde mevcut cilt veya fasiküller kaydolunur. Bu çeşit eserler ayrı bir sıra numarası ile muvakkat bir yerleştirmeye tabi tutulup renkli fişlere yazılırlar. Bu suretle renkleriyle katalogtaki tamamlanmış eserlerden kolayca ayrılabilirler. Tamamlanmamış eserler tamamlandıktan sonra künyeleri beyaz fişlere geçirilir. Bu muamele ile eserler, depodaki kat'î yer ve numaralarını almış olurlar.

Yalnız çok ciltli eserlerin bazılarının tamamlanması mümkün olmaz. Bu takdirde bu eserler tamamlanmış eser muamelesi görürler.

Yine çok ciltli bir eserin tamamının kütüphane için teminine imkân olmazsa, bunlar da tamamlanmış eserler gibi muamele görürler.

Sürelî yayımlar (=periyodikler) tamamlanmamış eserlerdir. Bunlar yayımlarına son verilinceye kadar bu vasıflarını muhafaza ederler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BİBLİYOGRAFİK BİRLİK

13) **Bibliyografik birliğin tarifi ve izahı**

Telif, basım, yayım ve kütüphanecilik bakımlarından bir bütün teşkil eden tek veya çok ciltli her eser bir "bibliyografik birlik"tir. Müstakil eserlerden her biri kaç ciltten mürekkep olursa olsun bir bibliyografik birlik sayılır. Meselâ Hayat Ansiklopedisi 10 cilttir, yani 10 ciltbirliğinden teşekkül etmiştir. Fakat ancak bir bibliyografik birlik vücude getirir. 80 ciltlik bir ansiklopedi de tek bir bibliyografik birliktir. Bir araya ciltlenmiş üç müstakil eser bir ciltbirliği vücude getirir. Lâkin bu cildin içerisinde üç bibliyografik birlik vardır.

Kütüphanecilikte kaide, her müstakil eseri bir ciltbirliği halinde saklamaktır. Yani ayrı ayrı bibliyografik birlikler ayrı ayrı ciltlenirler. Kütüphanelere herhangi bir sebeple bir araya ciltlenmiş birkaç müstakil eser gelirse, bunların birbirlerinden ayrılarak teker teker ciltlenmeleri, fişlenmeleri ve her birine ayrı yer numarası verilmesi lâzımdır. Her müstakil eserin müteakip basımları ve kütüphanede mevcut diğer nushaları için de ayrı fiş çıkarılması ve ayrı yer numarası verilmesi gerekir.

Birkaç bibliyografik birlikten teşekkül etmiş bir ciltbirliği, bazan (cildin kalite, tarihî değer, hâtıra gibi kıymetler taşıması; eserlerin aynı sayfaların muhtelif yerlerine basılmış bulunması vesaire gibi sebeplerden) parçalanamayacak şekilde olabilir. Bu takdirde ciltbirliğindeki her müstakil eser için ayrı fiş çıkarılır. Fişin altına, not halinde, hangi kitap veya kitaplarla birlikte olduğu kaydedilir. Eserlere ayrı ayrı yer numarası verilir. Eğer birinciden sonraki kitaplarda esaslı bir içkapak yoksa, ilk kitabın içkapağından faydalanılarak bibliyografik künye tamamlanır ve yuvarlak parantez içinde gösterilir. Sayfalar birbirini takip ediyorsa, bu takdirde, kitapların hangi sayfadan başlayıp hangi sayfada bittiği bibliyografik künyede belirtilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
BİBLİYOGRAFİK KÜNYE

14) **Bibliyografik künyenin tarifi ve isahı**

Kitapların, broşürlerin, dergilerin ve gazetelerin hüviyetlerini tespit eden kayıtların tamamına “bibliyografik künye” denir.

Bibliyografik künye, fişe -umumiyetle- aşağıdaki sıra ile geçirilir :

Müellifin soyadı; varsa ilmî ünvanı¹ ve (generalden itibaren) askerî rütbesi veya asalet ve dinî ünvanları (bk.: Ünvanlar); adı; doğum ve ölüm tarihleri; kitabın adı ve tamamlayıcı adı; sebep ve vesile kaydı; dergi ve gazetelerde eserin hangi tarihten itibaren yayımlandığı; cilt ve basım kayıtları; eserin hazırlanmasında emeği geçen diğer şahısların ünvanları, adları ve soyadları; eserin nerede ve hangi yılda basıldığı; yayımlıyan (bulunmadığı takdirde matbaa); sayfa ve boy kaydı; varsa plânş, levha ve harita sayısı; seri kaydı. Bibliyografik künye bir bibliyografya için hazırlanmış ise, ayrıca, eserin ciltli veya ciltsiz olarak fiyatı da kaydedilir. Eserlerin çeşidine ve hususiyetlerine göre bu kayıtlar birbirinden farklı, bazan mufassal, bazan da kısa tutulmuş olabilirler.

Bazı hallerde, meselâ halk kütüphaneleri kataloglarında, yahut ihtisas kütüphanelerinde, lüzumsuz görülen unsurlar alınmaz ve bu alınmayan kısımlar için üç nokta konulur.

Bibliyografik künye fişin yalnız bir yüzüne yazılır. Diğer yüz boş bırakılır. Künye uzun olduğu ve tek bir fişe sığmadığı takdirde, geri kalan kısımlar ikinci, gerekirse üçüncü bir fişe kaydolunur. Bu fişler, yukarı sol köşelerine yuvarlak parantez içinde konulan (1), (2), (3)... sıra numaraları ile diğerlerinden ayırt edilirler.

Bibliyografik künyeye ait bir bilgi kitabın içkapağından başka herhangi bir yerinden alınırsa, bu kayıt fişe yuvarlak parantez

¹ Titre académique

(), eser dışında herhangi bir kaynaktan veya dışkapaktan çıkarılmışsa köşeli parantez [] içinde gösterilir. Bu unsurlardan herhangi biri eser üzerinde bir parantez içinde bulunduğu takdirde, bu kısım, fişe açılı parantez < > içinde alınır.

Bibliyografik künye beş kısma ayrılır :

1 — Müellifin soyadı, ünvanları, adı ve doğum-ölüm tarihlerinden mürekkep olan bölüm. Bu bölüm, fişlerde, ikinci kısımdan üst üste konmuş iki nokta ile ayrılır.

2 — Kitabın adı, tamamlayıcı adı, sebep ve vesile kaydı, cilt, basım, eserin hazırlanmasında müelliften başka emeği geçen şahısları ihtiva eden bölüm.

3 — Kitabın nerede, ne zaman ve hangi nâşir veya matbaa tarafından yayımlandığını (veya basıldığını) bildiren kayıt. Buna baskı kaydı denir.

4 — Kitabın sayfa, boy, plânş, levha ve harita kayıtlarından ibaret olan bölüm.

5 — Seri kaydı veya kayıtları bölümü.

Bazı hallerde 4. bölüm ile 5. bölüm arasına eserin muhtevasına ait lüzumlu kayıtlar yazılır. Bunun dışında seri kayıtlarından sonra not yerine, kütüphaneci, eser hakkında bibliyografik künyeye girmiyen bazı bilgileri ilâve edebilir.

ALTINCI BÖLÜM
MÜELLİF

15) **Müellifin tarifi**

İlim ve sanat çerçevesindeki bir fikir, mütalâa veya konunun serbest bir fikrî mesai harcanarak işlenmesiyle meydana gelen ve sahibinin hususiyetlerini taşıyan her nevi fikir ve sanat mahsullerinin gerçek ve hükmi şahısları, müelliftir.

Buna göre mütercimler müellif sayılamazlar. Yine yayımlayanlar; toplıyanlar; açıklama, düzeltme ve adaptasyon yapanlar; şerh, ve notlar ilâve edenler müellif telâkki edilemezler. Ancak bunlar şahsi emek ve fikirleriyle iştirakte buldukları takdirde müellif vasfını alırlar. Bu şekilde şerh edilmiş bir eserin esas müellifi ile eserin adı not yerinde belirtilir ve lüzumu halinde işaret fişi yapılır. Ancak böyle bir eser üzerinde üçten fazla kimsenin işbirliği bahis mevzuu ise, o zaman ilk üçünün adı alınır ve bu takdirde eser, itibari anonim sayılır.

Şerh edenin müellif olduğuna misal :

Müstakimzade, Sadeddin Süleyman [1718 - 1787] : Şerh-i evrâd-i Kâdirî. [İstanbul] (1260) [Daruttıbaat el-Âmire]. 34 S. 8°

Not : Bu eser El-Şeyh ebu Salih Muhiddin Abdülkadir el-Geylânî'nin Evrâd-i Kâdirî adlı eserinin şerhidir.

Müellifi bilinmeyen eserlerde, yayımlıyan müessese "itibari müellif" kabul edilir ve bu cins eserler de anonim sayılır.

Üçten fazla müellifi olan eserlere "itibari anonim eser" denir. İtibari anonim eserlerde ilk üç müellif fişe alınır. Müellif

sayısının üçten çok olduğunu belirtmek için de üçüncü müellifin adından sonra üç nokta ... konur.

16) **Müellif Kaydı**

Bibliyografik künyede yer alan (üçe kadar) müellif veya müelliflerin soyadı, ilmî ve dinî ünvanı veya yüksek askerî rütbesi, adı ve doğum-ölüm tarihlerinden teşekkül eden kayıttır.

Eserler, fişe, müellifin soyadı ile geçerler. İki veya üç müellifli eserlerde ise sadece birinci müellifin soyadı başa alınır, diğerleri içkapaktaki sıra ve şekilleriyle (yani soyadları başa alınmaksızın) fişe geçirilirler.

Tek müellifli bir eserin temel ve esas fişine misal :

Atalay, Besim [1882-] : Bektaşılık ve edebiyatı. İstanbul 1340
Matbaa-i Âmiriye. 122+[1] S. 8° 2 plânş, 1 narita.

Birden fazla müellifli eserlerde ikinci ve üçüncü müelliflerin doğum-ölüm tarihleri temel ve esas fişlerin **a** yüzlerine yazılmazlar. Yalnız temel fişin **b** yüzünde (yani arkasında) bu tarihler müelliflerin adları ile birlikte kaydedilir. Ayrıca bu yüze ilâve ve işaret fişlerinin alfabetik sıraya alınacak diğer unsurları da yazılır.

Esas fişin **b** yüzüne ise ikinci ve üçüncü müelliflerin doğum-ölüm tarihleri alınmaz; sadece adları ve temel fişin **b** yüzüne yazılan diğer unsurlar geçirilir. Ancak ikinci ve üçüncü müellifler için ilâve fişleri hazırlanırken bu müelliflerin soy adları başa, doğum-ölüm tarihleri ismin sonuna alınmak suretiyle yukarı çıkarılır.

Birden fazla müellifi eserlerde temel ve esas fişin a yüzü :

Goetz, Ruth [-] — Augustus Goetz: Miras. <The heiress>. (Piyes 2 perde, 7 tablo). Çevirenler : Reşiha C[emil] Vâfi—Lûtfi Ay. İstanbul 1952 Millî Eğitim Basımevi. III+147 S. 8°

“Millî Eğitim Bakanlığı Modern Tiyatro Eserleri Serisi 59”

Temel fişin b yüzü :

Goetz, Augustus . . . - . . .

Vâfi, Reşiha Cemil (çev.)

Ay, Lûtfi. (çev.)

Miras.

Heiress.

Seri.

Esas fişin b yüzü :

Goetz, Augustus

Vâfi, Reşiha Cemil (çev.)

Ay, Lûtfi. (çev.)

Miras.

Heiress.

Seri.

İkinci müellif için ilâve fişi :

Goetz, Augustus [1911 -]
Goetz, Ruth [-] — Augustus **Goetz** : Miras. <The heiress> .
(Piyes 2 perde, 7 tablo). Çevirenler: Reşiha C[em'l] Vâfi—Lûtfi Ay.
İstanbul 1952 Millî Eğitim Basımevi. III+147 S. 8°

“Millî Eğitim Bakanlığı Modern Tiyatro Eserleri Serisi. 59”

Çok ciltli eserlerde müellif sayısı birden fazla olup her cildin içkapağında aynı sıra ile kaydedilmemişlerse, müellifler ilk ciltteki sıra ile fişe alınır ve değişiklik not yerinde işaret edilir.

Bir eserin ikinci veya daha sonraki basımlarında içkapakta müelliflerin sırası değiştirilmişse, müellif kaydı, eserin üzerindeki bu değişik şekliyle fişe alınır; ancak not yerinde diğer basımlardaki değişiklik gösterilir.

Müellif kaydı, umumiyetle, içkapaktan alınarak fişe geçirilir. İçkapakta bulunmadığı takdirde eserin herhangi bir yerinden, daha önceki basımından veya basımlarından, müellifin başka eserlerinden, bibliyografik eserlerden, ansiklopedilerden veya diğer kaynaklardan bulunur. Müellif adı yanlış ise düzeltilir. İsimler (M.K. vesaire gibi) sadece birinci harflerden ibaretse, tam şekliyle yazılır (Meselâ Ahmed Midhat'ın A. M. harfleriyle basılmış bir eserindeki harflerin A[hmed] M[idhat] şeklinde tamamlanması gibi...).

Müellif adı içkapağın a yüzü ve dışkapak haricinde eserin herhangi bir yerinden alınmışsa yuvarlak parantez, dışkapaktan veya kitabın dışında herhangi bir kaynaktan elde edildiği takdirde ise köşeli parantez içinde gösterilir.

Müellif, yukarıda açıklandığı şekilde, şahıslar olabileceği gibi bir müessese de olabilir. Dernekler, kurumlar ve müesseseler gibi hükmi şahsiyeti haiz teşekküllerin yayımladıkları eserlerde, müellif bulunmadığı takdirde, teşekküller itibari müellif kabul edilir. İtibari müellif kabul edilen teşekkülün ismi rumuzla gösterilmiş bulunduğu takdirde, rumuzun tekabül ettiği mües-

sese adı açık olarak yazılır. Meselâ *Unesco*'nun itibari müellif olarak kabul edildiği bir eserde, *Unesco* rumuzu, fişe açılmış olarak *United Nations Educational Scientific and Cultural Organization* şeklinde alınır.

Fişe geçirilirken müessese, dernek ve kurum adlarından sonra, teşekkülün bulunduğu şehrin adı da ilâve edilir.

Misal :

Cem'iyyet-i Tıbbiyye-i 'Osmâniyye [İstanbul]: Lûgât-i tıbbiyye. [İstanbul] 1290 Mekteb-i Şahane Matbaası. 640 S. 8°

Ancak cemiyet adında şehir ismi mevcut ise, bu takdirde şehir adının tekrarlanmasına lüzum yoktur.

Misal :

İstanbul Demirspor Kulübü nizamnamesi. İstanbul 1938 Yeniyl Basımevi. 12 S. 8°

Cemiyet, müessese ve devlet neş'iyatında, teşekküller hem yayımlıyan, hem de nâşir durumunda olurlarsa, bunları, baskı kaydı yerinde gösterilmeyip sadece yayımlıyan kaydı yerine yazılırlar.

Eserde hem müellif, hem de yayımlıyan müessese varsa, müessese, yayımlıyan kaydı yerine yazılı ve ismi yukarı alınarak ilâve fişi yapılır.

Misal :

İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (çıkaran):

Caferoğlu, Doç. Dr. Ahmet [1311-]: Uygur sözlüğü. 3 blm. (bir arada). Çıkaran: **İstanbul** Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü. İstanbul 1934 Burhanettin Matbaası. XV+240 S. 8°

Cemiyet, müessese ve devlet neşriyatında, teşekkül adında bir değişiklik olmuşsa, fişe, teşekkülün değiştirilmiş son ismi alınır. Fakat fişin not yerine eserin yayımlandığı zamanki teşekkül adı kaydedilir. Eski isimden yeni isme de işaret fişi çıkarılır.

Misal :

Türk Dil Kurumu [Ankara] : Söz derleme kılavuzu. İstanbul 1932 Devlet Basımevi. 42 S. 8°

Not : Eser yayımlandığı zaman müessesenin adı “Türk Dili Tetkik Cemiyeti” idi.

İşaret fişi :

Türk Dili Tetkik Cemiyeti. bk.: **Türk Dil Kurumu.**

Milletlerarası teşekküllerin adları, kitap hangi dilde yayımlanmış olursa olsun, fişe, İngilizce olarak alınır. Kitabın diline de işaret fişi çıkarılır. Aşağıdaki Fransızca kitap buna misaldir. Eserde, milletlerarası teşekkülün adı da Fransızca olarak “Organisation des Nations Unies pour l’Education, la Science et la Culture” şeklinde kaydedilmiş olduğu halde, fişe İngilizce adı ile geçirilir:

[United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization]: Livret des commissions nationales. Paris 1951 Unesco. 300 S. 8°

İşaret fişi :

Organisation des Nations Unies pour l'Education la Science et la Culture. bk.: **United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.**

Milletlerarası olmıyan teşekküllerin adları ise, kitap hangi dile çevrilmiş bulunursa bulunsun, mensup oldukları milletin dilindeki yazılışı ile fişe alınırlar.

Misal :

[**Türk Tarih Kurumu**]: Histoire de la République Turque. Redigé par la Société pour l'Etude de l'Histoire Turque. İstanbul 1935 Devlet Basımevi. XXI+372+152 S. 8° 12 harita.

Bir cilt içinde toplanan muhtelif müelliflere ait eserlerin her biri için müstakil fişler çıkarılır ve her fişin not yerinde bu cildin içinde bulunan diğer eserlerin müellif ve kitap adı belirtilir.

Misal :

Şemseddin Sivasî [-1597]: Menâkıb-i İmām-i 'Azam. İstanbul (1291 Tevfik Efendi Tezgâhı). 182 S. 8°

Not : Bu kitabın içinde Abdurrahman Eşref'in Tezkiret el-ḥikem fî ṭabaḳāt el-ümem adlı eseri ve İshak Efendi manzumesi vardır.

Abdurrahman Eşref [-]: Tezkiret el-ḥikem fî ṭabaḳāt el-ümem. 2. bs. İstanbul 1291 Tevfik Efendi Tezgâhı. 196 S. 8°

Not : Bu kitap, Şemseddin Sivasî'nin Menâkıb-i İmâm-i 'Âzam adlı eserinin içindedir. Aynı kitabın sonunda İshak Efendi manzumesi vardır.

İshak Efendi [-]: İshak Efendi manzumesi. İstanbul (1291 Tevfik Efendi Tezgâhı). 182-196 S. 8°

Not : Bu kitap, Şemseddin Sivasî'nin Menâkıb-i İmâm-i 'Âzam adlı eserinin sonundadır. Aynı kitapta Abdurrahman Eşref'in Tezkiret el-ḥikem fî ṭabaḳāt el-ümem adlı eserinin 2. basımı vardır.

Birkaç müellifin başka başka veya aynı mevzu üzerinde kaleme alıp aynı isim altında topladıkları eserler, bölümlerin kimler tarafından yazıldığı belirtilmiş bulunsun bulunmasın, bu müşterek isimleri ile ve anonim olarak fişe alınırlar.

Bu eserlerde, kısım müellifleri belirtilmemiş olduğu takdirde, bibliyografik künyenin altına sadece kısım başlıkları kaydedilir. Eğer kısım müellifleri belirtilmiş ise, bu takdirde ilk üç müellif ve kısım başlıkları yazılır. Ayrıca her bölüm için müstakil fiş çıkarılır ve bu fişlerin not yerinde müşterek ad ile kısım veya cildin sayısı belirtilir. Müstakil fişlere aynı yer numarası verilmekle beraber bu numaraların yanına yuvarlak parantez içinde ait olduğu cilt, kısım v.s. numarası da yazılır.

Misal :

(1) 1953 B 253
Parnaso Classico Italiano contenente Dante Petrarca Ariosto e Tasso.
Padova 1827 Tipografia della Minerva. 4°

1: Dante, Allighieri: La divina commedia. VIII+140 S.

2: Petrarca, Francesco: Il canzoniere. VII+104 S.

(2)

1953 B 253

Parnaso Classico Italiano...

3: Ariosto, Lodovico: L'Orlando furiose. XII+368 S.

4: Tasso, Torquato: La Gerusalemme liberata. VIII+136 S.

Not : İçkapakta kısım kaydı bulunmamakla beraber, eser, 4 kısımdan müteakkeptir.

1953 B 253 (1)

Dante, Allighieri [1256 - 1321]: La divina commedia di Dante Allighieri. Padova 1827 Tipografia della Minerva. VIII+140 S. 4°

Not : Bu kitap "Parnaso Classico Italiano contenente Dante Petrarca Ariosto e Tasso" adlı eserin 1. kısmıdır.

1953 B 253 (2)

Petrarca, Francesco [1304 - 1374]: Il canzoniere di Francesco Petrarca. Padova 1827 Tipografia della Minerva. VII+104 S. 4°

Not : Bu kitap "Parnaso Classico Italiano contenente Dante Petrarca Ariosto e Tasso" adlı eserin 2. kısmıdır.

1953 B 253 (3)

Ariosto, Lodovico [1474 - 1533]: L'Orlando furioso di Lodovico Ariosto. Padova 1827 Tipografia della Minerva. XII+368 S. 4°

Not : Bu kitap "Parnaso Classico Italiano contenente Dante Petrarca Ariosto e Tasso" adlı eserin 3. kısmıdır.

1953 B 253 (4)

Tasso, Torquato [1544 - 1595]: *La Gerusalemme liberata di Torquato Tasso*. Padova 1827 Tipografia della Minerva. VIII+136 S. 4°

Not : Bu kitap "Parnaso Classico Italiano contenente Dante Petrarca Ariosto e Tasso" adlı eserin 4. kısmıdır.

Çok ciltli eserlerde müşterek ad, bazı hallerde, seri kaydı gibi alınır.

Yayıncıların, tophyanlar, notlar ilâve edenler, açıklamalar, düzeltmeler yapanlar, şerh edenler v.s. daha önce izah edildiği şekilde müellif olarak kabul edilmediği hallerde, fiş, esas müellif için çıkarılır. Diğer şahıslar bibliyografik künyedeki yerlerine yazılır ve her biri için ilâve fişi yapılır.

Eğer eserde hem anlatan, hem de yazan kaydı varsa, yazan müellif olarak kabul edilir, fakat anlatan için de bir ilâve fişi çıkarılır. Ancak bazı hallerde anlatanın müellif olarak kabul edildiği de vakidir. "Türk casusu İngiliz Kemal" adlı eser birinciye misaldir. İki cilt olan bu eserin anlatanı "İngiliz Kemal", yazanı "Recai Sanay"dır. Burada müellif olarak Recai Sanay'ı almak ve İngiliz Kemal için ilâve fişi çıkarmak lâzımdır :

Sanay, Recai [-]: *Türk casusu İngiliz Kemal*. Anlatan: *İngiliz Kemal*. 2 c. İstanbul 1947 Nebioğlu Yayınevi. 575 S. 8°

"(Nebioğlu Casusluk Serisi 4, 5.)"

İlâve fişi:

İngiliz Kemal (anl.)

Sanay, Recai [-]: Türk casusu İngiliz Kemal. Anlatan: **İngiliz** Kemal. 2 c. İstanbul 1947 Nebioğlu Yayınevi. 575 S. 8°

“(Nebioğlu Casusluk Serisi 4, 5.)”

Herhangi bir sebeple yarım kalmış bir eser, başka bir veya birkaç kişi tarafından tamamlanmışsa, eseri tamamlayan veya tamamlayanlar da müellif olarak alınırlar. Bu takdirde fişin not bölümünde esere başlayan müellif ile tamamlayan müellif veya müellifler belirtilir.

Ekleri, indeksi vesairesi başka bir kimse tarafından yapılan eserlerde esas fiş müellif adına çıkarılır, bibliyografik künyenin cilt kaydı yerinde ekin mevcudiyeti belirtilir. Fişin muhteva bölümünde müellif adı ile birlikte eke ait diğer bilgiler de kaydedilir. Lüzumu halinde ek için müstakil fiş çıkarılır ve esas eserle ilgisi not yerinde belirtilir.

Misal :

Bursalı Mehmed Tahir [1861-1926]: Osmanlı müellifleri. 3 c. ve 1 fihrist (3 c. birl.). İstanbul 1342 Matbaa-i Âmire. 8°

1. c.: 406 S.+ [2] y.; 2. c.: 510 S.; 3. c.: 327+12 S.

Fihrist: Ahmed Remzi: Miftâh el-kütüb ve esâmî-i müellifin fihristi. 1928. 177 S.

Fihrist için müstakil fiş :

[Akyürek], Ahmed Remzi (1872-1944) : Miftâh el-kütüb ve esâmî-i müellifin fihristi. 1928. 177 S. 8°

Not: Bursalı Mehmed Tahir'in Osmanlı müellifleri adlı eserinin 3. cildinin sonuna ilâve edilmiş fihristidir.

Eğer bu ekler, ilâveler, indeksler esas eserden tamamen ayrı ise müstakil olarak fişlenir ve not yerinde esas eserle olan ilgisi belirtilir.

Tercüme eserler esas müellifin adı ile fişe geçirilir, çevirenin adına da ilâve fişi çıkarılır.

Bir şahsın muhtelif kimselere yazdığı veya iki ve daha fazla şahıs arasında karşılıklı yazılmış mektuplardan mürekkep eserlerde, mektup sahibi kimseler müellif sayılırlar. Tek kimsenin mektuplarından mürekkep ciltleri için, fiş, c şahıs adına çıkarılır.

Misal :

[**Tarhan**], Lüsiyen Abdülhak Hâmid [-]: Lettres à Abdülhak Haamit <1920-1927>. İstanbul 1932 Matbaacılık ve Neşriyat Türk Anonim Şirketi. 192 S. 8°

Birden fazla şahısların mektuplarından mürekkep eserlerde ise, ilk üç isim, kitap üzerindeki sıraya göre (müellif olarak) fişe yazılır, ikinci ve üçüncü şahıslar için ilâve fişi yapılır.

Misal :

Du Bos, Charles [1882 -] — André Gide: Lettres de Charles Du Bos et réponses de André Gide. Paris 1950 Correa. 211S. 8°

Bu mektuplar diğer bir şahıs tarafından yayımlanmış veya hazırlanmışsa, yayımlıyan veya hazırlıyan, bibliyografik künyedeki yerine yazılır ve yayımlıyan veya hazırlıyan için de ilâve fişi çıkarılır.

Misal :

Ahmed Midhat [1844-1912] — Fitnat Hanım: Ahmed Midhat Efendi ile şair Fitnat Hanım. Hazırlıyan: Hakkı Tarık Us. İstanbul 1948 Vakıf Basımevi. 184 S. 8°

İlâve fişi :

Us, Hakkı Tarık (haz.)

Ahmed Midhat [1844 - 1912] — Fitnat Hanım: Ahmed Midhat Efendi ile şair Fitnat Hanım. Hazırhyan: Hakkı Tarık Us. İstanbul 1948 Vakıf Basımevi. 184 S. 8°

Aynen zaptedilmiş veya hulâsaları yapılmış konferanslar, vaızlar, ilmî konuşmalar v.s., kimler tarafından verilmiş veya söylenmişse o şahsın adı ile fişe alınır.

Münazara, konuşma, mülâkat, anket ve röportajlardan meydana gelmiş eserler, üçten çok kimse arasında yapılmışsa, bunlar "itibari anonim" kabul edilirler.

Mülâkat, anket veya röportajları ihtiva eden eserlerin fişi, eğer eser kendisiyle konuşulan kimsenin fikirlerini ihtiva ediyorsa onun adına; fakat eserde mülâkat, röportaj veya anketi yapanın fikirleri hâkimse, yapanın adına çıkarılır.

Birinciye misal :

[**Atatürk, Gazi**] Mustafa Kemal [1881 - 1938]: Anafartalar kumandanı Mustafa Kemal ile mülâkat. 5. bs. [Mülâkatı yapan]: Ruşen Eşref [Ünaydın]. İstanbul 1930 Devlet Matbaası. 107+[1] S. 8°
1 plânş, 3 harita.

İkinciye misal :

Coşkun, Nusret Safa [-]: Millî bir edebiyat yaratabilir miyiz? İstanbul 1938 İnkılâp Kitabevi. 144 S. 8°

Not : Bu ankete 29 yazar iştirak etmiştir.

Tamamen resimlerden ibaret veya büyük bir kısmı resimleri ihtiva eden eserler, fişe, bu resimleri yapanın adı ile girer. Eğer eserde, resimleri izah eden metin de varsa, bu takdirde izahı yapanın adına ilâve fişi çıkarılır. Bu çeşit eserlerde, şayet, metin kısmı daha çoksa, fiş, metni hazırlayanın adına çıkarılıp resimleri yapan için de ilâve fişi yapılır.

Resimleri yapan için çıkarılan fişe misal :

Audubon, John James [1785 - 1851]: The birds of America. A foreword and descriptive captions by William Vogt. New York 1953 The Mac Millan Company. XVII S. 4° 218 plânş.

Burada metni hazırlayan William Vogt'tur. Bu ad için ilâve fişi :

Vogt, William (des.cap.)

Audubon, John James [1785-1851]: The birds of America. A foreword and descriptive captions by William Vogt. New York 1953 The Mac Millan Company. XXVI S. 4° 218 plânş.

Bir sanatkârın eserlerinin (gravürlerinin) reproduksiyonları bir metinle izah edilerek yayımlanmışsa, eser, sanatkârın ismi ile fişe girer; metni hazırlayan için de ilâve fişi çıkarılır. Metin, kitabın esasını teşkil ettiği takdirde, fiş, metni hazırlayan için çıkarılır. Resim ve metin, aynı derecede mühim olduğu takdirde, metni hazırlayan resimleri yapana tercih olunur ve diğerine ilâve fişi çıkarılır.

Üçten çok sanatkârın eserlerinden seçilerek meydana getirilen eserler, o sanatkârlardan ilk üçünün adı ile fişe girer. Seçen veya seçenler için de ilâve fişi çıkarılır.

Mimarlığa, mühendisliğe, bina ve diğer inşaata ait plân, proje ve eserler, fişe, bu eserleri hazırlayanların isimleriyle girerler. Bu çeşit eserlerde üçten çok isim bulunursa, fişe, ilk üçü alınır. Eğer eserde hiç isim yoksa, bu takdirde eser, anonim olarak kabul edilir.

17) **Müellif adlarında bazı hususi haller**

Müellif adlarında bazı hususi haller vardır. Bunlardan yalnız Türklerle umumi olarak İslâm müelliflerine ve batılılara ait olanlar aşağıda gösterilmiştir :

1— Soyadı kanunumuzdan önce ölmüş olan Türk müelliflerinden birden fazla adı bulunanlar, bu adlarından başta bulunanı ile fişe alınırlar: **Ahmed** Midhat, **Namık** Kemal, **Tevfik** Fikret, **Ömer** Seyfeddin gibi. . . Bu maruf ad Ömer Seyfeddin'in Ömer'inde olduğu gibi gerçek ad, Namık Kemal'in Namık'ında olduğu gibi mahlâs da olabilir.

Soyadı kanunundan önce başlayıp kanunun neşrinden sonra da eser vermeye devam eden Türk müellifleri ise, fişe, soyadları ile girerler; ancak adlarından soyadlarına işaret fişi çıkarılır.

Soyadı kanunu yürürlüğe girdiği zaman eski aile adlarından başka bir kelimeyi soyadı olarak alan, fakat sonradan bu eski aile adını da (tescil ettirerek veya ettirmiyerek) kullanan Türk müellifleri vardır. Bunları şu guruplarda tophiyabiliriz:

a) Soyadı kanunu hükümlerine göre aldıkları soyadını bırakıp, eski aile adlarını yeniden soyadı olarak tescil ettirenler. Bu gibi müelliflerin eserleri yeni soyadlarında toplanır ve eski soyadlarından yeni soyadlarına işaret fişi çıkarılır.

Misal :

Zeki **Özgür** (*Özgür* ilk aldığı soyadıdır).

Zeki **Sofuoğlu** (*Sofuoğlu* son aldığı soyadıdır).

Bu zatın eserleri **Sofuoğlu**'nda toplanacak, fakat **Özgür** soyadı için bir işaret fişi çıkarılıp **Sofuoğlu** soyadına atıf yapılacaktır.

b) Soyadı kanunu hükümlerine göre aldıkları soyadını bırakıp eski aile adlarını yeni soyadı olarak tescil ettirenler, fakat eski soyadlarını da özad gibi kullanmakta devam edenler. Bunların eserleri de yeni soyadlarında toplanır ve eski soyadlarından yeni soyadlarına işaret fişi çıkarılır.

Misal :

Salâhattin **Ertürk** (*Ertürk* ilk aldığı soyadıdır).

Hocaoğlu Salâhattin Ertürk: (*Hocaoğlu* son aldığı soyadıdır, fakat Ertürk (eski) soyadı da özad gibi kullanılmaktadır.)

Fişe alınmış şekli :

Hocaoğlu, Salâhattin Ertürk

c) Soyadı kanunu hükümlerine göre aldıkları soyadlarını bugün de soyadı olarak kullanmakta oldukları halde, eski aile adlarını sonradan isimlerinin başına alanlar. Bunların eserleri resmî soyadlarında toplanır, fakat eski aile adları da öz adlarından sonra kaydedilir. Aile adlarından soyadlarına işaret fişi çıkarılır.

Misal :

Nejdet **Sançar**, (*Sançar* tescil edilmiş soyadıdır.)

Çiftçioğlu Nejdet **Sançar** (Çiftçioğlu, eski aile adıdır, fakat tescil ettirilmemiştir.)

Fişe alınmış şekli :

Sançar, Nejdet Çiftçioğlu

İşaret fişi :

Çiftçioğlu, Nejdet Sançar, bk.: Çiftçioğlu Nejdet Sançar

2— Soyadı bulunmayan bazı Türk müelliflerinin aile adı haline gelmiş *zade* ve *oğlu* ile biten isimleri, soyadı gibi, başa alınır: **Recaizade** Ekrem, **Müftüoğlu** Ahmed Hikmet gibi. . . Fakat, *zade* ve *oğlu*'lu aile adı bulunduğu halde adları ile tanınan müellifler, aile adları ile değil, maruf olan asıl adları ile fişe alınırlar: **Abdurrahman** Süreyya Mirduhizade gibi (Mirduhizade için bir işaret fişi çıkarılır).

3— Türk ve İslâm müelliflerinden lâkap, şöhret ve dinî ünvanlarıyla tanınanlar, fişe, bu ünvanları ile girerler: **Kadı Burhaneddin, İmamzade Mehmed Esad** gibi.. Fakat bu dinî ünvanlar müellifin ismi derecesinde maruf değilse, bu takdirde, isimden sonra bir virgülle ayrılmak suretiyle fişe kaydolunur: **İsmail Hakkı, Hafız; Vasfi, Şeyh; Hasan Vasfi, Elhac** gibi..

4— Adları, doğdukları şehir ismiyle birlikte anılan müelliflerden soyadı bulunmayanların doğum yerleri, soyadı gibi başa alınır: **Bursalı Tahir, Bayburtlu Zihni** gibi.. Soyadı bulunanlar ise, fişe, soyadları ile kaydedilirler, fakat memleket isimleri de adları gibi yazılır: **Bilge, Kilisli Rıfat** gibi ... Bu gibi hallerde şehir isminden soyadına işaret fişi yapılır :

Kilisli Rıfat: bk.: **Bilge, Kilisli Rıfat** gibi...

5— Arap ve Fars müelliflerinin isimleri, transkripte edilerek fişe alınır :

عبدالله بن المعتز = Abdullah bin el-Mu'tez
gibi...

6— Her kaynağa başvurulmasına rağmen imlâları tespit edilemeyen müellif isimleri, transliterasyon usulü ile fişe alınırlar. Bu durumu belirtmek için de, fişteki müellif adının üst kısmı mavi kalemle çizilir :

ژ. کویار = J. Gvyar
gibi...

7— Başlarında ismin bünyesine girmiş kelime, edat ve harfitarif bulunan müellif ad ve soyadları, bu kelime, edat ve harfitarif ile birlikte fişe alınırlar: **Ebu Bekir, İbn-i Batuta, El-Birûnî Du Maurier, Le Sage, La Fontain, La Farrina, De la Gardie** gibi.

Bu edat veya harfitarifler, bazan, isimle birleşmiş olabilirler. Bu hallerde, eğer her iki şekil de kullanılıyorsa, biri esas olarak alınır, diğerinden esas olarak alınana işaret fişi çıkarılır.

8— Çizgi (=tire), edat ve rabıt ile birbirine bağlanmış veya hiç bir bağ olmadığı halde birden fazla isimden meydana gelmiş soyadları, altları tamamen çizilerek fişe alınırlar: **Alpago-Novello**, Luigi; **Cervantes de Salazar**, Francisco; **Heydebrand und der Lasa**, Tassito von; **Allende Salgar**, Angel gibi ...

9— Bazı müellifler soyadlarının ilk kısmı yerine ikinci kısmını kullanırlar. Bu takdirde ikinci isim esas kabul edilir. Meselâ esas ismi "François de Salignac de la Mothe Fénelon" olan, fakat "Fénelon" adı ile maruf bulunan Fransız edibi, fişe, şu şekilde alınır :

Fénelon, François de Salignac de la Mothe.

Bu çeşit isimlere daha çok İspanyol, Portekiz ve Brezilya isimlerinde rastlanır.

10— Soyadları ile adları arasında bir çizgi bulunan müellif adları, bu çizgi dikkate alınmadan ve soyadı başa getirilerek yazılır. Meselâ Lassar-Cohn, fişe, **Cohn**, Lassar şeklinde alınır. Bu gibi isimlerde gerekirse, birinci şekilden ikinci şekle işaret fişi yapılır.

11— Bazan müellif, adı ile soyadını bir çizgi ile veya tamamen birleştirerek soy adı gibi kullanır. Bu takdirde, fişe, her iki isim birlikte alınır: **Adnan-Adıvar**, **Afetinan** gibi ...

12— İki müellif tarafından yazılmış bazı eserlerde, kitabın üzerinde aralarına bir çizgi konulmuş olarak, sadece müelliflerin soyadları bulunabilir. Bu gibi hallerde müelliflerin öz adlarını da bulup soyadlarının yanına yazmak lâzımdır.

Misal :

Erckmann-Chatrian

Fişe alınışı :

Erckman, [Emile 1822-1899] — [Alexandre] Chatrian,

13— Önlere A', Ap, Fitz, M', Me, O', Saint, San gibi takılar bulunan soyadları, fişe, takıları ile birlikte alınırlar.

Misal :

A' Beckett, Gilbert Abbot
Fitz Gibbon, Abraham Coates
Mac Donald, William
Saint Jean, Robert de
San Cristoval, Evarist

14— Muhtelif dillerde eserleri olan müelliflerin adları ya müellifin anadilindeki, yahut eserlerinin en çok yazıldığı dildeki şekliyle alınır. Meselâ Reşid Saffet Atabinen'in Fransızca eserlerinde adı "Rechid Safvet Atabinen" şeklindedir. Bunu fişe Türkçe şekliyle "Reşid Saffet Atabinen" olarak almak lâzımdır.

15— Birleşik adlar, ayrı ayrı iki kelime halinde bulunsalar dahi, müellif ayrı olarak kullanmadıkça, beraber yazılırlar.

16— Eğer müellifin iki adı varsa ve bunları bazan ayrı, bazan birlikte yazıyorsa, fişe soyadı başa alındıktan sonra adları ayrı ayrı yazılır. "Giovanni Battista", adını bazan bu şekilde, bazan da iki ismi birleştirip "Giobattista" şeklinde yazar. Bu müellifin ismini fişe :

Bodoni, Giovanni Battista
diye almak lâzımdır.

17— Macarcadaki çift isimlerin, aralarında çizgi (=tire) olup olmadığına göre, fişe alınacak ilk unsuru değiştirir. Eğer iki isim arasında çizgi yoksa, ikinci isim alınır ve birincisi için işaret fişi yapılır. Çizgi varsa sadece birinci isim alınır. Meselâ "Szönyi Nagy István" ve "Körösi Csoma Sándor", isimleri aralarında çizgi bulunmadığından, fişe, ikinci adlar başa alınarak şu şekilde yazılır :

Nagy, Szönyi István
Csoma, Körösi Sándor
Burada "Szönyi" ve "Körösi" isimleri için işaret fişi yapılır.

Aralarında çizgi bulunan “Paríz-Pápai” ve “Szögyény-Marich” isimleri ise ilk kelimeleri olan “Paríz” ve “Szögyény” ile fişe alınırlar, diğerleri için işaret fişi yapılır.

18— Transkripsiyon usulü ile fişe geçirilen müellif adlarında, müellif, adı için özel bir şekil kabul etmişse, tercihan bu şekil alınır. “Rakhmaninov Sergei” yerine “Rachmaninoff Sergei” gibi...

19— Evli kadın yazarlar başka adla tanınmamışlarsa, kocalarının soyadı ile fişe alınırlar :

Su, Mükerrerem Kâmil
gibi...

Bazı memleketlerde bu yazarların özadlarından sonra, evlenmeden önceki soyadları parantez içinde gösterilir.

Curie, Marie (Sklodowska)
Stowe, Emily Howard (Jennings)

20— Bir kadın yazar, evlendikten sonra da evlenmeden önceki soyadı ile yazmaya devam ederse, evlilik isminden evvelkine işaret fişi yapılır. Evlendikten sonra “Nicholls” soyadını alan “Charlotte Brontë” için :

Nicholls, Charlotte (Brontë). bk.: **Charlotte Brontë**
şeklinde işaret fişi çıkarılması gibi...

21— İki defa evlenmiş bir kadın yazar, ikinci evlenmesinden sonra da ilk kocasının soyadı ile yazmakta devam eder veya daha çok birinci kocasının soyadı ile tanınırsa, fişe, birinci kocasının soyadı ile alınır ve yeni kocasının soyadından ilkinde işaret fişi çıkarılır. İlk kocasının soyadı ile tanınan “Rosita Forbes” buna misaldir. Bu kadın yazar, “Rosita Mc. Grath” adını aldıktan sonra da ilk kocasının soyadı ile eser yazmıştır.

22— Boşanmış bir kadın yazar, boşandıktan sonra yine evlenmeden önceki soyadını kullanmaya devam ederse, evli bulunduğu zaman yazdığı eserleri de ilk soyadı altında toplanır ve evlilik adından, ilk soyadına işaret fişi çıkarılır.

23— Eserlerinde kocasının adını ve soyadını Miss., Mme. gibi ilâvelerle kullanan kadın yazarlar, fişe, kocalarının soyadı ve kendi adları ile alınırlar. “Mrs. Humphry Ward”ın “**Ward, Mary Augusta**” olarak alınması gibi... Yalnız bu gibi hallerde ilk şekilden ikinciye işaret fişi yapılır :

Mrs. Humphry Ward. bk.: Mary Augusta, Ward

24— Evli İtalyan kadın yazarların evlenmeden önceki soyadları, kocalarınınkini ile birlikte alınır. Bu iki soyadı arasında bir çizgi bulunur veya bulunmayabilir. Bu husus dikkate alınmadan iki soyadı birlikte fişe kaydedilir.

Kadının adı bazan kendi, bazan da kocasının soyadından önce gelebilir. Böyle hallerde bir şekli kabul etmek, diğerine işaret fişi çıkarmak gerekir.

25— Holandalı kadın yazarlar evlenmeden önceki ile evlilik soyadlarını çizgi ile birleştirebiliyorlar.

Bu takdirde yazarın evlenmeden önce ve sonra aldığı soyadından çizgi ile birleştirilmiş şekline işaret fişleri yapılır.

Misal :

Ammers-Küller, Jo van

Ammers, Jo (Küller) van. bk. : Jo van Ammers-Küller

Küller, Jo van Ammers. bk.: Jo van Ammers-Küller,

26— İspanyol kadınlarının evlenmeden önceki isimleri, kendi adları ile babalarının ve annelerinin (evlenmeden evvelki) soyadından mürekkeptir. Kadınlar evlenince kocalarının soyadları da evvelki isimlerine bir “de” ilâvesiyle eklenir.

Evli İspanyol kadın yazarlarının başta baba ve annelerinden gelen soyadları bulunur ve fişe bu şekilde alınır. Kocalarının soyadları için de işaret fişi çıkarılır.

Babasının soyadı “Molina”, annesininki “Vedia”, kocasının ise “Bastianini” olan “Delfine” adlı İspanyol kadın yazarının adının fişe geçiriliş şekli :

Molina y Vedia de Bastianini, Delfina

Aynı isim için işaret fişleri :

Bastianini, Delfina Molina y Vedia de. bk.: Delfina, **Molina**
y **Vedia de Bastianini**

Vedia de Bastianini, Delfina Molina y. bk.: Delfina **Molina**
y **Vedia de Bastianini**.

27— Portekiz ve Brezilyalı evli kadınlarda da soyadları İspanyollarinkine benzer. Yalnız onlarda ilk kelime olarak kocalarının soyadları alınır, diğerlerinden de işaret fişleri yapılır.

Misal :

Vasconcellos, Carolina (Michaëlis) de

Babasının soyadı: G. Michaëlis

Kocasının soyadı: J. de Vasconcellos

İşaret fişi :

Michaëlis de Vasconcellos, Carolina. bk.: Carolina Michaëlis
de **Vasconcellos**.

28— Lâtin ve Yunan dillerinde e yerine ae alınır: *Egidius*
yerine *Aegidus*, *Cesar* yerine *Caesar* gibi...

29— Alman ve İsveçli müelliflerin isimlerinin yazılış şekli
değişik olduğu takdirde **ph** yerine **f**; **f** yerine **v**; **c** yerine **k** tercih
edilir: Adolph yerine **Adolf**; Carl yerine **Karl** gibi...

30— Öz adlar arasında bulunan çizgiler (Çince adlar müs-
tesna), dikkate alınmaz. Pierre-George değil, **Roy**, Pierre George
gibi...

Çince isimlerde ise çizgi kaldırılmaz. Misal: **Wang**, An-Shih.

18) **Takma ad (müstear ad)**

Hem asıl ismi, hem de takma adı ile eser veren müellifler, fişe,
asıl adlarıyla alınırlar; takma adları fişin not yerinde belirtilir.
Ayrıca takma addan (bu adın yanına *takma ad* kaydı konul-
mak suretiyle), esas fişe gönderilmek üzere işaret fişi yapılır.

Müellif, asıl adı ile takma adını aynı derecede kullanıyorsa,
yahut muhtelif takma adları varsa, yine asıl adı tercih edilir.

Meselâ Peyami Safa'nın takma adı olan Server Bedi ismiyle yazılmış eserleri de, fişe, **Safa**, Peyami şeklinde alınır.

Eğer müellif, eserlerinin hepsini, takma adı ile yazmış, yahut daha çok takma adını kullanmışsa; takma ad tercih edilir ve, lüzumu halinde, asıl addan takma isme işaret fişi yapılır. Bütün eserlerini takma adları (mahlâsları) ile kaleme almış olan divan şairleri birinciye misaldir. Fransız romancısı Mme Dudevant da eserlerini George Sand adı ile vermiş olduğundan, fişe, bu takma adı ile (**Sand**, George) şeklinde alınır. İkinciye misal olarak Akagündüz'ü gösterebiliriz. Asıl adı Enis Avni olan **Akagündüz**, daha çok bu takma adı ile maruftur.

Birden fazla kelimededen mürekkep takma adlar da bulunur. Bunlar, ismi meydana getiren kelimelerin sıraları değiştirilmeden ve hepsinin altı çizilmek suretiyle fişe alınır. Giulio Cesare Groce'nin takma adı olan **Accademico Frusto** ile Servetifünun şairi Hüseyin Suat'ın takma adı **Gâve-i Zalim** buna misaldir.

Eğer, bir takma ad, bir ünvan veya rütbe ile birlikte bulunursa, bu ünvan veya rütbe, İtalyancada takma adın başına, diğer dillerde sonuna yazılır. "Alfred de Theille"nin takma adı olan "Le baron de Saint-Edme", "**Saint-Edme**, Le baron de" şeklinde alınır. Buna mukabil İtalyan takma adı olan "**Marchese di san Callisto**", ünvan sona alınmadan aynen yazılır.

19) Ünvanlar

Ünvanlar, eserin üzerinde bulunduğu takdirde, fişe alınan her şahsın ismiyle birlikte (varsa kısaltılmış şekilleriyle) alınırlar.

Tek müellifi eserlerde ve çok müellifi eserlerin birinci müelliflerinde, ilmî ünvan ve askerî rütbeler soyadından sonra; çok müellifi eserlerin ikinci ve üçüncü müelliflerinde ise ismin başında yazılır. Yalnız ikinci ve üçüncü müellifler için yapılan ilâve fişlerinde, bu ilmî ünvan ve askerî rütbeler soyadından sonraya alınır.

Misal :

Winterstein, Ord. Prof. Dr. Hans [-] — Prof. Dr. Meliha Terzioğlu: Fizyoloji dersleri. İstanbul 1951 İsmail Akgün Matbaası. XV+688 S. 8° 11 plânş, 1 levha.

İlâve fişi :

Terzioğlu, Prof. Dr. Meliha Winterstein, Ord. Prof. Dr. Hans [-] — Prof. Dr. Meliha Terzioğlu: Fizyoloji dersleri. İstanbul 1951 İsmail Akgün Matbaası. XV+688 S. 8° 11 plânş, 1 levha.

Ünvanlar ve ünvan gibi mütalâa edilmesi gereken rütbeleri aşağıda gösterilmiştir :

a) *İlmî ünvanlar* :

Doktor=Dr.

Doçent=Doç.

Profesör=Prof.

Ordinaryüs profesör=Ord. Prof.

b) *Askerî rütbeler* :

Mareşal=Mrşl.

General=Gnrl.

Amiral =Amrl.

Not :

1— Askerî rütbelerin general (amiral)den yukarı olanları alınır. (Tuğgeneral-Tuğamiralden itibaren)

2— Eğer eserin üzerinde “paşa” ünvanı bulunuyorsa, bu ünvan aynen muhafaza olunur.

c) *Asalet ünvanları ve dinî ünvanlar :*

Asalet ünvanları ve dinî ünvanlar, soyadı ve addan sonra ve bir virgülle ayrılmak suretiyle yazılırlar. Bu ünvanların kendi dillerindeki şekilleriyle yazılmaları lâzımdır. Bunlar alfabetik sıraya girmezler.

Asalet ünvanları şunlardır :

Sultan, paşazade, bey, ağa, prince, princesse, von, baron, baronet, comte, comtesse, sir, lady, duc, marquise, earl, vicomte, lord, damme, knight v.s.

Dinî ünvanlar :

Saint = St.

Papa = PP.

Cardinal = Card.

Bishop = Bp.

Abbé = Abbé

Archbishop = Abp.

Patik (lâtince şekliyle) patriarca

Father

Sister

Mother

Brother

Dinî ünvanların kullanılışına misaller :

Robertus Bellaamuno, St. Card.

Leo PP. IX. St.

Didier, Abbé

Germanus, St. patriarca.

ç) *Devlet reisleri :*

Reisicumhur, kıral, naip v.b. gibi devlet reisleri, tanınmış oldukları adları ile fişe alınırlar. Eğer, isimlerin yanında sıra gösteren sayı sıfatları varsa, bu sayılar, isimden sonra Romen rakamlarıyla kaydedilir. Şayet, devlet reisi, hususi bir sıfatla tanınmışsa, bu sıfatı, bir virgülle ayrılmak suretiyle Romen rakamından sonra Türkçe olarak ilâve edilir. Bundan sonra da mensup oldukları memleketin adı ile birlikte makam yazılır.

Misaller :

Bayar, Celâl, Türkiye Reisicumhuru.

Friedrich II., Büyük, Prusya Kralı.
Napoléon III., Fransa Kralı.

Fişe geçirilen asalet ünvanları ile ilmî ve dinî ünvanlar, askerî rütbeler ve devlet reisi ünvanları dışında; hanım, kaptan öğretmen, miss, frau, mister, sinyor v.b. gibi ünvanlar, aynı adı taşıyan, doğum-ölüm tarihleri bir olan veya bulunamıyan kim-seleri birbirinden ayırmak üzere kullanılır. Mecelle için şerhleri olan iki Ali Haydar'ın, birbirlerinden ayrılabilmeleri için, birinin Haydar Molla veya Büyük Haydar, diğerinin Küçük Haydar diye anılmaları gibi...

Adları kadar ünvanları ile de tanınmış olan müellifler, fişe, ünvanlarıyla alınırlar. Müellifin asıl adından fişe alınan şekline işaret fişi yapılır.

Misal :

İmâm-i 'Azam Ebû Hanîfe

İşaret fişi :

Ebû Hanîfe. bk.: **İmâm-i 'Azam Ebû Hanîfe**

İmam, hoca, hacı, elhac, mevlâna, molla v.b. gibi dinî ünvanlar, müellifin ismi derecesinde maruf değilse, bunlar isimden sonra bir virgülle ayrılmak suretiyle fişe kaydolunur, lâkin alfabetik sıraya girmez.

Misaller :

İsmail Hakkı, Hafız; Hasan Vasfi, Elhac.

20) **Doğum-Ölüm Yılları**

Doğum-ölüm yılları, okuyucuya, müellifin yaşadığı devir hakkında bilgi vermek ve aynı isim ve soyadını taşıyan müelliflerin birbirinden ayrılmasını sağlamak için, müellif kaydının son unsuru olarak fişe kaydedilir.

Bu kayıt, ekseriya, kitap dışındaki kaynaklardan elde edilir. Bu takdirde fişe köşeli parantez [-] içinde yazılır. Bu tarihlerden biri, veya diğeri, yahut ikisi de bulunmadığı takdirde, yerleri boş bırakılır.

İki ve üç müellifi eserlerde birinci müellifin doğum-ölüm tarihleri temel fişin **a** yüzüne, ikinci ve üçüncü müellifinkiler ise **b** yüzüne yazılır. İkinci ve üçüncü müelliflerin doğum-ölüm tarihleri ilâve fişinde isimle birlikte yukarı alındıkları için, bu kaydın esas fişte bulunmasına lüzum yoktur.

Temel fişe misal :

Yazıksız, Necib Asım [1861-1935] — **Mehmed** Arif: Osmanlı tarihi.
I. c. İstanbul 1335 Matbaa-i Orhaniye. 6+638+3 S. 8°

“Tarih-i Osmanî Encümeni Neşriyatı”

Temel fişin **b** yüzü :

Mehmed Arif 1873-1919

Esas fişe misal :

Yazıksız, Necib Asım [1861-1935] — **Mehmed** Arif: Osmanlı tarihi.
I. c. İstanbul 1335 Matbaa-i Orhaniye. 6+638+3 S. 8°

“Tarih-i Osmanî Encümeni Neşriyatı”

İkinci müellif için ilâve fişi :

Mehmed Arif 1873-1919

Yazıksız, Necib Asım [1861-1935] — **Mehmed** Arif: Osmanlı tarihi.
I. c. İstanbul 1335 Matbaa-i Orhaniye. 6+638+3 S. 8°

“Tarih-i Osmanî Encümeni Neşriyatı”

Aynı isim ve soyadı taşıyan müelliflerin doğum-ölüm yılları da aynı olduğu takdirde, bulunabilirse doğdukları ay, bu bulunamazsa meslekleri, yahut şahısları birbirinden ayıracak diğer bilgiler kaydedilir.

Milâttan önce doğmuş ve sonra ölmüş müelliflerin doğum yıllarından sonra M.Ö. (Milâttan önce), ölüm yıllarından sonra da M.S. (Milâttan sonra) kısaltmaları konur.

Üzerinde hicrî (rumî ve arabî) tarihler bulunan kitaplardan yalnız rumî tarihler alınır.

Doğum-ölüm tarihlerinden biri veya ikisi takriben biliniyorsa, yıllardan sonra soru işareti (?) konulur.

Doğum-ölüm tarihleri bilinmiyen müelliflerden yaşadıkları asır bilinenlerin de asırları yazılır.

YEDİNCİ BÖLÜM

KİTAP ADI

Kitap adı, müellif adı gibi, eserlerin kolaylıkla bulunmasını sağlayan önemli unsurlardan biridir.

21) **Kitap adı kaydı**

Kitap adı esas olarak içkapaktan alınır. İçkapakta bulunmadığı takdirde dışkapaktan, kitabın bölümlerinden, önsözden (bilhassa eski harfli Türkçe eserlerde), metin başından, sayfa başlarında yazılmış tam veya kısaltılmış kitap adlarından, metin sonundan (bilhassa XV. - XVI. yüzyıllarda yazılmış yabancı dil eserlerde), ciltlenirken kapağa yazılan addan, forma başlarındaki kitap isimlerinden bulunabilir. Bu ad, eserin dış ve içkapağından gayri neresinden alınır alınsın, fişe, yuvarlak parantez () içinde geçirilir. Eğer kitabın adı, eser üzerinde herhangi bir parantez içinde yazılmışsa, bunlar fişe açılı parantez < > içinde alınır. Dışarıdan bir kaynaktan bulunduğu veya dışkapaktan alındığı takdirde ise köşeli parantez [] içinde gösterilir (bk.: Kütüphanecilikte Noktalama ve Çeşitli Parantezlerin Kullanılması) .

Kitap adı, fişe müellif kaydından sonra —ve umumiyetle— değiştirilmeden alınır. Yalnız kitap adının bütün kelimeleri büyük harfle yazılmışsa, bu gibi hallerde, ismin birinci kelimesiyle özel adlar müstesna, diğerleri her dilin kendi imlâ kaidelerine uyularak yazılır: (bk.: Kütüphanecilikte İmlâ Kaideleri).

Kitap adları, mevcut noktalama işaretleriyle birlikte alınır. Eğer, kitapta hiçbir noktalama işareti yoksa, bu takdirde, yazıldığı dile ait lüzumlu noktalama işaretleri konulur.

Misaller :
Kitabın üzerinde :

Amansız Mücadele
WINSTON CHURCHILL'İN HARB NUTUKLARI

Fişte :

Amansız mücadele. Winston Churchill'in harb nutukları.

Kitapta :

S I T M A

Sıtmalı yerlerde çalışan ve
yaşıyanlara pratik bilgiler

Fişte :

Sıtma. Sıtmalı yerlerde çalışan ve yaşıyanlara pratik bilgiler.

Lâtin alfabesi kullanılmıyan milletlere ait eser adları, fişe alınırken transkripsiyon ve transliterasyon yapılır (bk.: Transkripsiyon).

Bu çeşit eserlerde, notlar bölümünde, kitap adının tercümesini veya kısaltılmış şeklini yazmak uygun olur.

Kitap adı içinde geçen Romen rakamları aynen alınır.

Misal :

Shakespeare, (William) [1564-1616]: King Henry V. (2. ed.) London 1915 William Heinemann. IX+125 S. 8°

“The Plays of Shakespeare”

Kitap adları fişe tam olarak alınmakla beraber, tamamlayıcı eser adlarında gereken kısaltmalar yapılabilir ve bu çıkarılan kısımlar fişte üç nokta ... ile gösterilir.

Kitap adları rumuz veya kısaltma ile başlıyorsa, bu rumuz veya kısaltmalar aynen alınır¹.

Kısaltmaya misal :

Ord.

Özerdim, Sami N[abi 1918-]: **Ord.** Prof. Dr. M. Fuad Köprülü bibliyografyası. 1908-1950. <Türk dili ve tarihi hakkında araştırmalar¹.> adlı eserden ayrı basım. Ankara 1951 [Türk Tarih Kurumu Basımevi]. 159-248 S. 8°

Rumuza misal :

Titaş

Ticaret Türk Anonim Şirketi [Ankara]: **Titaş.** 1937. Onuncu iş senesi idare meclisi ve murakabe heyeti raporları bilânço ve kâr ve zarar hesabı. Hissedarlar umumi heyeti senelik toplantısı: 28 mart 1938. [İstanbul] 1938 Titaş Basımevi. 12+[3] S. 8°

Eser üzerindeki kitap adında bir yanlışlık varsa, fişe doğrusu yazılır ve fişin not yerinde yanlış şekil gösterilir.

Eğer, kitap adı dış ve içkapaklarda başka başka ise, fişe, içkapaktaki isim yazılır ve dışkapaktaki değişik şekil, fişin not yerinde tespit edilir. Dışkapaktan ilâve edilecek kısımlar bulunduğu takdirde, bunlar köşeli parantez [] içinde gösterilir. Lüzum olduğu takdirde her iki halde de dışkapaktaki addan içkapaktaki ada işaret fişi çıkarılır. Meselâ içkapağında “Tekmile-i tarikat-i Muhammediyye”, dışkapağında ise “Tarikat-i Muhammediyye” yazılı olan eserin dışkapağındaki addan içkapağındaki ada işaret fişi şu şekilde çıkarılır :

¹ Rumuz : Ait oldukları kelimeleri hem şekil, hem de telâffuz bakımından küçülten kısaltmalardır: Antaş, Nato, Unesco gibi..

Kısaltma: Delâlet ettikleri kelimeleri yalnız yazıda kısaltıp telâffuzda değiştirmeyen kısaltmalardır: Dr. , Gnrl. , Mr. gibi..

Tarikat-i Muhammediyye. bk.: **Tekmile-i** tarikat-i Muhammediyye.

Eserin muhtelif basımlarının isimleri farklı ise, fiş, eldeki kitaba göre çıkarılır; fakat diğer değişik isim (veya isimler) fişin not yerinde gösterilir.

Misaller :

Sevük, İsmail Habib [1892-1954]: Edebî yeniliğimiz. 2 ks. İstanbul 1931, 1932 Devlet Basımevi. 8°
1. ks.: 522 S.; 2. ks.: 548 S.

Not : Bu eserin 1940 basımı “Yeni edebî yeniliğimiz” adını taşımaktadır.

Sevük, İsmail Habib [1892-1954]: Yeni < edebî yeniliğimiz >. Tanzimattanberi. 2 ks. İstanbul 1940 Devlet Basımevi. 8°
1. ks.: 569 S.; 2. ks. 512 S.

Not : Bu eserin 1931, 1932 basımı “Edebî yeniliğimiz” adını taşımaktadır.

Tercüme edilmiş bir eserin orijinal adı kitabın üzerinde varsa veya başka yerlerden bulunabilirse, bu asıl isim de tercüme addan sonra ilâve edilir ve eserin asıl adına ilâve fişi çıkarılır.

Misal :

Cronin, A[rchibald] [oseph 1896 -]: Yeşil yıllar. (The green years). Çeviren: Vahdet Gültekin. İstanbul (1945) Arif Bolat Kitabevi. 336 S. 8°

İlâve fişi :

Green

Cronin, A[rchibald] J [oseph 1896 -]: Yeşil yıllar. (The green years). Çeviren: Vahdet Gültekin. İstanbul (1945). Arif Bolat Kitabevi. 336 S. 8°

Kitap adı muhtelif dillerde olup metin sadece bir dille yazılmışsa, metin diline ait başlık alınır; diğer dillerdeki isimler de (içkapaktaki sıraya göre) not yerine kaydedilir. Lüzumlu halde de işaret fişi çıkarılır.

Misal :

Löker, Erhan [1925 -]: Dünya sosyolojisi. 1. c. Ankara 1953 Örnek Matbaası. 316+LX S. 8°

“Ankara İçtimaiyat Enstitüsü Yayınları Nu. 2”

Not: İçkapakta kitap adının: “World sociologie. Sociologie mondiale. Welt Soziologie şeklinde tercümeleleri vardır.

Metin muhtelif dillerde olup eser adı bir dille yazılmışsa, not yerinde metnin diğer dillerde de yazılmış olduğu kaydedilir.

Misal :

Banko Di Roma'nın Türkiye şubelerinde istihdam edilen personele mahsus talimatname. İstanbul 1953 Çituri Biraderler Basımevi. 13+16 S. 8°

Not: Eserde metnin Fransızcası da vardır.

Bir eserin muhtelif dillerdeki tercümesi bir cilt içinde toplanmışsa, asıl metne ait olan kitap adı esas tutulur. Tercüme-lerin sayısı üçe kadar olduğu takdirde, bunların isimleri aynen alınır. Tercüme sayısı üçten daha fazla ise, bunlardan dünyaca en çok bilinen dillerin bir kısmı bibliyografik künyeye yazılır; bibliyografik künyeye alınmayan isimler için üç nokta konur. Geri kalan dillerin ise sadece adları notlar yerinde kaydedilir.

Misaller :

Bodrumlu, porf. Avıam Galanti [1874 -] : Fatih Sultan Mehmed zamanında İstanbul Yahudileri. Les Juifs d'Istanbul sous le Sultan Mehmed le Conquéran. Istanbul 1953 Fakülteler Matbaası. 48 S. 8°

Rıza Han Daniş, Mirza, prens [-] : Manzûme-'i şulh ve rey'-i Dâniş. Echos de la Conférence de La Haye. Echos of the Conference of the Haugue. Nachklaenge von der Haag'er Friedens Konferenz... Constantinople 1903. 164 S. 8°

Not: Kitabın içinde yukarıdaki dillerden başka Türk (eski harfle), Arap, Rus, Danimarka, Lâtin, Yunan, İbranî, Çin İtalyan ve İspanyol dilleriyle de metinler vardı.

Eğer asıl metnin hangisi olduğu bilinmiyorsa, bu takdirde, isimler metin sırasına göre alınır. Bibliyografik künyeye alınan diller için ilâve, not yerine yazılan diller içinse işaret fişi çıkarılır. Bu arada muhtelif dillerdeki başlıkların içkapakta olup olmaması dikkate alınmaz.

Bir eserin esas metni yeni bir içkapak ve önsöz ilâvesiyle yeniden basılmışsa, içkapak esas kabul edilerek fişe geçirilir. İçkapak esas metinden başka bir dilde ise, asıl metne ait ad,

içkapaktaki addan sonra yazılır ve ilâve fişî çıkarılır. Metne ait lüzumlu bilgiler de notlar bölümünde gösterilir.

Misaller :

Seyf-i Serâyî [XIV - XV. asır]: Gülistan tercümesi. Önsöz: Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk. Ankara 1954 Türk Tarih Kurumu Basımevi. XVIII+373 S. 8°

Not: Eser, aslının tıpkıbasımıdır.

Ebū ‘Abdullah el-Ĥāris bin Esed el -Muḥāsibī [-]: Kitāb al-rı‘āyā liḥuqūq Allāh. Kitāb el-rı‘āyet liḥuqūq Allāh ‘izze ve celle. Edited by Margaret Smith. London 1940 Luzac & Co. XIX+343 S. 8°

“(E.J.W. Gibb Memorial Series. New Series 15)”

Not: Eser, aslının tıpkıbasımıdır.

Çok ciltli eserlerde kitap adı ilk cildin içkapağından alınır. Eğer diğer ciltlerde değişiklikler varsa, bunlar, fişin not yerinde açıklanır. Ancak, değişik olan sadece birinci cildin adı ise, o zaman diğer ciltlerdeki müşterek isim esas kabul edilir, birinci cildin değişik ismi de not yerinde gösterilir.

Misal :

(1)

Picard, Bernard [-]: Naaukeurige beschryving der uitwendige godtsdienst - plichten, kerk-zeden en gewoontens van alle volkeren der waereldt. 6 deel. Overgezet: Abraham Moubach. La Haye-Rotterdam. 1727-1738. Rutg. Crist. Alberts-Jan Daniel Beman. 2°

1. c.: 388+[4] S.; 2. c.: 324 S.; 3. c.: 230 S.; 4. c.: 424 S.; 5. c.: 368 S.; 6. c.: 318 + [38] S.

(2)

Picard, Bernard: Naaukeurige beschryving der...

Not: 3. ve 4. ciltlerin kitap adı: "Naaukeurige beschryving der uitwendige godtsdienst - plichten tempel- zeden en gewoontens der afgodische volkeren" dir.

Eğer isim değişikliği birçok ciltlerde varsa, bu takdirde ekseriyeti teşkil eden veya daha çok tanınan ad alınır. Diğer isimler, bibliyografik künyeden sonra, fişin muhteva bölümünde ayrı ayrı gösterilir.

Her biri müstakil eser hüviyeti taşıyıp da bir tek isim altında toplanmış olan çok ciltli kitaplarda, fiş, müşterek kitap adı ile çıkar ve muhteva kısmına her bir cildin müellifi, kitap adı ve diğer müşterek olmayan unsurlar kaydedilir. Her bir müstakil eser için de ayrıca fiş çıkarılır ve müşterek ad, müstakil fişin not yerinde gösterilir. :

Misal :

(1)

Lehrbuch der Geschichte für die Mittelstufe. 3 Teile. Herausgegeben von Dr. H [Ermann] Pinnow—Dr. E[rnst] Bux. Leipzig, Berlin 1932—1936 Teubner. 8°

1. T.: Pinnow, Dr. Hermann—Dr. Ernst Bux: Geschichte des Altertums. 11. Aufl 1932. XII+56+8 S.

(2)

Lehrbuch der Geschichte für die Mittelstufe.

2. T.: Pinnow, Dr. Hermann: Geschichte des deutschen Volkes von den Anfängen bis 1648. 11. Aufl. 1932. XIV+98+20 S.

3. T.: Pinnow, Dr. Hermann: Geschichte des deutschen Volkes von 1648 bis zur Gegenwart. 14. Auflage. 1936. XII+140 S.

“Teubners Geschichtliches Unterrichtswerk für höhere Lehranstalten”

Birinci cilt için müstakil fiş :

Pinnow, Dr. Hermann [1884-] — Dr. Ernst Bux: Geschichte des Altertums. 11. Aufl. Leipzig und Berlin 1932. B. G. Teubner. XII+56 S. 8°

“Teubners Geschichtliches Unterrichtswerk für höhere Lehranstalten”
Not: Lehrbuch der Geschichte für die Mittelstufe adlı eserin 1. cildir.

22) **Tamamlayıcı ad**

Bir eserin adını tamamlayıcı mahiyette olan kelime veya cümlelere “tamamlayıcı ad” denir.

Tamamlayıcı adlar da bibliyografik künyede yer alırlar ve ekseriya, eserin asıl adından sonra gelirler. Fakat asıl addan önce geldiği de olur. Bu takdirde kitabın asıl adına ilâve fişi çıkarılır.

Eğer kitabın asıl adı ile tamamlayıcı adı arasında dilbilgisi bakımından bağıllık (cümle irtibatı) yoksa ve aralarına noktalama işaretlerinden herhangi biri konulmamışsa her ikisi arasına bir nokta konur. Okuyucunun, eseri, tamamlayıcı adı ile araması ihtimaline karşı, lüzumu halinde, tamamlayıcı adı ilâve fişi çıkarılır.

Bazı eserlerde, içkapakta, kitap adından sonra eserin kısa bir fihristi bulunur. Bunu tamamlayıcı ad saymak doğru olmaz. Ancak, eserin muhtevasını gösteren bu gibi kısa fihristlerden, kütüphaneci -gerekirse- lüzumlu olanlarını seçebilir.

Tamamlayıcı adın, kitabın asıl adından sonra gelişine misal:

K A D I N
ve
C İ N S İ H A Y A T
Evlilikte saadet yolları

Tamamlayıcı adın, kitabın asıl adından önce gelişine misal:

En Son
Ek ve Tadilleriyle-Şerhli ve İzahlı
B A N K A L A R
ve
M Ü E S S E S E L E R B A R E M İ

23) Sebep ve vesile kaydı

Bir eserin ne gibi bir maksat veya vesile ile yayımlanmış olduğunu belirten kayıttır. Bu kayıt, kitap adının tamamlayıcı

bir unsuru olduğu takdirde, bibliyografik künyede eser adından sonra yer alır.

Misal :

[Ozanözgü], Tahir Nadi [1877 - 1935] : Fezleke-i lisân-i Fârisî. ...mekâtib-i sultâniyyenin 7., 8. sınıflarında okutulmak üzere ... İstanbul 1338 Cihan Biraderler Matbaası. 112 S. 8°

Tanzimat. Yüzüncü yıldönümü münasebetiyle. 1. [c. Yayımlyan]: Maarif Vekâleti. İstanbul 1940 Maarif Matbaası. XVI+1026 S. 8° 73 plânş, 5 levha.

Eserin mahiyetini belirten roman, piyes, şiir v.b. gibi kayıtlar kitap üzerinde bulunduğu takdirde, bunlar, sebep ve vesile kaydından sonra fişe alınır.

24) Cilt ve ciltbirliği

Bir eserin, müellif tarafından tayin ve tespit edilmiş ve “cilt” kaydı ile ayrılmış her bölümü bir cilttir.

Bir eserin hacım, cilt estetiği v.b. gibi düşünceler ve teknik zaruretlerle ayrılan veya bir araya getirilerek ciltlenen kısımlarına “ciltbirliği” denir. Ciltbirliği, çok ciltli bir eserin bütün ciltlerini içine alabileceği gibi, ayrı ayrı birkaç cildini de ihtiva edebilir. Hatta bir tek cilt, birden fazla ciltbirliği halinde de olabilir.

Eğer, müstakil üç eser aynı cilt içerisinde bulunuyorsa, bu üç eserin meydana getirdikleri cilt, bir ciltbirliğidir. Bir bibliyografik birlik olan 10 ciltlik “Hayat ansiklopedisi,, , 10 ciltbirliğinden meydana gelmiştir. Fakat eserin bütünü 5 cilt halinde ciltlenecek olursa, bu takdirde eser, 5 ciltbirliğinden teşekkül

etmiş olur. Kısacası, bir eser kaç cilt halinde toplanmışsa okadar ciltbirliğidir.

25) **Cilt kaydı**

Çok ciltli eserlerin kaç ciltten müteşekkil olduğunu belirten kayıttır. Bu kayıt, eser adından, varsa tamamlayıcı addan, sebep ve vesile kaydından sonra, kitabın yazıldığı dille ve (o dilde kısaltması olduğu takdirde) kısaltılarak fişe geçirilir. Cilt sayısı kitap üzerinde yazı ile gösterilmişse dahi fişe rakamla alınır.

Misal :

Kitapta :

FİZİK
Mütercimi
Kemal Zaim
Üçüncü cilt

Fişte:

[Lemoine, Jules—G. Vincent -]: Fizik. İkinci devrenin üçüncü sınıfına mahsus. 3. c. Mütercimi : Kemal Zaim [Sunel]. İstanbul 1341 Matbaa-i Âmire. 687 + [1] S. 8°

“ Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti Neşriyatından”

Elde tamamı bulunmayan çok ciltli eserlerde, sadece mevcut olan ciltler kaydedilir. Bu kaydın, eserin ilerde tamamlanabileceği düşünülerek kurşun kalemle tespiti faydalı olur.

Cilt sayısı 10 dan fazla olan çok ciltli eserlerde, elde eserin tamamı bulunmasa da, fişe cilt sayısının tamamı yazılır ve elde mevcut olan veya olmıyan ciltlerin hangisinin sayısı azsa, fişin not yerinde bunlar kaydedilir.

Misal :

Ali Haydar, Hoca Eminefendizade [-]: Dürer el-ḥukkām
şerḥ-i mecellet el-aḥkām. 16 c. 2. bs. İstanbul 1317 - 1319 Şirket-i
Mürettibiyye Matbaası. 8°

Not: Eserin 1., 7., 10., 12., 13., 15., 16. ciltleri vardır.

Cilt kaydına ait kısaltmaların belli başlıları şunlardır :

Türkçe	Fransızca	İngilizce
cilt =c.	tome =t.	volume =v., vol.
bölüm =blm.	volume =v., vol.	
kısım =ks.		
Almanca	İtalyanca	İspanyolca
Band =Bd.	volume =v.	volumen =v.
	tomo =t.	tomo =t.

Bu kısaltmaların ilk harfleri Almancada büyük, diğer dillerde küçük harf ile yazılır.

26) Ekler

Bir eserin, esas metinle ilgili olsun veya olmasın; indeks, metin, atlas, haritalar, vesikalar, fotoğraflar vesaireden mürekkep ilâvelerine “ek” denir.

Ekler, asıl metinle muhteva ve şekil bakımından görülecek ilgi derecesine göre, aşağıda izah edildiği şekilde fişlenir :

1— Bir eserin içinde bulunan ve tamamlayıcı mahiyet arzeden ekler, müstakil sayfa numarası taşısın veya taşımasın, bibliyografik künyeye kaydedilmez; sadece fişin not bölümünde ekin mahiyeti, eserden ayrı ismi varsa bu ad ve sayfası yazılır. Lüzumlu hallerde ekin adından eserin ismine işaret fişi çıkarılır.

Misaller :

Mevlâna Celâleddin-i Rumî [1207-1273]: <Terceme ve şerh-i Meşnevî-i şerîf>. 2. c. [Çeviren ve şerh eden]: <Abidin Paşa. Ankara> 1302 Vilâyet Matbaası. 880+[33] S. 8°

Not: Eserin sonunda numara taşımayan 4 sayfalık bir fihrist vardır.

(1)

Löker, Erhan [1925-]: Dünya sosyolojisi. 1. c. Ankara 1953 Örnek Matbaası. 316+LX S. 8°

“Ankara İctimaiyat Enstitüsü Yayınları. Nu. 2”

Not: İçkapakta kitap adı: World sociologie. Sociologie mondiale. Welt Soziologie. isimleriyle de yazılmıştır. Kitabın sonunda 3 ek vardır.

(2)

Löker, Erhan: Dünya sosyolojisi...

1. ek: Birleşmiş Milletler Dünya Sulhü Üniversitesi hakkında teklif. I.-XXXI. S.

2. ek: Ankara İctimaiyat Enstitüsü çalışma programı. XXXII-XLII.S.

3. ek: Birleşmiş Milletler ve milletlerarası tesanüt mefhumunun tekâmülü. XLIII. - LIX. S.

Birinci ek için işaret fişî :

Birleşmiş Milletler Dünya Sulhü Üniversitesi hakkında teklif. bk.:
Dünya Sosyolojisi.

İkinci ve üçüncü ekler için de aynı şekilde işaret fişleri yapılır.

2— Fihrist, atlas, vesika vesairenden mürekkep ekler, eserle beraber bir bibliyografik birlik teşkil ediyorsa, bu ek cilde ait kayıt (cilt üzerinden aynen alınmak suretiyle) bibliyografik künyede cilt kaydından sonra ilâve edilir: 3 cilt, 1 indeks cildi gibi... Ek cildin bibliyografik künyeye ait unsurları, asıl eserin bu unsurlarından farklı ise, bunlar muhteva bölümünde belirtilir ve lüzum görülürse müstakil fiş çıkarılır, müstakil fişin not yerinde de esas metinle olan ilgisi gösterilir.

Misal :

Bursalı Mehmed Tahir [1861-1926]: Osmanlı müellifleri. 3 c. ve 1 fihrist (3 c. birl.). İstanbul 1342 Matbaa-i Âmire. 8°

1. c.: 406 S. + [2] y.; 2. c.: 510 S.; 3. c.: 327 + 12 S.

Fihrist: Ahmed Remzi: Miftâh el-kütüb ve esâmî-i müellifîn fihristi. 1928. 177 S.

Fihrist için müstakil fiş :

[Akyürek], Ahmed Remzi [1872-1944] : Miftâh el-kütüb ve esâmî-i müellifîn fihristi. 1928. 177 S. 8°

Not: Bursalı Mehmed Tahir'in Osmanlı müellifleri adlı eserinin indeksidir.

3— Bir süreli yayın (=periyodik)ın ilâvesi olarak çıkarılan ve tamamen müstakil bir kitap hususiyeti taşıyan eserler, o

sürelî yayının eki kabul edilirler. Kitap için müstakîl fiş çıkarılır ve not yerinde de hangi derginin eki olduğu belirtilir.

4— Ekler birden fazla olur ve cilt numarası taşımazlarsa, muhteva bölümünde basım tarihleri sırasına göre; aynı tarihi taşıyorlarsa alfabetik olarak sıralanırlar.

27) Basım kaydı

Eserin kaçınıcı defa basıldığını ve bazı hallerde o basıma ait tamamlayıcı bilgiyi ihtiva eden kayıttır. Bu kayıt bibliyografik künyede cilt kaydından sonra yazılır.

Basım kayıtları, fişe, eserin üzerindeki sıra ve imlâ değiştirilmeden geçirilir. Yalnız, bu kayıt yazı ile yazılmış olduğu takdirde, fişe, rakama çevrilerek alınır. Basım kaydının, eserin yazılmış olduğu dille ve (kısaltması varsa) kısaltılmış şekilde alınması gerekir.

Türkçe eserlerde basım kayıtları :

2. Basım

3. Tabı

İkinci basım

İkinci defa basılmıştır.

Düzeltilmiş, yeniden işlenmiş, ilâveli 2. basım

gibi şekillerle ifade edilir. Bu kayıtlar, fişlere, aşağıdaki şekillerde geçirilir :

2. bs.

3. tb.

2. bs.

2. bs.

Düzel., yeniden iş., ilâveli 2. bs.

Basım kayıtlarına ait terimlerin bazıları ve bunların kısaltılmış şekilleri aşağıdadır :

Türkçe		Fransızca	
basım (= bası)	= bs.	édition	= éd.
düzeltilmiş	= düzel.	augmentée	= augm.
işlenmiş	= iş.	nouveau	= nouv.
tam basım	= tam bs.	nouvelle	= nouv.
genişletilmiş	= genişl.		
gözden geçirilmiş	= göz.geç.		

İngilizce		İtalyanca	
edition	=ed.	edizione	=ed.
enlarged	=enl.	coretto	=cor.
revised	=rev.	nouvamente	=nouv.

Almanca

Ausgabe	=Ausg.
vermehrte	=verm.
Auflage	=Auf.
verbesserte	=verb.
umgearbeitete	=umgearb.

Bazan, eserlerin basım kaydından, kaçınıcı defa basılmış bulunduğu belli olmaz.

6.000-8.000 (6.-8. bin)

2.-5. thousand

gibi... Bu gibi hallerde 6.-8. bin gibi kayıtlar, fişe, aynen alınır. Ancak böyle eserlerin evvelki basımlarını incelemek suretiyle, eldekinin kaçınıcı basım olduğunu tespit etmek mümkün olduğu takdirde, basım sayısı köşeli parantez [] içine yazılır.

Bu kayıtlar, bazan, ilk basımın kapağına da konur: 1. Basım, 1.-5. bin gibi... İlk basıma ait olan bu kayıtların fişe geçirilmesine lüzum yoktur.

Bazan da eserin kapağında hem basım, hem de -yukarıda olduğu gibi- (..... bin) kaydı bulunur. Bu gibi hallerde, fişe, sadece basım kaydı alınır.

Çok ciltli eserlerde aynı basıma ait olan ciltler bir araya getirilerek bir takım yapılır. Aynı basıma ait bütün ciltler temin edilemediği takdirde, her cildin kaçınıcı basım olduğu muhteva bölümünde belirtilir.

28) Yeni basım

Bir eserin mevcudu kalmadığı için, yahut münderecatında yapılan değişiklik dolayısıyla yeniden yapılan basımıdır.

Yeni basımlar, ekseriya, ilk basımın kısaltılmış veya genişletilmiş, düzeltilmiş ve daha mükemmel bir hale getirilmiş şekli olurlar. Bu kayıt eser üzerinde bazan “2., 3., 5. basım”; bazan “2., 5. bin”, bazan da sadece “yeni basım” şeklinde yazılmış olur. Bunların hepsi yeni basım kabul edilir ve fişe, eserin üzerindeki şekliyle aynen geçirilir (yazılar rakama çevrilir).

Misaller :

Kitabın üzerinde :

Dr. SEDAT TAVAT
FİZYOPATOLOJİ
Tamamiyle yeniden yazılmış
İkinci Bası

Fişte :

Tavat, Ord. Prof. Dr. Sedat [1892–]: Fiziopatoloji. 2. bs. İstanbul 1945 Mazlum Kitabevi. 640 S. 8° 8 plânş.

Kitapta :

A. HİLMİ GÜÇLÜ
Çözümsel Metodla
ALFABE ÖĞRETİMİ
BİRİNCİ KİTAP
İkinci Beş Bin

Fişte :

Güçlü, A. Hilmi [-] : Çözümsel metodla alfabe öğretimi. 1. kitap. İkinci 5 bin. İstanbul (1951) İnkılâp Kitabevi. 151 S. 8°

29) **Tekrarbasım**

Basılmış bir eserin sterotipi kalıplarından veya fotoğraf, klişe vesaire gibi teknik usullerden faydalanılarak ortaya konan; tertip, münderecat ve şekil bakımından aslının aynı olan basımlarına “tekrarbasım” denir.

Bu kayıt, tekrarbasımı yapılan eserin üzerinde her zaman bulunmıyabilir. Çok defa, tekrarbasımı yapılan eserin aslının üzerindeki basım tarihi değiştirilmekle yetinilir.

30) **Tıpkıbasım (= faksimile)**

Mektup, beyanname, harita, yazma kitap v.b. gibi dokümanların, fotoğrafçılığa ait bazı usullerden faydalanılarak meydana getirilen tam bir kopyasıdır.

31) **Ayrıbasım**

Bir eserin herhangi bir bölümünün, o eserin baskı kalıplarından faydalanılarak, ayrı bir kitap veya broşür şeklinde yapılmış olan basımıdır. Ayrıbasımlar, çok defa, bilim dergilerinde, yahut birçok müellif tarafından vücade getirilmiş eserlerdeki müstakil bahislerden birinin veya birkaçının ayrı olarak basılmasıyla meydana gelir.

Ayrıbasımların üzerinde nereden alınarak ayrıca basıldığını gösteren kayıtlar bulunabileceği gibi, bazan da bu husus belirtilmez. Ayrıbasım kaydının belirtilmediği hallerde, sayfa numaralarına bakılarak bu hususun tespiti mümkün olabilir. Çünkü, ayrıbasımlar, çok kere, alındıkları eserin sayfa numarasını muhafaza ederler. Fakat bazan ayrıbasım yapılırken, sayfa numarasının değiştirilip 1 den başlatıldığı da olur. Yahut, ayrıbasımı yapılan eser, içinden çıkarıldığı eserin ilk yazısı olarak birinci sayfadan başlıyabilir. Bu gibi hallerde eldeki eserin ayrıbasım olup olmadığını tespit etmek güçleşir.

32) **Ayrıbasım kaydı**

Bu kayıt, fişte, bibliyografik künyenin basım kaydı yerine (nereden ayrıbasım olduğu, eserin adı, cildi, sayısı, tarihi ayrıbasımdan aynen alınmak suretiyle) yazılır.

Misaller :

Unat, Faik Reşit [1899-]: Mustafa Kemal Paşa'nın başkumandanlığa tayini ve kendilerine gazilik ünvanı verilmesi hakkında bazı vesikalar. Tarih vesikaları, 2. c. 8. sayıdan ayrışım. [Ankara] 1942 Maarif Matbaası. 20 S. 4° 1 plânş, 2 levha.

Şenyürek, Prof. Dr. Muzaffer Süleyman [1915-]: A study of the pulp cavities and roots of the lower premolars and molars of prosimii, ceboidea and cercopithecoidea. Rep. from: Belleten, vol. 17, No. 67 July 1953. Ankara 1953 Türk Tarih Kurumu Basımevi. 321-365+[1] S. 8° 6 plânş

Bir ayrışımında bunun hem kendi kapağı, hem de ayrışım yapılan eserin orijinal kapağı varsa, fiş, ayrışım kapağına göre çıkar. Her iki kapakta basım tarihleri değişik ise, orijinal eserin basım tarihi not yerinde gösterilir.

33) **Eserlerde müelliflerden başka emeği geçenler**

Bir eserin telifinde, hazırlanmasında, işlenmesinde vesairede müellifinkinden başka herhangi bir şekilde emeği geçen kimseler (üçe kadar), ilmî ünvanları vesaireleriyle birlikte, basım kaydından sonra, fişe yazılırlar.

Misal :

Bruhat, Georges [1887-]: Termodinamik dersleri. 2. c. Çeviren: Prof. Nusret Kürkçüoğlu. İstanbul 1949 Şirket-i Mürettibiyye Basımevi. VII+152 S. 4°

“İstanbul Üniversitesi Yayınları: 404”

Emeği geçenler için ilâve fişi çıkarılırken, ismin yanına yapılan çalışmanın mahiyeti kısaltılarak ve yuvarlak parantez içinde yazılır.

Misaller :

Kürkçüoğlu, Prof. Nusret (çev.)

Bruhat, Georges [1887 -]: Termodinamik dersleri. 2. c. Çeviren: Prof. Nusret **Kürkçüoğlu**. İstanbul 1949 Şirket-i Mürettibiyye Basımevi. VII+152 S. 4°

“İstanbul Üniversitesi Yayınları: 404”

Desnoyers, Max (rev.)

Scott, [Sir] Walter [1771-1832]: Kenilworth. Edition revue par Max Desnoyers sur la traduction de Faucompret. Paris 1927 Gautier-Languereau. 246 S. 8°

“Collection Familia,,

İlâve fişi için gereken kısaltmalar aşağıda gösterilmiştir:

Adapte eden	: (adap. ed.)
Çeviren	: (çev.)
Çizen (harita, şekil)	: (çiz.)
Gözden geçiren	: (göz. geç.)
Hazırlıyan	: (haz.)
İşbirliği eden	: (işbl. ed.)
İşliyen	: (işl.)
Metni hazırlıyan	: (met. haz.)
Nakleden	: (nakled.)
Notlar ilâve eden	: (not. ilv. ed.)
Önsöz yazan	: (önsöz.)

Resimliyen	: (rsl.)
Seçen	: (seç.)
Şerheden	: (şerhed.)
Tashih eden	: (tash. ed.)
Tophıyan	: (topl.)
Yayımlıyan	: (yay.)

Bir eserin hazırlanmasında müelliften başka emeği geçenlerden ilk üçü alınır. Meselâ eser üzerinde 4 mütercim veya 5 işliyen varsa, bunlardan ilk üçü fişe geçirilir. Üçten fazla şahıs olduğunu belirtmek için de, alınmıyan isimlerin yerine ... konur.

Bazı eserler bir kimsenin başkanlığındaki bir heyet tarafından hazırlanırlar. Bu şekilde vücade getirilmiş eserlerde, heyet başkanının emeği büyük olduğu ve yine eser, bu zatın adı ile tanındığı takdirde, başkan, müellif olarak kabul edilir.

Bunun dışında heyet üyelerinden ilk üçü fişe alınır. Ayrıca heyetin üç kişiden daha çok olduğunu göstermek üzere üçüncü üyenin adından sonra üç nokta ... konur ve fişe alınan ilk üç kişi için ilâve fişleri çıkarılır.

Misal:

Ahmed Cevdet [Paşa 1822-1895]: Mecelle-i aḥkām-i ‘adliyye. 4. bs. [İşbl. ed.] (Seyid Halil —Seyfeddin— Ahmed Hulûsi...) İstanbul 1314 Âlem Matbaası. 633 S. 8°

SEKİZİNCİ BÖLÜM

BASKI KAYDI

34) **Baskı kaydının tarifi ve bölümleri**

Eserlerin nerede, hangi yılda ve hangi yayınevinde yayımlandığını toplu olarak belirten kayıttır. Bu kayıt, fişe, şu sıra ile yazılır: Eserin yayımlandığı şehir, yıl ve nâşir.

Bazı eserlerde baskı kaydı noksansızdır. Bazılarında ise bu unsurlardan bir kısmı bulunur veya hiçbiri bulunmaz. Eksik unsurların bibliyografyalar, kataloglar v.b. gibi muhtelif kaynaklardan tespitine imkân olmazsa, bibliyografik künyeye yalnız mevcut olanlar kaydedilir. Basım yeri bulunmadığı takdirde bunu ifade eden [bs. y.y.] = basım yeri yok, basım tarihi bulunmazsa [t.y.] = tarih yok kısaltmaları köşeli parantez içinde kaydedilir. Nâşir mevcut değilse eserin basıldığı matbaa alınır.

Çok ciltli eserlerde baskı kayıtları birtakım değişiklikler gösterir. Baskı kaydı unsurları bütün ciltlerde aynı ise, bu müşterek unsurlar, fişe, yukarıda gösterilen sıraya göre alınır:

İstanbul 1954 İskit Yayınevi

gibi... Muhtelif ciltlerde değişiklikler olduğu takdirde bu değişiklikler baskı kaydının her üç unsurunda ayrı ayrı gösterilir.

35) **Basım yeri**

Çok ciltli bir eserin bütün ciltleri ayrı ayrı şehirlerde basılmış veya başka başka nâşirler tarafından yayımlanmış olabilir. Bu takdirde baskı kaydı yerine yalnız ilk ve son ciltlerin şehir ve nâşir unsurları alınır.

Eser birkaç şehirde basılmışsa, bu takdirde basım yeri kaydı fişe şu şekilde yazılır: İki baskı yeri olduğu takdirde, araya bir virgül konulmak suretiyle, ikisi de alınır. Baskı yeri üç veya daha çok olduğu zaman ise, araya bir çizgi konarak, birinci ile sonuncu alınır. Eserde birden çok şehir kaydı olup da bun-

lardan yalnız birinde basıldığı (büyük punto ile yazılmak v. b. gibi) herhangi bir şekilde belirtilmişse, kitaptaki sıraya bakılmayıp, fişe, sadece o belirtilmiş olan şehrin adı alınır. Meselâ :

Paris, LONDON, New York

şeklindeki şehir kayıtlarından, yalnız büyük harflerle yazılmış olan *London*'u almak lâzımdır. Şehir adları, kendi mahallî imlâlarıyla tespit olunur.

36) **Basım Tarihi (= Basım yılı)**

Fişe, şehir kaydından sonra yıl kaydı geçirilir. Bu kayıt, çok ciltli eserlerde değişik ise, aralarına bir çizgi konulmak suretiyle ilk ve son basım yılları alınır.

Bazan, son ciltlerden birininki, daha önceki ciltlerden bir veya birkaçının basım tarihinden daha eski olabilir. Meselâ üç ciltlik bir eserde birinci cilt 1925, ikinci cilt 1930, üçüncü cilt 1928 de basılmıştır. Bu gibi hallerde, en eski ve en yeni tarihleri ihtiva eden ciltlerin tarihleri, aralarına bir çizgi konulmak suretiyle, kaydedilir. Buna göre yukarıdaki eserin baskı kaydında tarih, şu şekilde yazılır: 1925-1930.

Çok ciltli eserlerde basım tarihi, baskı kaydı bölümünde, yukarıda izah edildiği şekilde kaydedildikten sonra, ciltlerin her birinin hangi tarihte basılmış olduğu muhteva kısmında açıklanır.

Basım tarihi içkapakta yoksa ve başka kaynaklardan da bulunamıyorsa, bu takdirde telif hakkı veya derleme tarihi alınır. Eser hangi dilde olursa olsun, telif hakkı tarihi alındığı zaman, tarihten önce ve köşeli parantez içinde [t.h.t.], derleme tarihi alınırsa [d.t.] kısaltmaları konur. Bunlar da bulunmadığı takdirde yine köşeli parantez içinde takribi bir tarih konur ve tarihin yanına da takribiliğini göstermek üzere bir soru işareti ilâve edilir: [1927?] gibi...

Tarih tespit edilemediği takdirde yine takribi olarak ve köşeli parantez içinde asır yazılır.

Muhtelif neviden tarih taşıyan eserlerde, fişe, basım tarihi olarak milâdî, bu yoksa hicrî rumî tarih alınır. Hicrî rumî, hicrî arabî ve başka tarihlerin yanına, lüzum görülürse köşeli parantez içinde, o tarihin karşılığı olan milâdî tarih ilâve edilir ve ilk

tarihlerin hicrî rumî veya hicrî arabî olduklarını belirtmek üzere, tarihlerin yanına (hr.) veya (ha.) kısaltmaları konulur.

Muhtelif eserlerde basım tarihleri şu şekillerde olabilir :

1- Rakamla: 1954 gibi...

2- Romen rakamı ile: MCMLI gibi...

3- Yazı ile: Bin dokuzyüz elli iki gibi...

4- Ebced ile düşürülmüş tarihlerle :

سروری اولدی دیوانیله احبابه سرور افزا ۱۲۱۷

Sürurî oldu divanıyle ahbaba sürur-efzâ 1217

gibi...

5- Arapça ve farsça sayı sıfatları olan kelimeler ve bilhassa eski harfli Türkçe kitaplarda klâsikleşmiş bir usul ile :

ثلث وعشرين ومأتين والـف

۱۲۲۳

Selâse ve işrin ve mieteyn ve elf

1223

سته وثلث مائه والـف

۱۳۰۶

Sitte ve selâse mie ve elf

1306

gibi..

6- Ebced harfleri ile :

غ ش ی د = ۱۳۱۴

gibi...

Bütün bu hallerde tarihler, fişe, Arap rakamları ile alınır: 1912, 1941, 1952 gibi.

37) Nâşir

Bir eserin basımını sağlayan kimse veya müessesedir. Fişe, esas olarak nâşir, bulunmadığı takdirde ise matbaa alınır. yabancı dil ile yazılmış kitaplarda ise nâşir bulunmadığı zaman kitapçı, kitapçı da bulunmazsa matbaa alınır.

Nâşir kaydı fişe yazılırken, bununla beraber bulunan (ve aşağıda listesi verilen) kelimeler dikkate alınmaksızın yalnız şahsın veya

müessesenin adı fişe kaydedilir. Nâşir bulunmayıp matbaa alındığı zaman ise, bu kayıt, matbaa kelimesiyle birlikte yazılır.

Nâşir kaydına ilâve edilmemesi gereken Almanca, İngilizce ve Fransızca kelimeler şunlardır :

Buchdruckerei.....	(Al.)
Buchhandlung.....	(Al.)
Editeur.....	(Fr.)
Edition.....	(Fr.)
Kommissionsverlag.....	(Al.)
Librairie.....	(Fr.)
(*) Publié par.....	(Fr.)
(*) Published for.....	(İng.)
(*) Publisher.....	(İng.)
Universitätsbuchhandlung...	(Al.)
Verlag.....	(Al.)
Verlagsbuchhandlung.....	(Al.)

Bu kelimeler kendilerinden sonra gelen nâşir, kitapçı ve matbaa ile ayrılmıyacak şekilde bağlı ise, birlikte alınırlar: “Librairie Générale de Droit” gibi...

Nâşir kaydına alınacak unsurlarda bulunan kısaltmalar, fişe, aynen alınır. Nâşir yoksa, onun yerine alınacak olan matbaa da fişe aynı şekilde geçirilir :

T.B.M.M. Basımevi

A.A. ve Mahdumları Ş.M. Matbaası

U.S. Govt. Print. Off.

* Bunlar, eserin üzerinde yayımlıyan kaydında bulunduğu takdirde fişe geçirilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

SAYFA KAYDI

38) Sayfa kaydının tarifi ve izahları

Bir eserin kaç sayfadan müteşekkil olduğunu belirten kayıttır. Bu kayıt, baskı kaydından sonra gelir ve fişe büyük "S." kısaltması ile geçirilir. Sayfa kaydı için ayrıca yaprak sayısını belirten küçük "y." ve sütun adedini gösteren "st." rumuzları da kullanılır.

Kitapların önsöz, sonsöz, fihrist gibi bölümleri, umumiyetle, romen rakamlarıyla işaretlenmiştir. Sayfa kaydında bunlar, kitapta buldukları sıraya göre fişe alınırlar :

XXVI + 302 S.

285 + XII S.

IV + 165 + IX S.

gibi . . .

Bir eserin başlangıç bölümü romen rakamlarıyla olup metin kısmı bu rakamların devamı bulunduğu takdirde, sayfalar, her ikisinin toplamı olarak Arap rakamları ile yazılır. Meselâ XX sayfalık bir önsözü olan ve metni önsözün devamı şeklinde 21 den başlayan 250 sayfalık bir eserin sayfa kaydı doğrudan doğruya 250 S. diye tespit olunur.

Bazı eserlerde sayfalar veya eserin muayyen bir bölümü numaralanmamış veya sayfalara alfabenin harfleri konulmuş olabilir. Bu takdirde sayfalar sayılarak toplam köşeli parantez içinde gösterilir.

Son taraflarında numaralanmamış sayfalar bulunan eserlerin numara almamış bu sayfaları metne dahil ise, sayılıp son rakama ilâve edilir. Arakapak veya içkapaktan önce veya sonra, metin dışı numaralanmamış sayfalardan yalnız a veya b yüzlerinden birinde bibliyografik künyeye veya esere ait bazı bilgileri ihtiva eden sayfalar, fişte, yaprak olarak gösterilir.

Tek yüzü kullanılmış olduğu takdirde, sayfalar, yaprak ¹ olarak kaydedilir. 234 y. gibi...

Sayfaların iki yüzünde de yazı bulunduğu halde, yalnız birer yüzleri numaralanmışsa, son rakamın iki katı alınmak suretiyle sayfa tespit edilir.

Bazı eserlerde sayfa numarası 1 den değil de, daha ilerdeki bir sayıdan başlar. Meselâ 125 ten başlayıp 400 de biter. Bu tip eserler, umumiyetle, ayrıbaşımıldır (bk.: Ayrıbaşım). Bu çeşit eserlerdeki sayfa kaydı :

125-400 S.

şeklinde yazılır.

Birkaç kısımdan mürekkep olup tek bir cilt içinde bulunan eserlerde sayfa numarası teselsül etmez de her bölümde yeniden 1 den başlarsa :

a) Eser, en çok üçbölümden ibaret olduğu takdirde, bu kısımların numaraları ayrı ayrı alınır ve + işareti ile birbirlerine ekli olarak gösterilir.

b) Eser, üçten çok bölümü ihtiva ediyorsa, bu takdirde, bütün bölümlerin sayfa sayıları toplanarak bir tek rakamla gösterilir.

Çok ciltli eserlerin ciltlerinde sayfa numarası bazan teselsül eder, bazan etmez. Sayfa numarası ciltler arasında teselsül ediyorsa, eserin sayfa kaydı son cildin sayfa numarasıdır. Ciltlerde sayfa teselsülü yoksa, yani her cildin sayfa numarası 1 den başlıyorsa, bibliyografik künyeye sayfa kaydı ve bununla birlikte plânş, levha ve harita sayıları ilâve edilmez. Ancak muhteva bölümünde ciltlere ait bilgi verilirken her birinin sayfa sayısı da kaydedilir. Ciltlerin bütün unsurları müşterek olduğu takdirde, muhteva bölümünde yalnız sayfa numaraları ve varsa plânş, levha ve haritalar kaydedilir. Bunların fişte fazla yer tutmaması için yanyana yazılması lâzımdır.

¹ Eserlerin, a ve b yüzlerinden müteşekkil sayfalarının meydana getirdiği bütüne yaprak denir.

ONUNCU BÖLÜM
BOY KAYDI

39) Çeşitli boydaki eserler

Eserin boyunu gösteren kayıt, bibliyografik künyede, sayfa kaydından sonra gelir. Bu kayıt, kütüphanecilikte muayyen ölçülere tekabül eden birtakım işaretlerle gösterilir. Cilt sırtı yüksekliğine göre tespit edilen bu işaretler şunlardır :

8°=Oktav boy* : Boyları 25 santimetreye kadar (25 sm. dahil) olan kitaplardır.

4°=Kuvart boy* : Boyları 25 ten 35 santimetreye kadar olan kitaplardır (35 dahil).

2°=Folyo boy* : Boyları 35 ten 45 santimetreye kadar olan kitaplardır (45 dahil).

B. 2°=Büyük folyo boy: Boyları 45 santimetreden yukarı olan eserlerdir.

Boy kaydı, fişe, yukarıda gösterilen şekillerde yazılır. Yalnız boyları 10 santimetreden az ve 65 santimetreden fazla olan eserlerin boy kayıtları, fişte, önce boy, sonra en olmak üzere (santimetre cinsinden) gösterilir. Kitabın eni çok fazla olsa da yine yükseklik esastır. Böyle eserlere enli kitaplar denilir.

“Aksesyon yerleştirmesi” usulü ile çalışan kütüphanelerde kitapların demirbaş numaraları aynı zamanda yer (depo) numaralarıdır. Bu numaralar üç muhtelif unsurdan teşekkül eder: Giriş yılı, boy işareti, giriş numarası... Bu üç unsurdan boy, oktav kitaplarda A, kuvartlarda B, folyolarda C, büyük folyolarda Ç harfleriyle gösterilir.

Örnekler :

1935	A	8773
1943	B	6681
1946	C	2803
1946	Ç	378

Bibliyografik künyelerde boy kayıtlarının önemi vardır. Bu kayıt, kitapların depolara aksesyon tertibi ile yerleştirilmiş bulunduğu kütüphanelerde mühim hizmetler sağlar. Kütüphane bu usulü kabul etmemiş bile olsa, bir kitabın hangi boy gurubuna girdiğini künyesinden anlamak her hususta faydalıdır.

* Octavo, quarto, folio

ONBİRİNCİ BÖLÜM
PLÂNŞ, LEVHA VE HARİTA

40) **Plânş, levha ve harita**

Eserlerin plânş, levha ve haritalarını tespit eden kayıttır. Harita dışında resim, şekil, cetvel vesaireyi ihtiva eden yapraklardan metin sayfası büyüklüğünde veya sayfa eb'adından küçük olanlara plânş, sayfa eb'adını aşanlara levha adı verilir. Haritalar da ayrıca kaydedilir.

Plânş, levha ve haritaları ihtiva eden yaprakların bazan bir, bazan iki yüzü basılı olabilir. Her iki halde de plânş, levha ve harita sayısı tek itibar olunur. Kitabın sayfa numarasına dahil olan plânş, levha ve haritaların, fişte, sadece mevcudiyeti belirtilir. Sayfa numarasına dahil olmıyan plânş, levha ve haritalar ise sayılarak miktar itibariyle fişe geçirilir. Eğer renkli iseler, yine her iki halde de, plânş ve levhaların renkli oluşları da kaydedilir.

Plânş, levha ve harita kayıtları, fişlerde, boy kaydından sonra dört harflik bir mesafe bırakılarak tespit olunur. Çok ciltli eserlerde bu kayıtlar, ciltlerde sayfa numarası devam ediyorsa sayfa kaydından sonra, devam etmiyorsa muhteva bölümünde ciltlere ait diğer bilgilerle birlikte yazılır.

Misal :

Akçura, Yusuf [1876-1955] : Osmanlı devletinin dağılma devri. < 18. ve 19. asırlarda >. İstanbul 1940 Maarif Matbaası. X+ 174 S. 8° 13 plânş, 1 levha, 4 harita.

“Türk Tarih Kurumu Yayınlarından,,

“8. Seri, Nu. 1 ,,

ONİKİNCİ BÖLÜM

MUHTEVA KAYDI

41) Muhteva

Bir cildin muhtelif kısımlarına veya çok ciltli bir eserin ciltlerine ait bibliyografik malûmat muhteva adıyla adlandırılır.

Bölümlerde ve ciltlerde müşterek olmıyan unsurlar, muhteva bölümünde kaydedilir.

Ekleri olan eserlerde ekin mevcudiyeti bibliyografik künyede cilt kaydı ile birlikte belirtildikten sonra, ek cildin bibliyografik künyeye ait unsurları asıl eserden farklı ise, bunlar da muhteva bölümünde gösterilir.

Bir eserin birden fazla eki olur ve bu ekler cilt numarası taşımazsa basım tarihleri sırasına göre; aynı tarihi taşıyorlarsa alfabetik olarak, muhteva bölümünde, sıralanırlar.

Misal :

(1) 1953 A 526
Durant, Will[iam James 1885-] : The story of civilization. 5
part. New York 1939-1953 Simon and Schuster. 8°

1. pt. : Our oriental heritage. 9. pr. 1942. XXXII+1049+ [2]
S. 32 plânş.

2. pt. : The life of Greece. 6. pr. 1939. XVIII+754+ [2]
S. 24 plânş.

(2)

1953 A 526

Durant, William James : The story...

3. pt. : Caesar and Christ. A history of Roman civilization of Christianity from their beginnings to A. D. 325. 1944. XVI+752 S. 20 plânş.

4. pt. : The age of faith. A history of medieval civilization. Christian, Islamic, and Judaic. From Constantine to Dante: A. D. 325-1300. 1950. XVIII+1196+ [2] S. 9 plânş.

(3)

1953 A 526

Durant, William James : The story...

5. pt. : The Renaissance. A history of civilization in Italy from 1304-1576 A. D. 3. pr. XVI+776+ [2] S. 16 plânş.

(1)

Altın armağan. Türk kardeşlerimize. [İstanbul 1329 Tanin Matbaası]. 59 S. 8°

Edib [-Adıvar], Halide : Erenköyü yeni Turan Yurdu, 2.-16. S.

Ziya [Gökalp] : Turan. 17. S.

[Yurdakul], Mehmed Emin : Kur'a neferi, Bir yolcuya. 18.-20. S.

[Müftüoğlu] Ahmed Hikmet : Altınordu. 21.-31. S.

(2)

Altın armağan...

[Ziya] Gökalp : Altın destan. 31.-36. S.

Akçuraoğlu, Yusuf : Türk ve Tatarlar birdir, Türkler medeniyete hizmet etmiştir. 37.-59. S.

Not : Türk yurdu dergisinin 24. sayısının ilâvesidir.

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SERİ KAYDI

42) **Seri kaydı**

Müşterek bir başlık altında, aynı veya ayrı konularda yazılan, umumiyetle aynı nâşir tarafından ve aynı boyda yayımlanan, telif, tercüme ve anonim kitapları içine alabilen eserlerin teşkil ettiği birliğe “seri eserler” denir.

Seri eserlere, bu müşterek başlık altında, umumi seri fişi çıkarılır. Bundan başka aynı seriye ait her eser için de, ayrıca müstakil fişler çıkarılır. Müstakil fişlerde seri kaydı; plânş, levha ve harita kayıtlarından sonra arada iki satır boşluk bırakılmak ve satırbaşından başlanmak suretiyle tırnak içinde yazılır. Seri kaydı içkapakta mevcut değilse, diğer kısımlardan alındığını gösteren parantezler de tırnak içine konulur.

Birden fazla seri kaydı bulunan eserlerde, serilerin her biri satırbaşından başlanmak üzere kaydedilir.

Misaller :

Sand, George [1803-1876]: Indiana. Dilimize çeviren: Turan Gülçür. İstanbul 1946 Millî Eğitim Basımevi. 344 S. 8°

“(Dünya Edebiyatından Tercüme)”
“(Fransız Klâsikleri: 133)”

Molière, [Jean-Baptiste Poquelin de 1622 - 1673]: Zarafet budalaları. (Les précieuses ridicules). Türkçeye çeviren: İsmail Hami Danişmend. İstanbul 1939 Sühulet Kitabevi. 70 S. 8°

“Dünya Klâsiklerinden Tercüme Serisi : 1”.

ONDÖRÜNCÜ BÖLÜM
NOT YERİ

43) Not yeri

Tespit edilmiş kurallara göre fişte yer alamıyan, fakat fişe nakledilmesinde lüzum ve fayda görülen bilgilerin yazıldığı kısma “not yeri” denir. Notlar, kitap hangi dilde olursa olsun, Türkçe olarak yazılır.

Not yerine kaydedilecek unsurların bazıları aşağıda gösterilmiştir :

a) Çok ciltli eserlerde müellif adları her ciltte aynı sıra ile kaydedilmemişse, yahut ciltlerin isimleri değişikse, birinci cilt esas alınır; değişiklikler not yerinde gösterilir. Bu unsurlar birinci ciltten başka ciltlerde müşterek olduğu takdirde, fiş, onlara göre çıkarılır ve birinci ciltteki değişiklik not yerinde belirtilir.

b) Eserin ikinci ve müteakip basımlarında müelliflerin sırası veya kitabın adı değişmişse, fiş, eldeki basıma göre çıkarılır, diğer basımlardaki farklar not yerinde gösterilir.

c) Bir cilt içinde toplanan muhtelif müelliflere ait eserlerde her eser için müstakil fiş çıkarılır. Her fişin not yerinde de cildin içinde bulunan diğer eserlerin müellif ve kitap adı yazılır.

ç) Yarım kalmış bir eser başka kimseler tarafından tamamlanır, esere başlıyan ve tamamlıyan (veya tamamlıyanlar) müellif olarak alınırlar, başlıyan ve tamamlıyanın (veya tamamlıyanların) kimler olduğu not yerinde belirtilir.

d) Kitap adı iç ve dışkapakta ayrı ayrı ise, fiş, içkapağa göre çıkarılır, dışkapaktaki değişik hal not yerinde gösterilir.

e) İlâveler, ekler, indeksler esas eserden tamamen ayrı ise müstakil olarak fişlenirler ve not yerinde esas eserle olan ilgileri belirtilir.

f) Hem asıl, hem de takma adı ile eser veren müellifler, fişe, asıl adları ile alınır, takma adları not yerinde gösterilir.

g) Bir eserin içinde bulunan ve tamamlayıcı mahiyet arzeden ekler, müstakil sayfa numarası taşıyan veya taşımasın, bibliyografik künyeye kaydedilmez; not yerinde ekin mahiyeti, eserden ayrı ismi varsa bu ad ve sayfası yazılır.

ğ) Bir süreli yayının ilâvesi olarak çıkarılan ve tamamen müstakil bir kitap hususiyetini taşıyan eserler, o süreli yayının eki kabul edilirler. Kitap için müstakil fiş çıkarılır ve bu fişin not yerinde, kitabın, hangi süreli yayının eki olduğu kaydedilir.

h) Bir ayrıbasımın, hem ayrıbasım yapıldığı kitaba, hem de kendisine ait kapağı varsa, fiş, ayrı basımın kapağına göre çıkarılır. Her iki kapakta basım tarihleri değişikse, asıl esere ait basım tarihi not yerinde gösterilir.

ı) 10 ciltten fazla, çok ciltli eserlerin elde tamamı yoksa, bibliyografik künyede eserin tamamının cilt sayısı kaydedildikten sonra, noksan ciltler fazla ise mevcutlar, mevcut ciltler çok ise noksanlar not yerinde kaydedilir.

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

SÜRELİ YAYINLAR (=PERİYODİK ESERLER)

44) Süreli yayının tarifi

Başlangıçta gerek sayı ve gerekse tarih bakımından ne kadar müddet çıkacağı belli olmıyan, belirli veya belirsiz aralıklarla devamlı sayılar halinde yayımlanan, umumiyetle birçok yazarların muayyen veya değişik konulardaki yazılarını içinde toplayan eserlere “süreli yayınlar” denir.

Bu tarife göre süreli yayınların başlıca özellikleri devamlılık, bir veya birden fazla yazar tarafından yazılmış yazılar ve çeşitli muhteviyattır. Bir veya birden fazla müellif tarafından hazırlanan muhtelif konularda yazılmış eserler, üzerlerinde süreli yayın olarak çıktıklarına dair kayıt bulunsa dahi, süreli yayın sayılamazlar. Çünkü bu çeşit eserler sonunda tamamlanacaktır. Halbuki süreli yayınların birinci vasfı devamlılıktır.

Yukarıdaki tarif ve izahlara göre, başlıca şu eserler süreli yayın sayılır: Gazete ve dergiler, salnameler, yıllıklar, almanaklar, yıllık veya yıllık mahiyetinde olan meclis ve kongre zabıtları, raporlar, takvimler, devamlı bibliyografyalar, biyografyalar ve adres kitapları...

45) Süreli yayınların fişlenmesi

Süreli yayınlara ait fişler de, kitap fişlerinde olduğu gibi, muhtelif kataloglar için hazırlanır. Kitap fişi eb’adında olan bu fişlerin sadece okuyucuya lâzım olacak bilgiyi ihtiva eder şekilde muhtasar, fakat özlü bulunmaları icabeder.

Süreli yayınların bibliyografik künyeleri, fişe, aşağıdaki sıra ile alınır :

a) *Sürelî yayının adı :*

Sürelî yayınlar, fişe, en son taşıdıkları isimle alınırlar, daha önceki değişik isim veya isimler için işaret fişi yapılır. Bu değişik isim veya isimler, esas fişin not yerinde de kaydedilir.

Bir müessese yayını olan sürelî yayınlarda, eser, özelliğini belirtecek bir ad taşımıyorsa fişe cemiyet veya müessese adı ile alınır ve diğer şekli için işaret fişi yapılır. Meselâ: "Aylık bülten. T. C. Tarım Vekâleti Ziraî Donatım Kurumu" adlı sürelî yayın, fişe: "T.C. Tarım Vekâleti Ziraî Donatım Kurumu. Aylık bülten" şeklinde alınır, birinci şekil için ve Tarım Vekâleti...adından da işaret fişleri yapılır.

Herhangi bir sürelî yayının adı, yayımlıyan cemiyet veya müessesenin rumuzlarını ihtiva ediyorsa, rumuzlar, olduğu gibi (açılmadan) alınır; ayrıca açılmış şekli için işaret fişi yapılır. Meselâ: "M.T.A. Enstitüsü mecmuası", fişe, bu rumuzlu şekli ile alınır ve "Maden Tetkik Arama Enstitüsü mecmuası" açık şeklinden işaret fişi yapılır.

Bir sürelî yayın bir dilde yazıldığı halde, adının, kapak üzerinde iki veya daha çok dilden tercümesi verilmişse; yahut eser birden fazla dilde yazılıp adı tek dilde verilmişse, bu hususlar esere ait fişin notlar yerinde belirtilir (Misal için bk.: Not Yeri).

Bir sürelî yayının içinde, eserin yayımlandığı dilden başka dillerde yazılmış metinler de mevcut olup, kapakta asıl ismin altında bu dillerden herhangi biri veya hepsi ile sürelî yayının adı verilmişse, esas fişte, bütün isimler yanyana yazılır; ayrıca diğer dillerdeki adları için de ilâve fişleri yapılır.

Misal:

Istanbul contribution to clinical science. Istanbuler Beiträge zur klinischen Wissenschaft. Contributions d'Istanbul à la science clinique. January 1951-...., 1.- v., 1.- No. Edited by :Prof. E. Frank. İstanbul 1951.... . 8° Gayrimevku

İlâve fişler :

Istanbuler

Istanbul contribution to clinical science. **Istanbuler** Beiträge zur klinischen Wissenschaft. Contributions d'Istanbul à la science clinique. January 1951- , 1.- v., 1.- No. Edited by: Prof. E. Frank. İstanbul 1951- . 8° Gayrimevkuť.

Contributions

Istanbul contribution to clinical science. **Istanbuler** Beiträge zur klinischen Wissenschaft. **Contributions** d'Istanbul à la science clinique. January 1951- , 1.- v., 1.- No. Edited by: Prof. E. Frank. İstanbul 1951- . 8° Gayrimevkuť

b) *Tamamlayıcı ad ve özellik kaydı :*

Sürelî yayının tamamlayıcı adı ve özelliğini gösteren kayıt, lüzum görüldüğü takdirde, asıl adından sonra fişe alınır. Bu lüzum, umumiyetle, asıl isimle tamamlayıcı ad arasındaki bağı dayandır :

Zafer demokrasininindir. Günlük siyasi gazete.

Bizim Köroğlu. (Derginin üzerinde "Bizim" kelimesi küçük punto ile üstte, "Köroğlu" kelimesi büyük punto ile altta yazılmıştır. Bu takdirde ikinci isim için işaret fişi yapılır).

Vatan gazetesinin isminin altında "eğriye eğri, doğruya doğru" kaydı vardır. Bu tamamlayıcı adın asıl isimle bir bağı bulunmadığından, fişe alınmaz.

c) *Kısım kayıtları :*

Bir sürelî yayın, aynı isim altında muhtelif kısımlar halinde yayımlandığı takdirde, umumi ad altında tam bibliyografik künyeyi içine alan bir fiş hazırlanır. Bibliyografik künye bittikten sonra bölümleri belirten unsurlar, sıra ile yazılır. Ayrıca her kısım için müstakil fiş çıkarılır, notlar yerinde müşterek ad ve ait olduğu kısım belirtilir.

Misal :

İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi mecmuası. 1936- , 1.- c.,
1.- sayı. Yayımlayan: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi. İstanbul
1936- . 4°

Seri A: Matematik-fizik-kimya. 1936- , 1.- c., 1. sayı.
Seri B: Tabii ilimler. 1936- , 1.- c., 1. sayı.

Matematik-fizik-kimya. 1936- , 1.- c., 1.- sayı. İstanbul
Üniversitesi Fen Fakültesi. İstanbul 1936- . 4°

Not: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi mecmuasının "Seri: A"
bölümüdür.

Tabii ilimler. 1936- , 1.- c., 1.- sayı. İstanbul Üniversitesi
Fen Fakültesi. İstanbul 1936- . 4°

Not: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi mecmuasının "Seri: B"
bölümüdür.

ç) *Seri kaydı :*

Tamamlanmış bir süreli yayın koleksiyonunda, seri kaydı bulunduğu takdirde, ilk ve son ciltlerin seri kayıtları aralarına bir çizgi (-) konulmak suretiyle süreli yayının adından sonra yazılır. Süreli yayın devam ediyorsa, ilk cilt veya sayının seri numarası yazılıp bir çizgi (-) den sonra küçük bir boşluk bırakılır: "1.-3.", "1.- " seri gibi...

Eser, muayyen bir sayıdan sonra yeniden ("yeni seri", "ikinci seri" gibi) bir seri kaydı almışsa, o sayının tarih ve numarası konularak seri kaydı ve buna ait değişiklikler not yerinde belirtilir :

Not: 1949, 3. sayıdan itibaren “yeni seri” kaydını taşımaktadır gibi...

d) *Tarih kaydı:*

Tamamlanmış bir süreli yayının koleksiyonunda, ilk ve son sayıların çıktığı tarihler, seri kaydından sonra şu şekilde yazılır:

5 Ocak 1945-29 Aralık 1946

Ay ve gün bilinmediği takdirde sadece yıl kaydedilir.

Devam etmekte olan bir süreli yayının koleksiyonunda, ilk sayının çıktığı tarih yazılıp bir çizgi çizildikten sonra küçük bir boşluk bırakılır: “5 Ocak 1945- ” gibi...

e) *Cilt ve yayım yılı kaydı:*

Tamamlanmış bir süreli yayının koleksiyonunda, tarih kaydından sonra, ilk sayının cilt numarası ve yayım yılı yazılır ve araya bir çizgi konularak son sayının cilt numarası ve yayım yılı kaydedilir: “1.-3. c., 1.-3. yıl” gibi...

Devam etmekte olan süreli yayımların ilk sayısının cilt numarası ve yayım yılı yazılıp bir çizgiden sonra küçük bir boşluk bırakılır: “1.- c., 1.- yıl” gibi...

f) *Sayı kaydı:*

Cilt ve yayım yılı kaydından sonra, süreli yayının tamamlanmış olup olmadığına göre, sayı kaydı da, fişe, aynı şekilde geçirilir: “1.-15. sayı”, “1.- sayı” gibi...

Bazı veya bütün sayıları birden fazla kısım ihtiva ediyorsa, bu husus, not yerinde belirtilir.

Bir süreli yayını, her yıl birinci sayıdan başlamak suretiyle numara alıyorsa, bu takdirde, bir yıla ait ilk ve son numaralar sayı kısmına yazılır, ayrıca her yılın birinci sayıdan başlayarak numara aldığı not yerinde kaydedilir.

g) *Yayımlayan kaydı:*

Sayı kaydından sonra yayımlayan kaydı gelir: Süreli yayımlar,

cemiyet veya müessese, yahut şahıslar tarafından yayımlanmış olabilirler. Birinci şekilde cemiyet veya müessese adı fişe alınır. Yayımlıyan müessese veya cemiyet aynı zamanda nâşir ise, bu takdirde nâşir kaydı yerine yazılır. Süreli yayını çıkaran, bir şahıs olduğu zaman, lüzum görülürse, şahsın ismi de fişe alınır.

Misal :

Fikir hareketleri. İlmî, sosyal, edebî risale. 29 ekim 1933 - 12 ekim 1940, 1.-14. c., 1.-364. sayı. [Yayımlıyan]: Hüseyin Cahit Yalçın. İstanbul 1933-1940. 4°

h) *Şehir, tarih ve yayınevi kaydı :*

Bu bölümde süreli yayının yayımlandığı şehir, eser tamamlanmış ise ilk ve son sayılarının tarihleri, tamam değilse sadece ilk sayının tarihi ve yayınevi fişe alınır.

1) *Boy kaydı :*

Yayınevi kaydından sonra, süreli yayının boy kaydı gelir (bu kayıt için bk. Boy kaydı). Boy değişiklikleri olduğu takdirde, bunlar not yerinde gösterilir.

i) *Plânş, levha ve harita kaydı :*

Boy kaydından sonra, sayı zikredilmeksizin, plânş, levha ve haritalar kaydedilir. Süreli yayının koleksiyonunda sayfa numarası birbirini takip ediyorsa, bu takdirde, plânş, levha ve haritaların sayısı da tespit edilir.

j) *Çıkış süresi :*

Plânş, levha ve harita kaydından sonra, süreli yayının kaç gün, hafta veya ayda bir çıkmakta olduğu, bu son satırın sağ köşesine yazılır.

k) *Not yeri :*

Not yerinde, süreli yayına ait başlıca şu bilgiler bulunur :
1 - Tamamlanmış bir süreli yayının noksan veya mevcut

sayıları. Koleksiyonda mevcut veya noksan sayılardan hangisi çoksa onlar kaydedilir. Mevcut veya noksanlar çok gayrimuntazam ise sadece "gayrimuntazam" denilir.

Misaller :

Mevcut sayılar: 1945: 3., 5.-8., 10., 15.

Noksan sayılar: 1953: 2., 5.; 1954: 1.-3.

Koleksiyon gayrimuntazam.

2- İsim değişiklikleri.

Misal :

Ankara Barosu hukuk dergisi. Nisan 1944-Kasım-Aralık 1952, 1.-8. c., 1.-104. sayı. Ankara Barosu. Ankara 1944-1952. 8°

Not: 1.-21. sayılar "Hukuk dergisi" adı ile yayımlanmıştır.

3- Boy değişiklikleri.

Misal :

Varlık. Sanat ve fikir mecmuası. 15 temmuz 1933- , 1.- yıl; 1.- sayı. İstanbul 1933- . Varlık Yayınevi. 4°

Not: 1.-132. sayılar 4°, 133.-311. sayılar 8°, 312. sayıdan itibaren 4° boy üzerinden yayımlanmıştır.

4- Numara vesairedeki yanlışlık, yayımdaki intizamsızlıklar.

Misal :

Dünya milletleri ve Türkiye. Siyasi ve iktisadi dergi. Ocak 1952-Aralık 1952, 1. yıl, 1.-12. sayı. İstanbul 1952. 4°

Not: 3.-5., 6.-7., 8.-12. sayılar birarada yayımlanmıştır.

5- Süreli yayının herhangi bir sayısı veya bütün sayıları birden fazla kısım ihtiva ederse.

Misal :

Language. January-march 1939- , 15.- vol., 1.- No. The Linguistic Society of America. Baltimore 1939- . 8°

Not: Derginin bazı sayıları aynı numarayı taşıyan iki kısım halindedir.

6- Süreli yayın bir dilde yazıldığı halde, adının, kapak üzerinde iki veya daha fazla tercümesi verilmişse, yahut eser, birden fazla dilde yazılmış makaleleri ihtiva ettiği halde adı bir tek dilde ise.

Misaller :

İş. Türkiye Harsi ve İctimai Araştırmalar Derneği tarafından neşrolunur aylık felsefe, ahlâk ve içtimaiyat mecmuası. 1934- , 1.- sayı. İstanbul 1934- . 8° **Aylık**

Not: Dergi ayrıca "Action" adını taşımaktadır.

Kültür dünyası. Ocak 1954- , 1.- sayı. Yayımlayan: Unesco Türkiye Millî Komisyonu. Ankara 1954- . 8° **Aylık**

Not: Dergi, Fransızca makaleleri de ihtiva etmektedir.

7- Süreli yayının muhtelif sayıları bibliyografya ihtiva ediyorsa.

Misal :

Language. January-march 1939- , 15.- vol., 1.- sayı. The Linguistic Society of America. Baltimore 1939- . 8°

Not: Bibliyografya.

8- Bulunduğu takdirde, süreli yayının özel sayısı veya ekleri.

Misal :

İktisadî yürüyüş. Ocak 1939- , 1.- c., 1.- yıl, 1.- sayı. İstanbul 1939- . 4° Aylık

Not: Özel sayıları vardır.

9- Bibliyografik künyeye dahil edilmeyip de fişe alınması icap eden her türlü bilgiler.

46) **Süreli yayınlarda özel sayı ve ilâveler**

Süreli yayınlarda özel sayı ve ilâveler başlıca üç kısımda toplanabilir :

1- Süreli yayının herhangi bir, birkaç veya bütün sayılarının hususi konulara ayrılmasıyla meydana gelen özel sayılar.

a) Süreli yayının bir veya birkaç sayısının hususi konulara ayrılması ile meydana gelen özel sayılar, özel bir konuya ayrılmakla birlikte, süreli yayının muayyen bir sayısını da teşkil ettiklerinden, koleksiyondan ayrılmazlar. Ancak katalogta özel sayının müstakil fişleri bulunur. Ayrıca süreli yayının fişinin not yerinde, bu şekilde özel sayıları olduğu da belirtilir.

Misaller :

1953 İzmir Enternasyonal Fuarı. İstanbul 1953 Duygu Matbaası.
149+1 S. 4°

Not: "İktisadî yürüyüş" dergisinin 1953, 305. sayısıdır.

İktisadî yürüyüş. Ocak 1939- , 1.- c., 1.- yıl, 1.- sayı.
İstanbul 1939- .4° Aylık

Not: Özel sayıları vardır.

b) Süreli yayının her sayısının hususi konulara ayrılması ile meydana gelen özel sayılar, üzerlerinde süreli yayın olduklarına dair kayıt bulunsa dahi, süreli yayın sayılmazlar. Bunlar kataloğa her biri için hazırlanacak müstakil fişleriyle girerler. Ancak yayımlandıkları müşterek ad altında aranabilecekleri de düşünülerek, seri eserlerin umumi seri fişleri gibi, bu isim altında tespit edilirler.

Misal :

Mérimée, Prosper [1803-1870]: La Jaquerie. 3 actes et 12 tableaux.
Adaptée par Georges Arest. (Paris 1953 Georges Arest). 36 S. 8°
1 plânş.

Not: "Radiopera" isimli eserin 1953, 73. sayısıdır.

Radiopera. 1953- , 1.- No. Paris 1953 - . 8° Irrégulier
1953, 1:
1953, 2:
. . .
1953, 73: *Mérimée, Prosper: La Jaquerie. 3 actes et 12 tableaux.*
Adaptée par Georges Arest. (Paris, 1953 Georges Arest).
36 S. 1 plânş.

2- Süreli yayının sıra numarasına dahil olmayarak yayımlanan, fakat müstakil bir kitap hüviyeti gösteren ilâveler.

Bu çeşit eserlerin üzerinde, ekseriya, hangi süreli yayının ilâvesi olarak çıktığı, ayrıca ait olduğu süreli yayının adı, tarihi ve numarası yazılıdır. Bu gibi eserler yukarki maddede gösterildiği şekilde işleme tabi tutulur, yani her biri müstakil kitap sayılarak fişlenir ve seri eserlerin umumi seri fişleri gibi müşterek isim altında toplanırlar.

Misal :

Arıkan, Sabahattin [-]: *Öğretmen'in kitaplığı 2.* Ankara 1953
Sanat Basımevi. 48 S. 8°

Not: "Öğretmen" dergisi, 1953, 7. c., 72. sayısının ilâvesidir.

Öğretmen. Ocak 1947- , 1.- c., 1.- sayı. Ankara 1947-

4°

Aylık

1947. 1. c., 4. sayı. il.

1949. 3. c., 2. sayı. il.

.

.

.

1953. 7. c., 72. sayı. il. : Arıkan Sabahattin: Öğretmen'in kitaplığı 2. Ankara 1953 Sanat Basımevi. 48 S. 8°

Öğretmen. Ocak 1947 - , 1.- c., 1.- sayı. Ankara 1947 - .4°

Aylık

Not: İlâveleri vardır.

3- Süreli yayının muhtelif sayıları ile birlikte forma veya fasiküller halinde verilen ilâveler.

Bu ilâveler iki türlü olur :

a) İlâveler süreli yayının tamamlayıcısı mahiyetindedir. Bu takdirde eserin içinde bırakılır ve süreli yayına ait fişin not yerinde bu şekilde ilâveleri olduğu belirtilir.

Misal :

La **presse medicale.** 19 janvier 1935- , 1.- No. Paris 1935- .4°

Irrégulier

Not: Her sayının ilâveleri vardır.

b) Süreli yayının her sayısı veya muayyen sayıları ile birlikte verilip üzerlerinde, ekseriya, beraber yayımlandıkları esere ait hiçbir kayıt bulunmayan ilâveler. Bunların forma veya fasiküllerinde sayfa numarası devam eder ve sonunda müstakil bir eser mey-

dana gelir. Bu forma veya fasiküller tamamlanıncaya kadar ayrı bir yerde saklanır, tamamlandıktan sonra kitap gibi muamele görürler. Ayrıca ait oldukları süreli yayının fişinin not yerinde bu şekilde ilâveleri olduğu belirtilir: Resimli tarih mecmuasının “Tarih lûgati” gibi...

ONALTIŇCI BÖLÜM
HARİTALAR VE PLÂNLAR

47) **Haritalar ve plânlar**

Umumiyetle haritalar ve plânlar bir müellif adı taşımazlar. Haritalarda fişe alınacak ilk unsur, yani alfabetik sıraya girecek ilk kelime, haritanın adında bulunsun, bulunmasın, mutlaka o dokümanın temsil ettiği yeryuvarlağının parçasını ifade eden coğrafi yer adı olmalıdır. Kütüphanecinin seçeceği bu unsurlar haritanın adında bulunmuyorsa köşeli parantez içinde fişin sol üst köşesine yazılır. Meselâ, haritanın adı :

“Yol kilometrelerini gösterir harita”

olsa, fişe :

[**Türkiye.** Yollar.]

Yol kilometrelerini gösterir harita. 1 : 5.000.000

şeklinde geçirilir.

Bazan haritanın adı o dokümanın yeryuvarlağındaki yerini tam olarak ifade eder. Bu takdirde yine fişe alınacak ilk unsurun haritada gösterilen yeryuvarlağı parçasını ifade etmesi ve bunun Türkçe yazılması lâzımdır. Meselâ, Fransa’yı gösteren Fransızca bir harita için seçeceğimiz coğrafi yer adını, yani alfabetik sıraya girecek ilk kelimeyi “Fransa” şeklinde Türkçe yazmamız icabeder.

Misal :

[Fransa.]

Carte à 1 : 20.000 de la France. Dressée par l'Institut géographique national. Paris 1950. [700×600]. Renkli.

Fişin sol üst köşesine yazdığımız kelime veya kelimeler, genel haritalarda yalnız coğrafi yer adı; özel haritalarda (demiryolları, havayolları, jeoloji, karayolları, meteoroloji v.b.) dokümanın konusunu teşkil eden kısımdır.

Bu kayıttan sonra satırbaşından başlamak suretiyle haritanın adı ve ölçeği (yoksa hesap edilip köşeli parantez içinde ilâve edilir), varsa çizen veya yayımlayan şahıs veya müessese kayıtları alınır. Haritayı çizen ve yayımlayan şahıslar için işaret fişleri yapılır.

Bu kayıtları müteakip haritanın basıldığı şehir, yıl ve haritayı satışa arzedenden yayınevi, yoksa matbaa kayıtları konur.

Harita tasvirinde pafta (feuille), renk sayısı ve eb'ad fazla değişik olmadığı takdirde ayrı ayrı zikredilir. Harita ve plânların boy kayıtları kitaplarda olduğu gibi muayyen rumuzlarla değil, eni, boyu (en×boy) ölçülerek milimetre cinsinden yazılır. Aynı haritayı teşkil eden paftalar muhtelif boylarda ise çeşitli boyda paftalar ifadesinin kısaltması yazılır (çeş. b. pf.). Ayrıca her paftanın eni, boyu zikredilmez.

Harita tasvirini tamamlayıcı mahiyetteki bilgiler, kitaplarda olduğu gibi not yerinde ve şu sıra ile kaydedilir :

1 — Fransızların "en carton" dedikleri ve umumiyetle haritanın bir köşesinde bulunan özel mahiyette küçük haritaların kayıdır ki icabında bunun da adı ve ölçeği yazılır.

2 — Haritanın kenarında bulunan bilgiler.

3 — Haritanın arkasında bulunan bilgiler.

4 — Varsa metin kaydı.

Misaller :
Genel harita :

Türkiye.

Türkiye. 1 : 800.000. İstanbul 1952 Millî Eğitim Basımevi. [2400x 1288]. 10 pf. renkli.

“Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarından, Nu. 1”

Özel harita :

Türkiye. Karayolları.

Türkiye karayolları haritası 1952. Hazırlayan: Karayolları Genel Müdürlüğü. Ankara 1952 Harita Genel Müdürlüğü Matbaası. [900x370]. Renkli.

48) **Haritaların tasnifi**

Haritalar ve plânlara ait fişler, kütüphanelerin umumi kataloglarında yer almaz. Bunlar için özel bir katalog vücuda getirilir.

Kartografik bir dokümana mahsus bütün künyelerde, tasnife elverişli bir kelime bulunur. Bu, ilk kelime daima dokümanın temsil ettiği yeryuvarlağı parçasının adıdır. Özel haritalarda coğrafi yer adından sonra, haritanın konusunu teşkil eden ikinci kelime yer alır.

Kartografik dokümanlar çeşitlerine göre üç bölüme ayrılır :

1 — Haritalar, plânlar, maktalar, diyagramlar

2 — Atlaslar

3 — Küreler, yahut kabartma harita ve plânlar (üç buutlu tasvirler).

Bu bölümlerin her birinde işaret olunan dokümanın temsil ettiği toprak parçasını dikkate alarak ikinci derecede bazı bölmelemler yapılır. Meselâ önce dünya haritaları, bunu müteakip kıta haritaları, daha sonra da memleketlerin kısımlarını gösteren bölge haritaları sıralanır.

Genel haritalar küçük ölçekten büyük ölçeğe doğru, özel haritalar, haritanın mevzuunu ifade eden kelimenin alfabetik sırası ile tertiplenir.

KÜTÜPHANECİLİKTE İMLÂ KAİDELERİ

49) Muhtelif dillere ait imlâ kaideleri

İmlâ kaideleri kütüphanecilikte aynen kullanılmakla beraber, bazan fişlerde umumi kaidelerin dışına çıkıldığı da olur. Eserlerin fişlenmesi sırasında bilinmesi lüzumlu umumi ve hususi kaidelerin belli başlıları aşağıda gösterilmiştir :

a) Adlar, soyadları ve ismin bünyesine girmiş edatlar, harfi-tarifler ve diğer takılar büyük harfle yazılırlar: *Fuzuli, Abdülhak Hâmid Tarhan, Goethe, La Fontaine, Cesare De Titta* gibi...

Arap harfleriyle *d* ve *b* ile yazıldığı halde lâtin harflerinin kabulünden sonra *t* ve *p* ile yazılması teamül haline giren isimlerin son harflerinin fişe alınışında şu hususlara dikkat edilir:

a) Lâtin harflerinin kabulünden önce ölmüş Türk müelliflerinin adları, kelimelerin *d* ve *b* harflerine sadık kalınarak yazılır: Müftüoğlu Ahmed Hikmet, Cenab Şahabeddin, Kaşgarlı Mahmud gibi..

b) Lâtin harflerinin kabulünden sonra eser veren veya vermeye devam eden Türk müelliflerinden Ahmet, Mehmet, Fuat, Hamit, Mahmut, Saip, Recep v.b. isim taşıyanların adları, *t* ve *p* ile yazılır. Ancak, bunlardan adlarını bililtizam *d* ve *b* ile yazanların isimleri hiçbir değişikliğe uğratılmadan alınır : Abdülhak Hâmid Tarhan, Halid Ziya Uşaklıgil, Mehmed Fuad Köprülü gibi..

b) Birleşik isimlerdeki edatlar, ismin bünyesine girmemiş oldukları takdirde küçük harfle yazılırlar: *du Bois, Oswald von Wolkenstein* gibi...

c) İlmî ünvanlarla, isimleşmiş bazı vasıflar büyük harfle yazılırlar: *Prof. Zeki Velidi Togan, Friedrich der Grosse, Philippe le Bon, Kanunî Sultan Süleyman* gibi...

ç) Arapçadaki harfitarifler ile *ebu, bin, ibn* vesaire gibi kelimeler, cümle içinde olunca, küçük yazılırlar : *Ebu Hanife el-Nu'man ibn Sabit* gibi...

d) Kitap isimlerinin yalnız birinci kelimelerinin ilk harfleri büyük, diğer kelimelerin ilk harfleri küçük yazılır: *Dudaktan kalbe, Les fleurs du mal, Gone with the wind, Divina commedia* gibi...

Ancak birinci kelimelerden sonraki kelimelerde özel isim bulunursa, onlar büyük harfle yazılır: *Zavallı Necdet, Le barbier de Seville* gibi...

e) Eser adlarında ilk unsur harfitarif olursa, harfitariften sonraki birinci kelimenin ilk harfi küçük harfle yazılır: *Le temps, El-zaman* gibi...

f) Coğrafi isimlerden yapılmış sıfatlar İngiliz ve Felemenk dillerinde büyük harfle yazılırlar: *Hollandsch, Utrechtsch* gibi...

g) Dillerin isimleri Türk, İngiliz, Alman ve Holânda lisanelerinde büyük, diğerlerinde küçük yazılır: *Türkçe, Deutsch, French, français, italiano* gibi...

ğ) Özel isimlerden meydana gelmiş sıfatlar, İtalyancadan başka dillerde büyük harfle yazılır: *Shakespearian plays, Bibliotheca Uffenbachiana, Homericus* gibi...

h) Ünvan ve rütbeler Türk, Alman, İngiliz ve Holânda dillerinde büyük, diğerlerinde küçük yazılır: *Marşal Fevzi Çakmak, Earl Spencer, Kolonel Stollerdijk, il cardinale Antonelli, monsignor Stella* gibi...

ı) İsimlerin yanındaki kısaltmalar Türk, Fransız, İngiliz, İspanyol ve Holânda dillerinde büyük, diğer dillerde küçük harf ile yazılır: *Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay, Mrs. Emily Howard Stowe, Le c. te Weil, il prof. De Titta, dr. med. Klaus Haensen* gibi...

i) Binaların, sarayların, yerlerin, âbidelerin vesairenin isimleri büyük harfle yazılır: *Dolmabahçe Sarayı, Şale Köşkü, Gençlik Parkı, Tour des Vents, Palazzo Farnese, l'Hôtel de Ville de Paris* gibi...

j) Müessese, cemiyet, matbaa, cadde, sokak isimleri v.b. büyük harf ile yazılır: *Millî Kütüphaneye Yardım Derneği, Türk*

Kütüphaneciler Derneği, Türk Tarih Kurumu, Maarif Basımevi, Atatürk Bulvarı, Accademia degli Arcadi, American Library Association gibi...

k) Gün ve ay isimleri Alman, İngiliz, Holânda dillerinde büyük yazılır: *Monday, July, June* gibi...

l) Birleşik coğrafi isimlerde bütün kelimeler büyük, edatlar ve harfitarifler ise küçük yazılırlar: *Doğu Anadolu, Berlin-Ost, Alpes-Maritimes, Deutsch-Ost-Afrika, The United States, el Puerto de s. Maria* gibi...

m) Coğrafi isimlerin başında veya sonunda umumi mânâda kullanılan kelimeler büyük yazılmazlar: *İstanbul şehri, city of Boston, citta di Roma* gibi... Fakat ismin bünyesine girmiş olanlar büyük harf ile yazılırlar: *Çanakkale Boğazı, Citte de Castello, New York City, Castel Gandoldo* gibi...

n) Coğrafi isimlerde sıfatlar bir milleti veya millete aidiyeti gösterip de isimden önce geliyorsa büyük, isimden sonra geliyor ise küçük yazılırlar: *Belgisk Kongo, West Central-Africa, Somalia italiana, Indo-Chine française* gibi... Yalnız Türkçede her ikisi de büyük yazılır: *Fransız Hind-i Çinisi, İtalyan Somalisi* gibi...

o) Özel isimleri takip eden nevi isimleri İngiliz, Holânda ve Alman dillerinde büyük, diğerlerinde küçük yazılır: *Missisipi River, Niagara Falls, Zuider Zee; Sakarya nehri, Jomfruland fyr* gibi...

ö) Eğer sıfat ismin bünyesine girmişse bu takdirde büyük harf ile yazılır: *Uludağ, Mont-Blanc, Les Hautes-Alpes* gibi...

p) Millet, ırk, nesil, din ve siyasi partiler Türk, İngiliz, Alman, Fransız, Holânda ve İslâv dillerinde büyük, İtalyan, İspanyol, Portekiz ve İskandinav dillerinde küçük yazılır:

Bir Türk, the English, une Française, die Deutschen, the Catholic of England, Republicans of Ohio, gl'italiani, los espanoles, i benedettini, un denoeratico gibi...

KÜTÜPHANECİLİKTE NOKTALAMA VE
ÇEŞİTLİ PARANTEZLERİN KULLANILMASI

50) **Kütüphanecilikte noktalama**

Her dilin noktalama işaretleri kütüphanecilikte de aynen kullanılır. Ancak bunlardan bazıları, kütüphaneciliğin icap ettirdiği birtakım hususiyetlerin belirtilmesi için değişik ve özel şekiller alırlar. Normal kullanılışları ile kütüphanecilikteki kullanılışları değişik olan noktalama işaretleri aşağıda izah edilmiştir:

Fişin ilk unsuru olan müellifin soyadından sonra virgöl, müellif kaydının son unsuru olan doğum-ölüm tarihlerinden sonra ise üst üste iki nokta konur. Soyadı veya adı iki isimden meydana gelen müelliflerde araya kısa bir çizgi, birden fazla müellifleri birbirinden ayırmak için ise (iki tarafında birer harflik yer bırakılmak suretiyle) uzun bir çizgi konulur.

Kitap adı ile tamamlayıcı ad arasında eser üzerinde hiçbir işaret olmazsa, fişe geçirilirken, şu hususa dikkat edilir: Eğer ad ve tamamlayıcı ad arasında gramer bakımından bir bağlılık (cümle irtibatı) yoksa her ikisi arasına bir nokta konur.

Baskı kaydının üçüncü unsuru olan nâşirden sonra nokta konur.

Boy kaydından sonra hiçbir işaret kullanılmaz.

Mansel, Arif Müfid [-] —Emin Bosch —Jale İnan : 1947 senesi Side kazılarına dair ön rapor. Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen in Side im Jahre 1947. Ankara 1951 Türk Tarih Kurumu Basımevi. 80 S. 8° 17 plânş, 5 levha.

“Türk Tarih Kurumu Yayınlarından,,

“5. Seri, Nu. 11”

“Antalya Bölgesinde Araştırmalar. Nu. 3”

“Untersuchungen in der Gegend von Antalya. No. 3”

(1)

1954 A 706

Baudry-Lacantinerie, G [abriel 1837-1913]: Précis de droit civil contenant dans une première partie l'exposé des principes et dans une deuxième les questions de détail et les controverses. 3 t. 9. éd. rev. et mise au courant de la législation, de la doctrine et de la jurisprudence. Paris 1905-1906 L. Larose & L. Tenin. 8°

(2)

1954 A 706

Baudry-Lacantinerie, Gabriel : Précis de...

1. t. : IV + [4] + 1020 + [1] S. ; 2. t. : 1135 S.,
3. t. : 930 + LVII S. + [1 y].

Bir eserde plâş, levha ve harita üçü birden bulunduğu takdirde ilk ikisi arasına virgöl, üçüncüden sonra nokta konur. Bu unsurlardan yalnız ikisi bulunursa aralarına virgöl ve ikinciden sonra nokta; sadece biri mevcut ise onun yazılmasından sonra nokta konur.

Fişe alınmıyan bazı kısımlar fişte ... (üç nokta) ile gösterilir.

51) **Kütüphanecilikte çeşitli parantezlerin kullanılması**

Bibliyografik künyeyi teşkil eden unsurlardan biri veya birkaçı içkapakta bulunmaz da, bunlar, eserin dış kapağından başka herhangi bir yerinden alınrsa, fişe, yuvarlak parantez () içinde geçirilirler. Bu bilgiler eserin dış kapağından veya bibliyografyalar, biyografyalar ve ansiklopediler gibi dış kaynaklardan tespit olunduğu takdirde köşeli parantez [] içinde gösterilirler.

Bibliyografik künye unsurlarından olup eser üzerinde yuvarlak veya köşeli parantez içinde yazılmış bulunanlar, fişte, açılı parantez < > içinde gösterilirler.

Parantezlerin kullanımına misal :

Kitapta :

Dr. Ali Şükrü Şavlı
Ç O C U K B A K I M I
(Bir günlükten ondört yaşına kadar)
Sıhî Çocuk Büyütme ve Besleme Bilgisi
İkinci Baskı

Fişte :

Şavlı, Dr. Ali Şükrü [1892 -] : Çocuk bakımı. <Bir günlükten ondört yaşına kadar>. Sıhî çocuk büyütme ve besleme bilgisi. 2. bs. İstanbul (1944 Kenan Matbaası). 560 S. 8°

Baskı kaydında “yer yok”, “tarih yok” ifadelerinin kısaltmaları olan [y.y.] ve [t.y.] da köşeli parantez içinde yazılır.

Yine, ilâve fişlerinde yukarı alınan çeviren, yayımlıyan, toplıyan v.b. gibi kelimelerin kısaltmaları (çev., yay., topl. v.b.)da yuvarlak parantez içine alınır.

Eserlerin bibliyografik künyesinde bazan matematik, fizik, kimya vesaire formülleri, denklemleri bulunabilir ve bunların içinde de türlü parantezler veya tırnaklar içinde gösterilmiş unsurlar olabilir. Bunlar fişe hiçbir değişiklik yapılmadan naklolenir. Seri kayıtları tırnak “ ” içine alınmak suretiyle fişe geçirilir. Seri kayıtlarında parantez bulunduğu takdirde, tırnak, parantezin dışına konur.

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

52) Transkripsiyon kaideleri

Arap harfleriyle basılmış Türkçe kitapların bibliyografik künyeleri transkripsiyon harfleri kullanılmaksızın bugünkü okuyuşumuzla ve Lâtin harfleriyle fişlere geçirilir. Müellif ve mütercim adlarında da aynı şekilde hareket olunur. Eser Türkçe olmakla beraber taşıdığı ad Arapça veya Farsçadaki isim ve sıfat tamlamaları (=terkipleri) ile yapılmışsa bu takdirde transkripsiyon sistemine başvurulur :

قاموس الاعلام
تخفة الكبار في اسفار البحار
علم الارض و المعادن
مفتاح الكتب و اسامى مؤلفين

örneklerinde olduğu gibi.

(Darüşşafaka), (Tarih-i Osmanî Encümeni), (Darülfünun), (Abdülhak Hâmid Tarhan), (Ebüzziya Tevfik), (Abdülkerim Paşa), (Abdullah Cevdet) misallerinde olduğu gibi bizdeki tanınmış müessese ve şahıs adları transkripsiyon usulüne müracaat edilmeksizin bugünkü Türkçemizde okundukları, yani yukarda parantez içinde gösterildikleri gibi yazılırlar.

Lâtin harflerini kullanmayan milletlere ait eserlerin (meselâ Rusça, Bulgarca, Arapça, Farsça, Yunanca, Ermenice ... eserlerin) bibliyografik künyeleri, transkripsiyon sistemine uyularak fişlere geçirilir. Bugün Lâtin harflerini kullanmayan milletlerden ve Türkiye'deki azınlıklardan Arapların, İranlıların, Rusların, Rum ve Ermenilerin kitapları Türk kütüphanelerine devamlı şekilde gelmekte bulunduğundan biz de enstrüksiyonumuza yalnız bu milletlere ve azınlıklara ait transkripsiyon sistemlerini aşağıdaki sırayla almış bulunuyoruz :

ARAPÇA, FARŞA

için transkripsiyon şeması ve tatbikata ait örnekler

ء ¹	ا	خ	ه	ف	f
آ	a, e	د	d	ق	ķ
إ	ı, i	ذ	z	ك	k
أ	u, ü	ر	r	گ	g
او	ū	ز	z	ل	l
ا ²	ā	ژ	j	م	m
آ	ā	س	s	ن	n
ب	b	ش	ş	و ⁴	v
پ	p	ص	ş	و ⁵	ū
ت	t	ض	ż	ه	h
ث	s	ط	ţ	ه ⁶	a
ج	c	ظ	ż	ؤ, آ	t
چ	ç	ع ³	‘	ى ⁷	y
ح	h	غ	ğ	ى ⁸	ı
				ى ⁹	ā

¹ hemze (ا , ؤ) ; ² sessiz harfin önünde; ³ ع = ‘a , ع = ‘i ,
⁴ ع = ‘u, ‘ü; ⁴ sessiz ; ⁵ sesli, bir sessiz harfin önünde; ⁶ sesli, sonda ;
⁷ sessiz; ⁸ i okutan sesli; ⁹ sonda, a okutan sesli.

Şemadaki işaretlerin ve harflerin özelliklerini örneklerle gösterelim :

◌ (hemze)

Kelime başında hemze işareti yazılmaz: أب = eb

Ortada : جرأت = cür'et

Sonda : منشأ = menşe'

Not : Hemze işareti alfabetik sıraya girmez. İşaret mevcut değilmiş gibi hareket olunur.

آ (elif üstün)

أكبر = ekber

أحسن = ahsen

أسفار = esfâr

Gerek başta üstünlü hemze ve gerekse üstünlü elif harfini veya üstün işaretini almış diğer harfleri ihtiva eden kelimelerin transkripte edilmesinde bu harflere ve üstün işarete karşılık olarak *a* veya *e* harfleri kullanılır. Umumi kaide şudur : Arapça veya Farsça kitap ve müellif adlarında *a* harfi tercih olunur. Türkçeleşmiş Arapça ve Farsça kelimelerde Türk şivesine uyularak *e* harfi tercihan kullanılır.

إ = (elif esre)

إشغال = işgâl

إشارة = işâret

إشتراك = iştirāk

أ (elif ötre)

أسلوب = üslûb

أهم = ümem

أخرويات = uḫreviyât

Elif ötre veya, üstünde ötre işareti bulunan diğer harfleri muhtevi kelimelerin transkripte edilmesinde *u* veya *ü* kullanılır. Umumi kaide : Arapça veya Farsça kitap ve müellif adlarında *u*

harfi, Türkçe eserlerin Türkçeleşmiş Arapça ve Farsça kelimelerinde ü harfi tercih edilir.

ا (bir sessiz harfin önünde)

احسان = ihsân

ارتفاع = irtifâ‘

برادر = birâder

آ (medli elif)

آب = âb

آباد = âbâd

آثار = âşâr

ب (be)

بحر = baħr

بهر = başar

بدعت = bid‘at

بكاء = bükâ‘

پ (pe)

پرستش = perestiş

پیاله = piyâle

پوس = pūs

ت (te)

تجرد = tecerrüd

تبیان = tibyân

تحفه = tuħfe

ث (se)

ثمره = şemere

شهن = şihân

شلائی = şülâşî

ج (cim)

جوهر = cevher

جہار = cihār

جنحہ = cünḥa

ج (çe, çim)

چمن = çemen

چین (kıvrım) = çîn

چست (çevik) = çust

ح (ha)

حدیث = hadîs

حکم (hikmetler) = hikem

حصول = ḥuşûl

خ (hı)

خاور = ḥâver

خبرہ = ḥibre

خجستہ = ḥüceste

د (dal)

دلایل = delâ'il

دلشکفتہ = dilşüküfte

دروس = dürûs

ذ (zel)

ذہاب = zehâb

ذمت = zimmet

ذریۃ = zürriyet

ر (re)

رنجیدہ = rencide

رسالۃ = risâlet

رؤیا = rü'yâ

ز (ze)

زبرجد = zeberced
زحاف = zihāf
زهره = zühre

ژ (je)

ژاله = jāle
ژیان = jiyān
ژولیده = jülīde

س (sin)

سجیع = seci'
سته = sitte
سبحان = subhān

ش (şın)

شقائق = şakā'ik
شکسته = şikeste
شکوه = şükūh

ص (sad)

صحائف = şahā'if
صحت = şihhat
صفوف = şufūf

ض (dad)

ضرب = źarb
ضلع = źili'
ضجرت = źucret

ط (tı)

طلب = ʔaleb
طباعت = ʔibā'at
طیوف = ʔuyūf

ظ (zı)

ظفر = zafer
ظلال = zılāl
ظنون = zünün

ع (ayın)

ع harfi ‘ işaretiyle gösterilir. Bu işaret, alfabetik sırada yer almaz. ‘, ait olduğu vokalin başında ise bunun sol yukarısına, sonunda ise sağ yukarısına yazılır :

عالم = ‘ālim (başta)
علم = ‘ilim (başta)
علماء = ‘ulemā (başta)
طلوع = ṭulū‘ (sonda)
طلعت = ṭal‘at (ortada)
علم (bayrak) = ‘alem
عالم (kâinat) = ‘ālem
اعلام (ilimler) = a‘lām

غ (gayın)

غرام = ġarām
غبطة = ġibṭa
غُلْغُلَة = ġulġule

ف (fe)

فترت = fetret
فتوى = fetva
فردوس = firdevs
فصحا = fuṣahā

ق (kaf)

قائل = kâbā‘il

قصص = kıssaş
قبح = qubuh

ك (kef)

كبوتر = kebüter
كتاب = kitāb
كتب (= kütüb, قطب = qutub)

گ (gef)

گشت = gešt
گنجینه = gencīne
گفتار = güftār
گزین = güzīn

ل (lām)

لمان = leme‘ān
لفافه = lifāfe
لغات = luġāt

م (mim)

ممالک = memālik
ممل = milel
متمدن = mütemeddin

ن (nun)

نتایج = netā’ic
نقاط = niqāt
نجوم = nücūm

و (vav, sessiz)

وراثت = verāset
ورد = vird
وسطی = vustā

و (vav, sesli)

شئون = şu’ūn

وقوعات = vuḳū'āt

وقوف = vuḳūf

ه , و , ا (sessiz)

الله = Allah

هفت = heft

هيئت = hey'et

هدايت = hidāyet

هبوب = hübüb

ه , ا (sesli, sonda)

هدية = hediye

فأئده = fā'ide

ة , ا (ta-i te'nis)

Bu harf aynen t harfi gibi transkripte edilir :

حديقة السعادة = ḥadīqat el-sü'edā

تحفة الكبار = tuḥfet el-kibār

صلاة = ṣalāt

مشكاة الانوار = mişkāt el-envār

ي (ye, sessiz)

يد = yed

يادگار = yādigār

ي (ye, sesli)

شير = šīr

دين = dīn

علي = 'Alī

عالي = 'Ālī

ي (ye, sesli, sonda "ā")

دعوى = da`vā

مصطفى = Muṣṭafā

Arapça terkipler : Eser adlarındaki Arapça isim ve sıfat terkip-

leri, harfitarifler (al) veya (el) ile, gösterilmek ve (al ,el) ikinci kelimeye bir çizgi (-) ile bağlanmak suretiyle nakledilir :

كتاب العين	=	Kitāb al-‘ayn
موضوعات العلوم	=	Mavzū‘at al-‘ulūm (tamlamaları)
نفحات الانس	=	Nafaḥāt al-uns
شرح المتنوى	=	Şerḥ el-Meşnevī
سبع السيار	=	Sab‘ al-sayyār
مروج الذهب	=	Murūc al-zahab

Bu misallerde görüldüğü gibi harf-i tarif (al) veya (el), daima terkipteki ikinci kelimeye bir çizgi (-) ile bağlanmıştır.

Terkibin yalnız ilk kelimesi büyük harfle başlıyor. Harfitariften sonra gelen kelimenin büyük harfle başlamasına lüzum yoktur. Ancak (شرح المتنوى) misalinde olduğu gibi terkinin ikinci kelimesi bir has isim olduğu takdirde büyük harfle yazılır.

Arapçanın isim ve sıfat terkipleri (tamlamaları) kaidelerine uyularak yazılan Arap ve Fars kişi adları da transkripsiyon harfleriyle ve yukarıdaki usullerle nakledilir. Yalnız terkip halindeki müellif adlarının ve hattâ diğer has adların (şehir, mıntaka, müessese ve saire adlarının) ikinci kelimeleri de büyük harfle başlar:

ابن العربي	=	İbn al-‘Arabī
امراء القيس	=	İmru‘al-Ḳays
محي الدين العربي	=	Muḫyi al-dīn al-‘Arabī
شام الشريف	=	Şām al-Şarīf
مدينة المنوره	=	Mādīnat al-Munavvara

Metinleri Türkçe, fakat taşıdıkları adlar Arapça (Arap isim ve sıfat terkipleri = tamlamaları halinde) olan eserlerin adları da fişlere transkripsiyon harfleri ve usulleriyle nakledilir:

تحفة الكبار في اسفار البحار	=	Tuḥfet el-kibār fī esfār el-bihār
قاموس الاعلام	=	Ḳāmūs el-a‘lām
محيط المعارف	=	Muḫīṭ el-ma‘ārif

Müellif adlarına ve diğer has adlara gelince : Terkip halinde olan Türk müellif adlarını transkripsiyon usulleriyle nakle lüzum

yoktur. Bunlar bugünkü okunuşlarıyla ve lâtin harfleriyle fişlere nakledilir:

عبدالحق حامد	=	Abdülhak Hâmid [Tarhan]
شمس الدين سامى	=	Şemseddin Sami
عبدالله جودت	=	Abdullah Cevdet
عبدالرحمن شرف	=	Abdurrahman Şeref
مصطفى جلال الدين	=	Mustafa Celâleddin [Paşa]
شهاب الدين سليمان	=	Şhabeddin Süleyman
زين العابدين رشيد	=	Zeynelâbidin Reşid

Şeddeli harfler: Arapçadaki şeddeli harfler, harfin iki defa tekrarı suretiyle ifade olunur:

كُل	=	küll
ثُرَيَّا	=	Şüreyyâ
سُدَّة	=	südde
سَحَّار	=	sehḥâr
مُجَرَّد	=	mücerred
مُحَدَّث	=	muḥaddîş

Tenvin: Arapça kelimelerin sonunda (en), (in), (un) sesini veren tenvin işareti *n* harfiyle gösterilir, fakat *n* harfi yuvarlak parantez içinde yazılır :

ثَانِيًا	=	şāniye(n)
سَالِمًا	=	sālime(n)
كَافَّةً	=	kāffete(n)
لِمَا شَلَّاهَاتِي	=	limaşlahati(n)

Farsça terkipler: Farsça sıfat ve isim terkipleri (=tamlamaları) halinde bulunan kitap adları muzaf veya mevsufun kerresi, Türkçenin ahengine tâbi olmaksızın daima *i* olarak küçük harfle gösterilir ve bu, bir çizgi (-) ile ait bulunduğu muzaf veya mevsufa raptedilir :

زبان فارسی	=	Zebān-i Fārisī
گنجینه گفتار	=	Gencīne-i güftar
فرهنگ ضیا	=	Ferheng-i Ziyā
قاموس تورکی	=	Ķāmūs-i Türki

Atıf terkiplerindeki (و) lar : Mefsul veya mevsul و lı atıf terkiplerinde و daima u ile gösterilir :

حسن و عشق	=	Hüsn ü 'Aşk
نور و ظلمت	=	Nür u zulmet gibi.

Transkripsiyon usulünde müellif ve kitap adlarının başlangıcı :

Müellif ve kitap adlarının ve umumiyetle has isimlerin ilk harfleri transkripsiyon usulünde de büyük harfle yazılır. Kitap adlarının yalnız ilk harfleri büyük olur. Has isim olmadıkça müteakıp kelimelerin büyük harfle yazılmasına lüzum yoktur :

علی بن حسن	=	'Alī bin Ḥasan
عصام الدین	=	'İşām al-dīn
سمعدالدین	=	Sa'd al-dīn
ابوالحسن	=	Abū al-Ḥasan
اب الفدا	=	Abi al-Fidā
ابن العربی	=	İbn al-'Arabī
عبدالکریم	=	'Abd al-Karīm

Yukarıdaki örneklerden üçüncüsünde müellif adı Arapça terkip halindedir : (سمعدالدین). Bunun ikinci kelimesi (دین) küçük harfle başlatılmıştır. Çünkü has isim değildir. (سمعدالدین) adı alfabetik sıraya toplu şekilde girer. Örneklerin dördüncüsünde, beşincisinde, altıncısında ve yedincisinde terkiplerin ikinci kelimeleri has isimdir. 'Arabī, Karīm. Bu dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci örneklerin alfabetik sıraya girişinde (ابو), (اب), (ابن), ve (عبد) kelimeleri müstakil ilk unsur olarak ele alınır.

Y U N A N C A

için transkripsiyon şeması

A = A	H = Ê	N = N	T = T
B = B	Θ = Th	Ξ = Ks	Υ = Y
Γ = G	Ι = İ	Ο = O	Φ = Ph
Δ = D	Κ = K	Π = P	Χ = Kh
Ε = E	Λ = L	Ρ = R	Ψ = Ps
Z = Z	M = M	Σ = S	Ω = Ô

E R M E N İ C E

için transkripsiyon şeması

Ա	ա	Բ	բ	Գ	գ	Դ	դ	Ե	ե	Յ	յ	Տ	տ
Բ	բ	Լ	լ	Ն	ն	Շ	ժ	Ր	ր	Ս	ս	Փ	փ
Գ	գ	Կ	կ	Ո	օ	Պ	պ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	փ
Դ	դ	Կ	կ	Պ	փ	Պ	պ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	փ
Ե	ե	Զ	զ	Պ	փ	Պ	պ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	փ
Զ	զ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	պ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	փ
Է	է	Պ	փ	Պ	փ	Պ	պ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	փ
Ը	ը	Պ	փ	Պ	փ	Պ	պ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	փ
Թ	թ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	պ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	փ
Ժ	ժ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	պ	Պ	փ	Պ	փ	Պ	փ

R U S Ç A

için transkripsiyon şeması

А а	<i>a</i>	Й	<i>y</i>	Т	<i>t</i>	Ы	<i>i</i>
Б б	<i>b</i>	К	<i>k</i>	У	<i>u</i>	Ь	<i>i</i> ²⁾
В	<i>v</i>	Л	<i>l</i>	Ф	<i>f</i>	Ъ	<i>ë</i>
Г	<i>g</i>	М	<i>m</i>	Х	<i>h</i>	Э	<i>e</i>
Д	<i>d</i>	Н	<i>n</i>	Ц	<i>ts</i>	Ю	<i>yu</i>
Е е	<i>e</i>	О	<i>o</i>	Ч	<i>ç</i>	Я	<i>ya</i>
Ж	<i>j</i>	П	<i>p</i>	Ш	<i>ş</i>	Ө	<i>f</i>
З	<i>z</i>	Р	<i>r</i>	Щ	<i>şç</i>	У	<i>y</i>
И и. I i	<i>i</i>	С	<i>s</i>				

YİRMİNCİ BÖLÜM
ALFABETİK SIRA

53) **Alfabetik s.ra**

Alfabetik katalogta, fişler, kataloga alfabetik sıraya girecek ilk kelimenin * harf sırası ile ve her kelime müstakil bir unsur telâkki edilerek yerleştirilir. İlk kelimeler müşterek olduğu takdirde 2., 3., 4. kelimelere geçilir. Yalnız kataloga giren ilk kelimenin başındaki harfitarifler dikkate alınmaz.

Muhtelif dillere ait harfitariflerin listesi aşağıdadır :

Almanca	Holânda dili	İtalyanca	İspanyolca	Danimarka dili	Fransızca	Norveç dili	Portekiz dili	Macarca	İngilizce	İsveç dili
der	de	il	el	de	le	de	a	az	the	de
die	het	lo	la	den	la	den	as	a	a	den
das	't	la	las	det	l'	det	o	egy	an	det
		i	lo	di	les	de	os			en
{ ein	{ een	gli	los	en	{ un	en	{ um			ett
{ eine	{ eene	le	{ un,	et	{ une	et	{ uma			
		l'	{ uno							
		{ una	una							
		{ uno								
		{ un								

Bu harfitariflerden, (1) ile işaret edilenler, sayı sıfatı oldukları takdirde, alfabetik sıraya girerler.

Müellifin doğum-ölüm tarihleri, fişe yazılan her türlü ünvan ve rütbelere, tercüme eden, tophyan, derliyen, yayımlıyan vesaire gibi kelimeler alfabetik sırada dikkate alınmaz.

* Bu kelime veya unsur bir has veya cins isim, sıfat, mastar, fiil, zamir, edat nida, zarf ve bağ olabileceği gibi; bir matematik, kimya veya fizik denklemi, bir sayı vesaire veya bunların tasrif edilmiş şekilleri de olabilir.

Alman, Holânda, Danimarka, Macar v.b. dillerindeki umlaut'lar veya çift ses veren bazı harfler şöyle açılarak yazılır :

ä	=	ae
ö	=	oe
ü	=	ue
äü	=	aeu
â	=	aa
ß	=	ss (Almancada)
θ	=	oe (Danimarka dilinde)
p	=	the (Eski şimal, eski ve orta İngilizcede)
3	=	g (Eski İngilizcede)
3	=	y (Orta İngilizcede: XII. yüzyıldan itibaren)

Lâtin harflerinden başka alfabe kullanan milletlere ait eserlerin bibliyografik künyeleri fişlere transkripsiyon harfleriyle geçirilir. Bu harflerin üst, alt ve yanlarına konulan işaretler, alfabetik sırada dikkate alınmaz. Yani bu harfler sanki hiçbir işaretleri yokmuş gibi muamele görürler.

Kataloga müellif adına göre giren fişler, müellifin soyadı, soyadı olmıyanlarda birinci isimlerine göre sıralanırlar. Müellifin adına mal olmuş harfitariflerle ekler de, isim gibi muamele görürler. Meselâ **La Fontaine**'deki "**La**" alfabetik sıraya girer.

Türk ve İslâm müellifleri fişe, tanınmış oldukları isim veya şöhretleriyle girerler: **Hoca** Sadeddin, **İmam-ı** Gazali, **Kadı** Burhaneddin, **Naima** Mustafa gibi...

İngiliz isimlerinin başında bulunan Mac'lar, ister "Mac", ister "Mc" şeklinde olsun, alfabetik sıraya "**Mac**" şekliyle girerler.

Çizgi ile birleştirilmiş isimler bir tek kelime gibi düşünülür ve ikisinin birden altı kırmızı ile çizilir. Fakat, ekseriya lûgat kitaplarında rastlanan "Türkçe-Fransızca Lûgat" tarzındaki çizgiler sadece bir bağ göstermek bakımından konmuş oldukları için, böyle eserlerde yalnız birinci kelimenin altı çizilir.

Bazı yabancı müelliflerin eserleri muhtelif dillere çevrilirken kendi adları da eserin çevrildiği dile göre yazılmış olabilir. Bu suretle imlâ farkları dolayısıyla aynı müellif katalogta ayrı ayrı yerlere konur. Bir müellifin eserlerinin muhtelif yerlere dağıl-

masını önlemek için, müellif adları, ana dillerinde yazıldığı veya ençok tanınmış olduğu şekliyle yazılır.

Takma ad kullanan müellifler, fişe, bu takma adları ile alınmışlarsa kataloga da böyle girerler. Ancak, bir müellifi bazan takma, bazan asıl adı ile almak, aynı yazarın eserlerinin katalogta ayrı ayrı yerlere konulması neticesini vereceğinden mahzurludur.

Bir müellifin birden fazla eseri varsa, kitapları, eser adlarına, aynı basımdan birkaç nüsha mevcutsa (küçük numara öne alınmak suretiyle) yer numarasına göre sıralanır. Aynı eserin muhtelif basımları bulunduğu takdirde, fişler, katalogta, ilk basımlar öne alınmak suretiyle sıraya konulur.

Bir müellifin tek başına veya diğer müelliflerle birlikte yazdığı eserleri varsa, önce kendi eserleri, sonra başkaları ile birlikte yazdıkları sıralanır.

Muhtelif müelliflerin aynı isimdeki eserlerinin adları için yapılan ilâve fişlerinde (kitap adları aynı olduğundan), yukarıya alınan ilk unsurdan sonra müellif adları alfabetik sırada nazarı itibara alınır.

Misal :

Fizik

Ali Cevdet [-]: **Fizik**. İstanbul 1331 Matbaa-i Âmire. 7 + 219 S. 8°

“Maarif-i Umumiyye Nezareti Telif ve Tercüme Külliyyatından.
Adet : 30”

Fizik

[Sunel], Kemal Zaim [1889-]: **Fizik**. İstanbul 1928 Devlet Matbaası. 317 S. 8°

“Maarif Vekâleti”

Burada kitap adları aynı olduğundan, müellif adlarındaki alfabetik sıraya göre Ali Cevdet'in eseri öne alınır.

Bir şahıs bir fişte müellif, diğer bir fişte yayımlayan veya mütercim olarak görünüyorsa, fişte görülen bu unsurların alfabetik sırada hiçbir rolü yoktur. Ancak bu şahıs veya müessese için yapılan ilâve fişlerinde yukarıya alınan ilk unsurdan sonra kitap adının ilk kelimesini nazarı itibara almak icabeder.

Eser adı bir kısaltma ile başlıyorsa (Dr. Jekyll and Mr. Hyde gibi) yalnız başta bulunan kısaltmanın altı çizilir ve eser bu unsura göre alfabetik sıraya girer.

Coğrafi isimlerde yapılan kısaltmalar ve rumuzlar da, tam şekliyle düşünülerek alfabe sırasına konur: N.Y. = New York gibi ... Bu suretle gerek kısaltılmış şekli ve gerekse tam imlâsı ile yazılmış olan ve aynı isimlerle başlayan eserler bir araya toplanmış olur.

Eser adına göre kataloğa giren fişlerde, kataloğa girecek ilk kelimenin başında bulunan harfitaifler alınmaz, arada bulunanlar alınır. *L'* ve *D'* lar da müstakil bir kelime gibi alınırlar:

l'aperçu

la canne

le lion

gibi...

Müessese ve cemiyetin müellif olarak alındığı hallerde, bu adlar rumuz ile başlıyorlarsa, açılmış şekilleriyle yazılırlar. Açılmış şekilleri bulunmadığı takdirde, her harf müstakil bir unsur olarak alınır. Kitap adında cemiyetin ismi rumuz halinde yazılmış ise, fişe, aynen geçirilir. Bunlar, bir isim halinde kullanılıyorlarsa, bir kelime imiş gibi düşünülürler: Unesco, Nato gibi.. Ancak, bu rumuzların açılmış şekilleriyle bir de işaret fişi yapılır:

United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.

bk.: **Unesco** gibi..

Rumuzlar bir isim halinde kullanılmıyorsa, her harften sonra bir nokta varmış ve kısaltmanın ilk harfi müstakil bir unsurmuş gibi alfabetik sıraya alınır. Eğer, rumuzları teşkil eden her harften sonra nokta konulmuşsa, yine ilk harf kataloğa giren ilk müstakil unsur olarak kabul edilir.

Bilindiği takdirde bu kısaltmaların açılmış şeklinden birer işaret fişi yapılır.

Eser adı bir rakamla başlıyorsa, yabancı dillerdeki eserlerde rakamdan sonra köşeli parantez içinde o rakam eserin dili ile yazılır ve ilk kelimenin altı kırmızı ile çizilir.

Tamamlayıcı adlar için de lüzumu halinde ilâve fişleri yapılır ve eser tamamlayıcı adın ilk kelimesiyle alfabetik sıraya girer.

Kongreler, meclis zabıtları, faaliyet raporları kronolojik olarak sıralanır.

Aynı adı taşıyan hükümdar isimleri ise saltanat sıralarına uyularak sıralanırlar. Misal :

Osman I., Gazi, 1258-1326

Osman II., Genç 1604-1622

Osman III., 1698-1757

Edward VI., Büyük Britanya Kralı 1537-1553

Edward VII., Büyük Britanya Kralı 1841-1910

Kütüphaneye gelen muhtelif dillerdeki eserleri bir alfabetik sıra dahilinde fiş kutularına yerleştirip okuyucuya sunmak mecburiyeti olduğundan, kütüphanelerde, lâtin harflerini kullanan milletlere ait alfabelerdeki bütün harfleri ihtiva edecek milletlerarası bir alfabe kabul etmek zaruridir.

Türk kütüphaneleri için tespit edilen alfabe sırası aşağıdadır :

a (á, à, â, ą, ā, ã, ä, å, ǎ)

b (,b)

c (č, ć)

ç

d (d' d, d' d)

e (é, è, ê, ē, é, ë, ę, ě, ,e)

f

g (ǵ, ğ)

ğ

h (h, h)

ı (í, ì, î, î, ı)

i (î, ï, I, i, i)

j
k (k̄, k,)

l (l' l)

m

n (ñ, n̄, ñ, n,)

o (ō, ó, ò, ô, õ, õ)

ö (œ, ö)

p (p.)

q

r (r̄, r', r,)

s (s̄, š, ś, s)

š

t (t̄, t, t', t̄)

u (ū, û, ũ, ũ, ū, ũ, ú, ù)

ü

v

w

x

y (ÿ, ý)

z (ž, ź, ž, z, z)

YIRMİBİRİNCİ BÖLÜM

K I S A L T M A L A R

54) Kütüphanecilikte kullanılan muhtelif dillere ait kısaltmalar

Kütüphanecilikte kullanılan muhtelif dillere ait kısaltmalar aşağıda gösterilmiştir :

Kelime	Kısaltılmış şekli	Türkçesi	Esas dili
Abteilung	Abt.	kısım	Almanca
Abtheilung	Abth.	kısım	Almanca
adapte eden	adap. ed.		Türkçe
Afdeling	Afd.	kısım	Danimarka dili
aflevering	afl.	kısım	Holânda dili
Amiral	Amrl.		Türkçe
ampliata	ampl.	genişletilmiş	İtalyanca
anlatan	anl.		Türkçe
Archbishop	Abp.	baş piskopos	İngilizce
Auflage	Aufl.	basım	Almanca
augmenté	augm.	genişletilmiş	Fransızca
umentado	aum.	genişletilmiş	İspanyolca
Ausgabe	Ausg.	basım	Almanca
avdeling	avd.	cilt, kısım	Norveç dili
ayrı basım	ay. bs.		Türkçe
bakınız	bk.		Türkçe
Band	Bd.	cilt	Almanca
band	bd.	cilt	İsveç dili
Bände	Bde.	ciltler	Almanca
baronet	bart.	cilt	İngilizce
basılış	bsl.		Türkçe
basım	bs.		Türkçe
bearbeited	bearb.	işliyen	Almanca
bind	bd.	cilt	Norveç dili
Bishop	Bp.	piskopos	İngilizce

Kelime	Kısaltılmış şekli	Türkçesi	Esas dili
bölüm	blm.		Türkçe
Cardinal	Card.	Kardinal	
chapter	chap.	kısım	İngilizce
chapitre	chap.	kısım	Fransızca
cilt	c.		Türkçe
cilt birliği	c. birl.		Türkçe
collaborater	collab.	işbirliği eden	İngilizce
collaborateur	coll.	işbirliği eden	Fransızca
collaboratore	collab.	işbirliği eden	İtalyanca
colone	col.	kolon	Fransızca
colonna	col.	kolon	İspanyolca
compilato	comp.	yayımlıyan	İtalyanca
compilatore	comp.	tophyan	İtalyanca
compiled	comp.	yayımlıyan	İngilizce
compiler	comp.	tophyan	İngilizce
comte	cte.	kont	Fransızca
comtesse	c tesse.	kontes	Fransızca
copyright	c	telef hakkı	Beynelmilel
corrected	corr.	düzeltilmiş	İngilizce
corregido	corr.	düzeltilmiş	İspanyolca
corretto	corr.	düzeltilmiş	İtalyanca
corrigé	corr.	düzeltilmiş	Fransızca
çeşitli boylarda paf.	çeş. b. pf.		Türkçe
çeviren	çev.		Türkçe
çıkaran	çık.		Türkçe
daire	d.		Türkçe
department	dept.	daire, şube	İngilizce
departement	dept.	daire, şube	Fransızca
derleme tarihi	d.t.		Türkçe
derleyen	derl.		Türkçe
docteur	Dr.	doktor	Fransızca
Doctor	Dr.		İngilizce
Doçent	Doç.		Türkçe
Doktor	Dr.		Türkçe - Almanca
düzelten	düz.		Türkçe

<u>Kelime</u>	<u>Kısaltılmış şekli</u>	<u>Türkçesi</u>	<u>Esas dili</u>
düzeltilmiş	düzel.		Türkçe
edicion	ed.	basım	İspanyolca
éditeur	éd.	yayımlıyan	Fransızca
edition	ed.	basım	İngilizce
édition	éd.	basım	Fransızca
editor	ed.	yayımlıyan	İngilizce
editore	ed.	yayımlıyan	İtalyanca
edizione	ed.	basım	İtalyanca
enlarged	enl.	genişletilmiş	İngilizce
erweiterte	erweit.	genişletilmiş	Almanca
fac-similé	fac.	tıpkıbasım	Fransızca
facsimile	fac.	tıpkıbasım	İngilizce
fascicule	fasc.	fasikül, kısım	Fransızca
fasikül	fask.		Türkçe
feuille	flle	yaprak, pafta	Fransızca
folio	fol.	folyo	
folyo	fol.		Türkçe
gänzlich	gänzl.	tamam, tam	Almanca
General	Gnrl.		Türkçe
genişletilmiş	genişl.		Türkçe
gözden geçirilmiş	göz. geç.		Türkçe
hazırlıyan	haz.		Türkçe
Heft	Hft.	kısım, sayı	Almanca
Hefte	Hft.	kısım, sayı	Danimarka dili
hefte	hft.	kısım, numara	Norveç dili
herausgegeben	hrsg.	yayımlanmış, basılmış	Almanca
hicrî arabî	h.a.		Türkçe
hicrî rumî	h.r.		Türkçe
ilâve	ilv.		Türkçe
ilâveler	ilvr.		Türkçe
illustrated	illus.	resimlenmiş	İngilizce
illustration	illus.	resim	Fransızca
illustré	illstr.	resimli	Fransızca
imprenta	impr.	matbaa	İspanyolca

<u>Kelime</u>	<u>Kısaltılmış şekli</u>	<u>Türkçesi</u>	<u>Esas dili</u>
impresion	imp.	basım	İspanyolca
imprimé	imp.	basılmış	Fransızca
imprimerie	impr.	matbaa	Fransızca
imprimeur	impr.	matbaacı	Fransızca
incomplete	incompl.	tamamlanmamış	İngilizce
intihap eden	inth. ed.		Türkçe
introduction	introd.	önsöz	İngilizce, Fransızca
işbirliği eden	işbl. ed.		Türkçe
işlenmiş	iş.		Türkçe
işliyen	işl.		Türkçe
jaargang	jaarg.		Felemenk dili
Jahrgang	Jahrg.	yıl	Almanca
kısım	ks.		Türkçe
Koloane	Kol.	sütun	Almanca
kütüphane	kütüp.		Türkçe
librairie	libr.	kütüphane, kitapçı	Fransızca
library	libr.	kütüphane	İngilizce
libreria	libr.	kütüphane	İtalyanca
Lieferung	Lfg.	kısım, fasikül	Almanca
livraison	livr.	kısım, sayı	Fransızca
Mareşal	Mrşl.		Türkçe
mevcudu kalmamış	mev. kalm.		Türkçe
mevcudu yok	mev. yok.		Türkçe
metni hazırhyan	met. haz.		Türkçe
mukaddime	mukd.		Türkçe
music	mus.	musiki	İngilizce
musiki	mus.		Türkçe
musique	mus.	musiki	Fransızca
müntehibi	münth.		Türkçe
müstear ad	müs. ad.		Türkçe
mütercim	müt.		Türkçe
Nachtrag	Nachtr.	ilâve, ek	Almanca
nakleden	nakl. ed.		Türkçe
neubearbeitet	neubearb.	yeniden işlenmiş	Almanca
neue Folge	n.F.	yeni seri	Almanca

Kelime	Kısaltılmış şekli	Türkçesi	Esas dili
new serie	n.s.	yeni seri	İngilizce
no date	n.d.	tarih yok	İngilizce
notlar ilâve eden	not. il. ed.		Türkçe
nouveau, nouvelle	nouv.	yeni	Fransızca
numara	Nu.		Türkçe
numero	num.	numara	İspanyolca
numéro	No.	numara	Fransızca
Nummer	Nr.	numara	Danimarka, Alman dilleri
nummer	nr.	numara	Norveç dili
omarbetad	omarb.	gözden geçirilmiş	İsveç dili
Ordinaryüs Profesör	Ord. Prof.		Türkçe
out of print	o.p.	mevcudu kalmamış	İngilizce
önsöz yazan	önsöz		Türkçe
pafta	pf.	pafta	Türkçe
page	p.	sayfa	Fransızca- İngilizce
pages	pp.	sayfalar	Fransızca- İngilizce
pagina	p.	sayfalar	İtalyanca
Pape	PP.	Papa	Fransızca
part	pt.	kısım	İngilizce
partie	pt.	kısım	Fransızca
Pope	PP.	Papa	İngilizce
preface	pref.	önsöz	İngilizce
préface	préf.	önsöz	Fransızca
preliminary	prel.	hazırlık olarak	İngilizce
privately printed	priv. pr.	hususî olarak bas- tırılmış	İngilizce
privately published	priv. pub.	hususî olarak bas- tırılmış	İngilizce
press	pr.	matbaa	İngilizce
pseudonim	pseud.	takma ad	Fransızca
pseudonimo	pseud.	takma ad	İtalyanca

Kelime	Kısaltılmış şekli	Türkçesi	Esas İli
pseudonym	pseud.	takma ad	İngilizce
publication	pub.	yayın	İngilizce
publication	pub.	yayın	Fransızca
publié	pub.	yayımlıyan	Fransızca
published	pub.	yayımlanmış	İngilizce
publishers	pub.	nâşir	İngilizce
rédigé	rédi.	yazılmış, toplanmış	Fransızca
redigerad	redig.	yayımlanmış	İsveç dili
reprint	repr.	tekrar basım	İngilizce
resimliyen	rsl.		Türkçe
reviderad	revid.	gözden geçirilmiş	İsveç dili
revisado	rev.	gözden geçirilmiş	İspanyolca
revised	rev.	gözden geçirilmiş	İngilizce
révision	rev.	gözden geçirme	Fransızca
revue	rev.	gözden geçirilmiş	Fransızca
riveduto	riv.	gözden geçirilmiş	İtalyanca
Saint	St.	aziz	Fransızca- İngilizce
seçen	seç.		Türkçe
Senior	Sr.		İtalyanca
serie	ser.	seri	İngilizce
série	sér.	seri	Fransızca
subscription	sub.	abone	İngilizce
supplement	suppl.	ek	İngilizce
supplément	suppl.	ek	Fransızca
supplemento	suppl.	ek	İtalyanca
sütun	st.		Türkçe
şerheden	şerhec'.		Türkçe
şube	şb.		Türkçe
tabı	tb.	basım	Türkçe
takma ad	tk. ad.		Türkçe
tam basım	tam bs.		Türkçe
tamamlanmış basım	taml. bs.		Türkçe
tanzim eden	tanz. ed.		Türkçe
tarih yok	t.y.		Türkçe

<u>Kelime</u>	<u>Kısaltılmış şekli</u>	<u>Türkçesi</u>	<u>Esas dili</u>
tashih eden	tash. ed.		Türkçe
tashih edilmiş	tash. edl.		Türkçe
Teil	T.	kısım	Almanca
tekrar basım	tk. bs.		Türkçe
teelif hakkı	t. h.		Türkçe
tercüme eden	terc.		Türkçe
Theil	Th.	kısım	Almanca
tıpkı basım	tpk. bs.		Türkçe
tidskrift	tidskr.	sürelî yayın	İsveç dili
toplıyan	topl.		Türkçe
tome	t.	cilt	Fransızca
tomo	t.	cilt	İspanyolca
tradotto	tr.	çeviren	İtalyanca
traducido	trad.	çevrilmiş	İtalyanca
traduit	tr.	çeviren	Fransızca
traduttore	tr.	çevrilmiş	İtalyanca
translated	tr.	çevrilmiş	İngilizce
translator	tr.	çeviren	İngilizce
udarbeidet	udarb.	hazırlanmış	Danimarka dili
Udgave	Udg.	basım	Danimarka dil;
uitgegeven	uitg.	yayımlanmış	Felemenk dili
upplago	uppl.	basım	İsveç dili
utarbeidet	utarb.	hazırlanmış	Norveç dili
utgave	utg.	basım	Norveç dili
übersetzt	übers.	tercüme edilmiş	Almanca
verändert	veränd.	gözden geçirilmiş	Almanca
verbesserte	verb.	tashih edilmiş	Almanca
vermehrte	verm.	genişletilmiş	Almanca
vollständig	vollst.	tamamen	Almanca
volume	v.	cilt	İtalyanca
volume	v., vol.	cilt	Fransızca- İngilizce
yayımlıyan	yay.		Türkçe
yeni basım	y. bs.		Türkçe
yer yok	y.y.		Türkçe